

V. A. L. V. B. 2463
..... in. ....

$\frac{37}{113}$

Paidagogisku
rakstu krahjums.

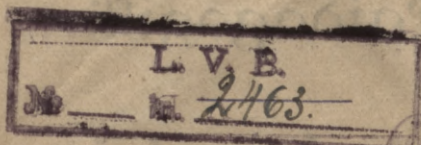
1900.

Sauka,
R. Stepermana apgahdiba.
1899.

371

1953

0309065321

28

Дозволено цензурою. — Рига, 14-го декабря 1899.

Al ko audsinaat?

Cespaidi un eewehrojumi audsinafchanâ.

No Apfifchu Zehfaba.

I.

Wairaf gadu atpatal pee manis peenahza weena skolneeka tehws, apwaizatees par fawu dehlu, ko winsch preefch pahra nedelam bij nodewis pee manis skolâ. Man tas arweenu ir bijis par preeku, kad wezaki apwaizajas skolâ par fawu behrnu. Ta ir faitte stary skolu un mahju, kas mihla uf abi pufem, tiklab skolotajam kâ wezakeem pascheem. Skolotajam gan laikam nekad nebuhs bijis jafuhdjas par to, ka wezaki behrnus skolâ pahraf beeschi apluhko. Buhtu schehl, ja skolotaji zaur to justos apgruhtinati. Sinama leeta, ka tahda apwaiza-fchanâs par behrnu klahfchanos skolâ noteef wiſwairaf pirmâs nedekâs, pirmâ eefahkumâ. Tâ tas bij ari ar ſcho nupat mineto tehwu.

„Winsch ir tahds bailigs, winam nu bahrgi neufejat, winsch jau klanfa tapat,“ tâ tehws manis luhdja.

Kuram skolotajam gan tahds wezaku luhgums buhs ſweſchs? Schee wahrdi ir til parasti, behrnu skolâ atdodot, gandrihs tapat kâ „labriht“, waj „labdeen“. To dsirdot skolotajam gan eefchaujâs prahtâ, ka nu tam buhs jalauſchas waj japuhlas ar islutinatu, celaiſtu behrnu, bet wehlat israhdâs, ka tahds luhgums ir til nahzis aif dsilas wezaku mihlestibas uf fawu behrnu, kas ar dauds mihlestibas apradis, kam mihlestiba ir bijis tas gais, kura tas lihds ſchim elpojis un dsihwojis un nu skolâ atwestam nesin waj buhs ta laime, elpot to paschu gaisu, baudit to paschu firds ſiltumu. Tadeht ſcho luhgumu skolotajam wajag tullot tâ: waj tu manu behrnu ſpehſi mihlet ar to paschu mihlestibu, ar ko mehſ, tehws waj mahte, winu mihlejam? Zif tawâ firdi buhs mihlestibas preefch mana behrna? Waj ta naw tullſcha no mihlestibas? Al, lai Deews no ta pasarga! — Tadeht it ihpaſchi wezaki bihtas no skolotaja bahrdſibas? Jau tadeht, ka mihlestibas gaisâ auguſcheem aſneem bahrdſiba ir kruſa, kas aptapa un apſit wahrigo firds tihrumu.

„Nebihsteetes, es winam flittu nefa nedarifchu,“ tà minetam tehvam atbildeju. „Es jau ar esmu noftatijees, ka winsch ir brihnum bailigs.“

„Redomajeet, ka tà runaju winu lutinadami!“ winsch man teiza, steigdamees aifbildinat fawu luhgumu, kahds parasts dsirdet wairaf no mahtes nekà no tehwa mutes.

„Ne, ne,“ es atbildeju. „winsch teescham ir par daudf bailigs.“

„Teefa gan, winsch ir par daudf bailigs,“ puikina tehws man atteiza, „— es pats pee ta wainigs.“

„Zuhs paschi?“

„Es pats gan, mihlo skolotaj’.“

„Kà tad tà?“

„Redseet, man katureif isnahf schehlabas, kad to eedomajos, firds fahp, kad par to runaju.“

„Kà tad tas tà gadijās?“ es waizaju.

„Reif es winu stipri nokuhlu. No ta tuhlin winsch eekrita karstumà, ar truhfchanos un muldeschanu un noguleja wairaf deenu flims. Nu palika pascham til schehl, ka newareju issazit. Seewa ar fahka raudat un waimanat, ko es esot padarijis, pats fawu behrnu pataifijis par nabagu. Bahmeta seewa, pahmeta firds pascham wehl wairaf, tà ka jafaka, pats waj matus buhtu few no galwas noplehjis, bet ko nu wairs padaritu atnemfi. Buhtu wifš pahrgahjis ar to flimumu ween, bet isnahza wehl flittaki. No tahs reifes winam usnahza truhfchanàs pa naktim un wehl tagad par gadeem peezeem, feschceem naw pahrgahjuse. Wai, mihlo skolotaj’, kà tas speesch firdi!“

„Ko tad winsch bij padarijis?“ es jautaju.

„Ta jau ir ta waina, ka winsch nefa nebij darijis. Es winam liku kaut ko padarit“ (puikina tehws man gan flaidri isstahstija, ko bij lizis schim darit, til man ween to aifmirsees), „bet schis nebij lahgà aplaufijees un nebij gahjis. Tà par laizinu es redsu, ka schis nefa naw darijis, man usnahf dufmas — un dufmas man arweenu ir ahtras — tà es nemu scho un nokulu, ka pascham schehl paleef. Buhtu winsch bijis jel maf wainigs, buhtu man jel ar ko to aifbildinat, bet tà isdarit ar newainigu, wai, kà tad firds fahp!“

To teifuscham winam seelas, rupjas afaras nobira no azim un bals aifrahwàs aif raudam.

„Mihlo lasitaj’, waj tas beeschi ir gadijees redset, kà wihrs raud?“

Sawas afaras ir behrnam, sawas jauneklei, sawas jauneklim, sawas seewai, bet afaras, ko wihrs raud, wihrs jau firmu galwu, tahs ir pawisam zitadas afaras, — un ka tad schis pats firmeem mateem wihrs faka: man schehl, ko es padarijis, al, ka es wareju ta idarit, tik wezs gaddis, un tomehr tik neapdomigi idarit, — tad jau fapratifim, zif dsilich duhreens te buhs eespeedees firdi.

Saprotams, ka scho tehwu es zif spehdams apmeerinaju, solidamees wina dehlu ari pa naktim usmanit un teizu, ka man ne prahta nebuhtu nahzis domat, ka winsch tihscham buhtu pa naktim truhzees un ka winam tadehl buhtu jadod rahjeeni, jo winam jau peeteef no azu usmeteena, ne tad wehl buhtu wajadsigs teift kahdu wahrdu waj pat fodit.

Wehlat pee scha puisenina eewehroju, ko eewehro pee fakerta putnina, ka tam, ka bailigi luhgdamas, aztinas statas us kehraja un firsnina stipri lez kruhtis, ta ka to juhti sawa fauja, ta bij ari ar scho puikina. Kad pirmais fweeschums pahrgahja un mehsh weens otu eepasinam, tad schihs paschas bailigas aztinas palika loti peeglaudigas un rahmi droschas un pats puifits par tahdu skolenu, kas man wistuwak mekleja peekertees. Schahdas schkiras behrni ir ari tee klusee skolotaja draugi, gan ka tee wahrigakee stahdini, bet par to ari tee, kas wistuwak peeglauschas skolotaja firdij.

Wehl eewehroju to, ka tehws pats wisbeeschak to pirmdeenam atwada un festdeenam aishweda, retums ari gan mahte. Bet manams bij tas, ka tehws, zif ween spehdams, dsinas lihdsinat sawu parahdu pee behrna ar diwfahrschu mihlestibu un nomodibu. Tomehr te es ar dabuju atkal redset to, zif weegli firds dabu duhreena, un zif gaujschi tas dsilist — waj pat newas wairs neaisdihst.

Un schis duhreens tehwa firdi gan — war teift — pawisam neaisdijja, bet palika tur ka dselons us wisu muhschu. Reif schis pats puikinsch, kur nekur dabujis truhstees, bij eekritis atkal sawa weza flimiba un pehz ilgas wahrgschanas — nomiris.

Nelaimigs tehws! mehsh faprotam kahds flogs ar to usgulads wina firdij. Gribedami sawu behrnu wadit pee paklausibas, winsch bij jo dsili eewainojis sawa behrna un ari pats sawu dwehsheli.

„Ja, bet dusmas fodit ar ir gan leela neapdomiba,“ ta tu warbuht teiffi. „Das] jau deenu muhschu jatura par lifumu, ka dusmas nekad behrna nedrihst fodit.“

Labi gan, es teifschu. Bet ne tadeht tew scho atgadijumu stahstiju, lai tu tam galà peespraud scho fen pasihstamo mahzibu, ko nelaimigais tehws pats jo fahpigat fajutis sawâ firidi, fajutis to tif dsili, ka schai mahzibai janobuht pret to, ko winsch pats fewi iszeetis no apsinas pahrmetimeem. To stahstiju ar pawisam zitu noluhfu. Mani sche aisgrahba wiswairat ta firids pateesiba un atklatiba, ar ko tehws man atklahja sawu wainu. Kur weens otram sawu firidi tif dsili atklahj, kur sawu wainu tif pateesi noschello, tur wairs naw jafchaubas par labofchanos, zif ween ta zilwekam spehjama un isdarama.

Luhl, es domaju pee fewis: zif atklati schis tehws issuhdseja sawu pahridarijumu pee sawa pascha behrna, bet zif atklati esam meh's skolotaji ar sawam wainam, ko padaram fiveschus behrnus audsinadami?

Waj meh's ar kahdreif pahrskatamees? Waj mums ar ir kahdas wainas?

Smeekligs jautajums! tu warbuht teifsi. Kursch zilweks tad nu bes wainas?

Labi gan; peeklahjibas deht nu tà jafaka. Bet ja nu kahdreif kahda behrna tehws waj mahte atuahl pee mums un pahrmet mam's scho, waj to, ko pee winu behrna meh's pateesi buhtu pahrskatijuschees waj aklam darijusch'i — ko tu domà, ko tad meh's daram? Waj tad meh's esam gatawi atsiht sawu maldischanos waj misekli, waj ar atkal luhkojam to ar wisam sawam runas dahwanam aisstahwet, ka tas, ko darijusch'i, bij pareisi darits un neween pareisi darits, bet ka tas ari fastan ar audsinaschanas sinatnes wisjaunakeem prafijumeem? Es negribu atbildet, bet atkauju lasitajam pascham pahrdomat, kà us scheem jautajumeem atbilde skanetu.

Waj mums tif atklati atsihtees, ka schim tehwan, tadeht tif gruhti, ka esam skolotaji, jo ir jau parasts, ka us skolotajeem skatas kà us tahdeem, kas audsinaschanà gudrati un pahrakti par ziteem? Ja to darijim, ja kuram katram, kas mums ko pahrmet, atsihjim sawu wainu, kas tad wairs tizes muhsu audsinaschanas gudribai? Kas tad notiks ar muhsu zeenibu zitu azis?

Ja, zilweks sawas wahjibas nefur nefajuht fahpigati, kà tur, kur pateesibai jadod gods.

Bet kad nu meh's skolotaji fateekamees sawâ starpà, tad gan — tu domà — meh's atklahjam weens otram bes kauneschanàs sawas wainas, sawus miseklus audsinaschanà? Waj tew beeschi to gadijees dsirdet

no skolotaju mutes? Es ar jau labu laiku esmu par skolotaju un labi dauds esmu satizees ar amata brahleem, bet zif beeschi man to ir isdewees dirdet? „Lai klusu zeeschu, nerunaju, jo klusu zeesch mans peenahkums,“ teiksim ar dseefmineeku un nerunajim wairaf.

Spihdet zitu preefshâ, israhbitees weenam gudrakam par ottru, apkehrigalam, sinaschanas dritakam — ta ir zita leeta, to gan mehsh spehjam dauds, dauds weeglak par pirmo, to mehsh waretu rahdit ari bes fewishka usaizinajuma, bet atsihteesh, ka mehsh ar maldameesh, tas ir pawisam kas zits.

Nedsam, ka zilweki ween ir ari — skolotaji.

Bametisim tapat, ka garameedami, ari azis us muhsu pedagogisteem raksteem. Rahdi tee ir?

Pa leelakai dalai ahxstu preefshraksti, rezepthes: dari ta un ta, dser to un to, istureesh ta un ta, — tad buhsi wewels. Schee raksti tikpat nemaldigi, ka winu farakstitaji.

Alf, buhtu mums jel reis maldigi skolotaji, kas farakstijuschy maldigus rakstus par behrnu audsinaschanu!

Bet to weetâ mums ir raksti, farakstiti rakstu-mahzitaju gara un nemaldiba.

Schee raksti ir — teiksim — finiski, ne te truhkht eewehrojamu audsinataju isteikummu (zitanu), ne daschdaschadu domu, kas audsinaschanâ parahdijuschas, ne aisrahdijumu us awoteem, no kureem minetas domas smeltas, te netruhkht ne gruhti isprotamo sweschwahyrdn, ne wisa zita, kas rakstam dod finisku krahfu, kas israhda, ka rakstitajam teescham ussprauhta degunâ neween brille, bet pat „kneifers“ (ussprauschamâ brille) ka gudribas un atsihshchanas augstakais grahds, — ja, bet ka tad te truhkht?

Truhkht maldiga zilweka, kas pasemigi atsihst ari to, ka winsch beeschi ween ar wisu dsihshchanos pehz pateesibas pahrskatas un maldas; truhkht tahdâ rakstâ weenkahrschuma, noteesibas, dsihwes pateesibas, peedsihwojumu un — kas tas swarigakais — truhkht dsihwibas.

Deewamschehl, muhsu raksti par behrnu audsinaschanu — masu daku isnemot — ir tik garlaizigi, ka ar to ween jau atbeede lasitajus, fur tad nu wehl peewell. Un ka lai nu waretu buht ari zitadi, kad rakstitaji paschi, pa leelai dalai tahdi, kas wehl neweena behrna naw paschi audsinajuschy, neds ari nogremdejuschees behrna dsihwê un dwehsele? Sinams, ir ar mums labi raksti, „bet to ir“ masums.

Bet zil dšihwaki paliktu pašchi raksti, zil patihkami un kahrojami lasitajeem, ja rakstitaji rakstito to, ko pašchi fewi pahrdomajuschy, peedšihwojuschy, pahrbaudijuschy, ja rakšitu no dšihwes, neween no grahmataš, atšihdami un atšlahdami, fur un kà pee tam maldijusches. Zo teefa ir, kà mehš mahzamees neween no ta, ko buhš darit, bet ari no ta, ko nebuhs darit. Tee peedšihwojumi, furas ešam pirkuschy un eemantojuschy ar maldišchanos, ešpeesčas mums dšifat prahtà, nekà gatawas, zitu isbauditas mahzibas. Tahdà finà eš ar wehlejos maldigu školotaju un maldigu rakstu par audšinaschanu.

Bet runadams par školotajeem un raksteem par audšinaschanu, nowehršos no ta, par ko ihsti gribeju runat. Uš ko mums audšinat šawus behrnus? Tas ir šwarigakais jautajums wišà audšinaschanà, tas ir tik pat šwarigs, kà zelagahjejam zela-mehrkiš. Kas nesin zela gala, tas maldàs. Un wišas maldišchanàs audšinaschanà noteek aif ta, kà daudšreis audšinataji naw škaidribà par to, uš ko behrnus audšinat, uš ko likt wišu šwaru audšinaschanà. Tadehl gan ir katra audšinataja peenakšums, buht škaidribà par teem mehrkeem, uš ko audšinat, šinat un šamanit to, kas ir wišas audšinaschanas pamata likumi. Paldees Deewam, šchee audšinaschanas pamata likumi ir šaprotami un peejami neween augšti mahziteem, školoteem, bet wini tik pat labi atrodami ari „teem behrnineem“ teem weenfahrscheem, mašmahziteem zilwekeem, kas ween tik mefle un dšenas pehž gaismas un pateesibas šchai leetà; dašchreis pat gadàs tà, kà šchahš augštàs leetas, šchi augštà behrnu audšinaschanas gudriba ir finama „teem behrnineem“, bet apšlehpta teem „gudreem un mahziteem“, kas šawà pahrgudribà labi naw warejuschy ušet. Dtes labums, šcho audšinaschanas likumu ar naw daudš — wini weegli prahtà paturami, bet, finams, ispildit, wini ispildami gruhti, tik ar leelako pastahwibu, uštizibu un modribu. Želšch war buht weegli finams katram, bet štaigajams un ešams gruhti. Tà tas ari audšinaschanà.

Tà kà stahwet audšinataja darbà ir mans dšihwes ušdewums, tad eš ar negribeju šlehpt, ko eš šchai darbà ešnu eewehrojis. Uš ko audšinat? Tur eš waretu atbildet ihši: uš paklausibu un pateefibu ar mihleštibu. Tur pehž manàm domam eetwerta wiša audšinaschanas gudriba. Tà tad wišpirms apšlatit audšinaschanu uš paklausibu, tad uš pateefibu un pehšdigi pašchu audšinataju, no kà gaidama un prašama mihleštiba uš audšinameem.

Nupat lasitajeem stahštiju par nelaimigo tehwu, kas gribedams nodibinat šawà behrnà paklausibu, bij eewainojis neween pats fewi,

bet wiswairaf sawu behrnu. Tas sinams notika pahrssteigumâ. Bet kadeht tad ari meerigâ un lehnâ garâ buhdami prafam no sawa behrna paklausibas? Kadeht — lai muhsu prahts noteek? Us to ween statidamees, waram behrnus samaitat, palikdami winu azis par winu kalpinatajeem un warmahstem. Paklausiba kâ akla padoschanâs otra gribai ir bes lahdas jehgas un nosihmes, ja nestatamees us noluhku, kadeht audsinatajs pee audsinamâ grib panahkt paklausibu. Un te nu audsinatajam tik tad ir teesiba usspeest audsinamam sawu prahtu, kad winsch neschaubigi ir pahrleezinats, ka wina griba schai gadijumâ preefsch behrna ir ta wislabakâ. Bet tad ari no otras puses ir waja-dsigs, ka behrns to sajuht, waj wismas nojausch, ka tâ ari buhs labak, kâ audsinatajs no wina prafa. Bet tas tik ar tur ween war buht, kur stary audsinamâ un audsinataja zaur mihlestibu ir nodibinajusees, waj wismas jau radusees sawstarpeja ustiziba.

„Nu, tad gan ilgi waretu gaidit, kamehr tas noteek un pee paklausibas tad gan nesin kad tiksim,“ tâ daschs warbuht domâs. Bet tomehr tas paleek tas mehrkis, pehz ka mums behrnu us paklausibu audsinat jadsenas. Paklausiba, kâ tahda pate par sewi ween, kâ jau teizu, ir bes wisas nosihmes, ja audsinamam naw pakauschanâs, ka audsinataja griba preefsch wina ta labakâ. Wej schahdas pakauschanâs isnahkt tik aplama behrna gribas lauschana, bet ne audsinaschana, gribas wadischana un lozischana us labu. Ja man ihfdâs wahrdds jadod atbilde us ko, kadeht lai behrns padodâs sawu wezaku waj audsinataju gribai, tad waru teikt tik to, ka behrni mums tikai tadeht jaradina, jaudfina un janodibina paklausibâ, lai mahzitos kâ galu noluhku paklausibu Deewam. Paklausiba tik muhsu paschu gribas deht, lai muhsu prahts notiktu, nestatotees us scho noluhku, ir bes wisas nosihmes. Ta taisni tad ir stahdiga. Ja gribam panahkt tik to, lai behrns dara muhsu gribu, tikai tadeht, ka ta muhsu griba, tad audsinam zilweku kalpus, daschreis warbuht tik wehrgus, kam eefschejais gribas spehks jau salaufts, un kas tad nu ir kalpi waj wehrgi schin waj tam pawehsletajam, akli eerotschi schai waj tai partijai waj sadshwes strahwai waj fahrtai, bet ne brihwî wihri, kam tikai weens weenigs kungs — tas wispehzigais Kungs par semi un debeji, un kas nepasihyt zita kunga, lai winsch fauktos pasaulê kâ faukdamees, ka tik scho weenu un weenigo, kuru par kungu turet un atsicht ir pats pirmais un augstakais haufsiz. Zik plaschs isfkats te neatweras no scha stahwocka statotees us behrna brihwibu, us zilwela brihwibu wispahri!

Ak, muhsu laikds daudj runa, raksta un sapno par brihwibu, daudj kleedj un sauz pehz brihwibas, bet kuresch gan ir brihws schai pasaulē? Weenigi tas, kas atsiht pahr sewi tik scho weenu weenigo Kungu un dara wina prahtu. Brihws ir weenigi tas, kas nekalso ne schai gribai, ne tai warai, bet tik weenigi kalpo sawam Deewam un Kungam, ka tas mums parahdas muhsu sinama firdi un sawds muhschigds wahrdds. Tiklihds ka mums ir zits kungs lihdsas schim kungam, mehš jau efam pahrdewuschi sawu leelkungu dsimumu un godu un pasemojuschees par wehrgeem, par zilweku kalpeem. Skatotees no scha stahwofka, muhsu behrnu brihwibas apwahrsnis paleek jo leels un plaschs — waram teikt ar Bahwilu: wifs jums peeder, bet juhs Kristum un Kristus Deewam. Mehš saweem behrneem schat plaschaja brihwibas dahrsa waram atkaut wifu, wifu, kas ween tik naw launs, kas ween tik naw grehks, lai wini te dsihwo pehz sawas gribas un patischaugas, lai wini schai dahrsa preezajas, lai teka, lez, frej un dej pehz sawas gribas, kad tik wini neaifmirst to weenu ween, ka wini ir Deewa behrni, no Deewa pascha rofas mums doti ar to noluhfu, tos audsinat ka wina behrnus, audsinat par wina behrneem. No scha stahwofka skatotees, mehš mahzifimees pareisi zeenit un saprast un apwehrt behrnu gribu un wehleschanos, mehš atlausim tai pilnu waku, kur ween ta nerunas preti scha weeniga Kunga, Deewa un Tehwa prahtam. Mehš istufschosimees no sawas gribas un noseekfimees pee sawu behrnu gribas, kur ween ta naw launa un slihta, mehš zeenifim jau masaja behrna to sawas brihwibas apsinigo wihru, kas aizinat pee Deewa behrnu swabadibas. Ir aplamas domas, ka kristigu wezaku behrnu audsinaschana teek usskatita ka schaura un eespeesta, kur behrni teekot audsinati ka wehrgi, ka stahdi bes dsihwibas — taifni otradi: ihsti kristiga mahja behrnu brihwibai tahs plaschakas robeschas, Bet nu nahk ta otra puse: kur beidsas behrna brihwiba? Wisur tur, kur behrna prahts stahw preti — ne muhsu prahtam un gribai — bet Deewa prahtam. Tur tad lai mehš stahwam stingri un nelokami. Wifs, kas launs, kas grehks, tas jaatschfir no behrna, wifs tas jaisrauj un jaisrawe is wina firds. Tur mehš neween drihsktam, tur mums buhs prasit no behrna pallausibas. Tur nedrihsktam aprunatees un aifbilibinatees ar scho, waj to, tur mums buhs sinat to: tas ir Deewa prahts, kuram wisam japadodas, tadeht ka tas preeksch mums tas wislabafais. Bet karodami wisa nopeetniba pret launu pee sawa behrna, mehš daudsfreis padaram daudj posta zaur to, ka leetoram Sinaja pehrkonus un siberus tur, kur lehna kalna wehsmina

buhthu ta, kas newis satreektu, bet daritu dsihwu; ka domajam, weetà esam bahrdšibu un šodu tur, kur Deewa lehniba muhs pamahzitu pawisam zitadi. Še man eekriht atkal prahtâ gadijums is manas skolotaja dsihwes, furu negribetu slehpt lasitajeem, lai rahditu, žif weegli pee wišai labas gribas šchai sinâ waram walditees.

Ka mums jakaro pee behrna pret meleem, slinkumu, launprah-tibu un wehl žitâm nesahlem wina firds tihrumâ, par to wiši buhšim weendš prahtšs, bet kâ nu ir ar tahdâm leetam, kuras no moralistâ stahwolka neteel usflakititas ne par launâm, ne labâm, kâ par peemehru pihpeschana waj dšerschana? Ir mahzibas eestahdes, kuras apmeklê peeanguschee, un kur tadehl šchihš nupat minetas leetas neteel leegtas, ja šahs noteel ar mehru un prahtu, bet ka tautas skolâ ne weena, ne otra no šchihm leetam naw atlaujama, par to ar wiši buhšim weendš prahtšs. Bet nu mehš tuhlin nonahkam pee diwejadas morales: weenam pihpet waj dšert naw nekahds pahrkahpums, otram ir — un šchim pehdejam winsch ir šodams pahrkahpums. Skolotajs prasa no šaweem behrneem waj skolneekem, lai nepihpê — pats turpreti pihpê. Tehws pihpi dehlam leeds, pašcham ta karajas weenumehr šodšs. Žif šawadi! Sinams tahdu aisleegumu aishildinas ar to, ka behrna gadšs pihpeschana ir kaitiga, bet wehl nešmu neweena peerahdijuma lasižis par to, ka nikotins žilweta organismam buhtu derigs.

Bet nu masais sentis domâ: es pihpeschanu panešu tikpat labi kâ tehws waj skolotajs, kapehž tad man to leeds? Wiša apkahrne gandrihž to dara, tik winam weenam ween tas teel leegts! Tur aisleegumam behrns wairš netiž. Bet par šchahda nošazijuma pahrkahpumu winsch teel šodits. Žif gruhti usturet špehlâ šchahdu aisleegumu! Domehr atkahptees no ta nedrihšt, žitadi isnahk nepastahwiba un šchanbičanâš pee pašcha audšinataja. Kas sihmejas us mani pašchu, tad pihpeschanu šaweem skoloneem es waru un esmu warejis leegt ar labako apšinu: es pats ar nepihpeju. Bet tad mani audšinamee ar gan šin, ka pihpeschana pee manis nahk tuhlin pehž tâ šaukteem „septineem nahwes-grehleem“. Ir leetas, no kurâm jau audšinamee šaidri šin, kas audšinatajam wišwairak nepatihkamas. No tahm tad audšinamee fewiški šargâš, waj ar dašchreis dara tomehr — ais mugurâš.

Man ir bijušchi wišadi štoleni, masi un leeli, tahdi, kas wehl pilnigi behrni, un tahdi, kam us wirsluhpas jau dihgst pirmâš spalwinaš, ari tahdi, kam katru šestdeenu jaleeto bahrdasnašis. Domehr preekš wišeem pastahw weens šifums: skolâ un ahruš skolâš

nepihpet. Lihds mahjai skolotaja wara nesneedſas: mahjâ behrns ſtahw wezaku ſinâ un uſraudſibâ. Bet kaſ ſkolâ no behrna praſams, taſ praſams ar wiſu ſtingribu, beſ atkahpſchanâs. Te pilnigi ſkolotaja griba ir likums, kam jauſwar. Taſ pee manis ſihmejaſ ari uſ pihpeſchanu. Pee pirmâ gadijuma, kur man gadijaſ kaſdu peenahtt pee ſchahda nedarba, peetika ar ſtingru aiſleegumu, neeſkaitot ſche aiſrahdiſjumu iſdewigâ brihdi par to, ziſ ſtahdiga un nederiga pihpeſchana. Dtreiſ beſ runaſ leetoju ſodu, pihpmâni uſ kaſdu laiku noſehdinadamaſ ſewiſchki. Treſchreiſ — ja ſchi treſchâ reiſe gadijaſ pehz otras pehz gada puſotra, treſcho reiſ man tika uſrahdita weſela kompanija puiſchu, kaſ uſ mahju eedami tuhlin aiſ ſkolâſ pihpejuſchi. Nu, taſ taſſchu bij par traſku! Mani ſagrahba leelaſ duſmaſ, taſh, ko ſauz par „ſwehtâm“ — ko ſchai brihdi darit? Prom, prom wiſuſ uſ mahju! Un wezakeem rakſtit lihds wehſtuli, kur iſſtaſtita katra waina un praſit, lai wainigo ſoda un pirmodeen uſ ſkolu weſdami paſchi lai brauz lihds. Daſchſ gan wehl mehginaja luhgteeſ, bet welti, kaſ to ſchahdâ brihdi klaufiſ! Tiſ weenſ weenigſ puiſitiſ, ſem gadu 15, rokaſ lauſidamaſ luhdſâſ, lai nedſenot ſcho uſ mahju, ne ſawu laiku ſchiſ wairſ nepihpeſchot. Kaut ari duſmu brihdi, tomehr ſchi weena man palika ſchehl. Weena balſſ eekſch maniſ teiza: ſchim tew wajag peedot, bet uſſtatot toſ zituſ apzeetinatuſ grehſzineekuſ, kaſ wiſu ſcho liſtu paneſa weenaldiſigâ ſengreeku prahtneeku garâ, ſat: meera tiſ neſaudet, lai tur kaſ ſehwele lihſt no debefim — otra balſſ atkal teiza: tâ ſchee ziti tuhlin kurnâſ par netaiſnibu, tad tew preekſch weena darba buhſ diwejadi ſwari un mehri. Tadehl par ſcho rakſtiju wezakeem, lai wina par to wairſ neſoda, lai peeteek ar to, ka ziteem lihds uſ mahju aiſſuhſtitiſ un pirmodeen lai tiſ wed ween droſchi uſ ſkolu. Bet puiſcha iſmiſiſchana tai brihdi, kaſ winam, neſkatoteeſ uſ wiſam wina aſaram un luhgſchanoſ, beſ zeribaſ dewu wehſtuli, — ta man wehl lihds ſchim brihdim naw iſſuduſi no prahta. Wiſi aiſgahja, bet eſ domaju, ka ſchiſ weenſ, kaſ wiſdedſigal gribeja peekerteſ manai ſirdij, wehl nebuſ aiſgahjiſ, ka wehl kaweeſeſ, tadehl ſuhſtiju weenu wehſtneſi, lai ſauz winu atpaſal. Bet taſ atgreſjâſ ar ſinu, ka wiſi kopâ jau aiſgahjuſchi un nu jau waj puſwerſti no mahjaſ. Liſt ſtreet winam paſal — buhtu ſmeekliſi, tadehl lai eet ween. Bet duſmaſ pa tahm ſtarpam jau bij pahſtrejuſchâſ. Nu mana ſirdſapſiſna ſahka greſteeſ ap ſcho puiſenu. Ta mani taiſni apſuhdſeja — tu biji zeetſirdigſ, tu biji ari netaiſnâſ. Winſch wehl tiſ weenu zeturſkni ſkolâ, winſch wehl no tawaſ muteſ nemaſ naw diſrdejiſ, ka tu ſkolâ aiſleedjiſ

pihpet. „Bet ari bes leegfchanas winsch wareja finat, ka pihpet naw atkants“, ta otra balsz mehginaja aijstahwetees. Bet par to winsch ar tewi tà luhdja, til ismisis luhdja, atsihdams fawu wainu, ka tew bij winam japeedod, tà firdsapsina atkal pahrmeta. Kapehz tu nepeedemi? Waj wisi par weenu kahrti metami? Tew taf kà audsinatajam wajadseja eewehrot wina ihpatnejo dabu, wajadseja atdarit winam fawu firdi, kur winsch karsti luhgdams pee tawas firds klauweja. Ko tu dariji? Tu winu aijdsini, bes schezlastibas, zeetfirdigi, neschehligi — waj ta jel maf zilweta, jel maf audsinataja firds? Un nu tew eekriht prahtà, zil nabags, noschelojams grehzineeks tu pats fawa Deewa preekschà, kam gan wairak gut uf firds, kà schim puifenam schis pihpeshanas grehks, ja nu taws Deews pret tewi lai buhtu til pat neschehligs, pret tewi, kà tu pret scho behrnu, kas tad lai ar tewi noteek? Waj taws usdewums wispirmà kahrtà naw scheem tew uftizeteem behrneem fludinat un rahdit, zil tas tew eespehjami, Deewa besgaligo, neismehrojamo mihlestibu un schezlastibu — bet ta weeta ko nu tu rahdiji? „Peedodeet, tad jums taps peedots“, kapehz wifs tas taifni til schahdà brihdi tew eenahk prahtà? Kur nu te Kristus ir atpihdejis is tewis schat gadijumà? Taifnojees kà gribi: tu gribeji tifai labu, — veij tahda nekahrtiba taf ar fakni jaisrauj, te nedrihft rahditees mihkfts un schaubigs — bet welti, — balsz, kas apfuhds, pahrfleedj to nedroscho balsi, kas mehgina aijbildinatees. Labi, — par teem ziteem naw nefas, teem fods, mehrojot ar winu fajufchanu, wehl par masu, bet schim weenam, tam winsch par smagu. Bet drihs ta pate balsz, kas mani apfuhdseja, sahka beedinat. Ko wezee mahjà teiks? Kas sin, waj tee pawisam prot rakstitu lasit? Bet stingri wini ir loti. Winu pastahwigà pamahziba katru pirmdeen ir schi: mahzees un klausi! Un kur puifcha skolà wadisjana gahdajama til ar gruhtheem fweedreem, tur schis, skolà eedams, nedrihft flinkot un blehnu darit.

Naw brihnums, ka tee nem rokà — un tad joku wairs neprot. Bet puika to ar sin. Waj winsch aisees til uf mahju? Waj nefahks slahpstitees un malditees pa meschu waj kur zitur, bihdamees ar fawu Urijas wehstuli mahjà rahditees? Eij nu fasini, kas wifs ar winu war gaditees. Bet ja kas ar winu flikts noteek, atbildiba par wifu to kriht uf tewis! Brihnums, kà schahdà brihdi domas kà isbeediti putni strej un klaiga! Atkal tew eeschaujas prahtà kahdas deenas atpafal awise lasits notikumums is pasihstama apgabala, kur weeteja pagastteesa weenu feeweeti, kas bij salamajusees ar otru, noteesajufi uf 7 deentam aresta (zeetuma). Dascha laba schahdu fodu iszeesch bes

manama dwehseles eewainojuma, bet s'chi nupat minetâ seeweete, newaredama schahda fauna panest, turpat pagasta zeetumâ padara few galu. Te nu ir taws taisnibas eiks: wiseem weens likums! Ja, manis deh!, wiseem kas sawâs dwehseles ihpashibâs un spehkd's un dabâ weenadi — teem weenads likums, bet teem, kas sawadi, tik neis-
dibinami sawadi — waj teem ar tas pats likums? G'j nu tu issini kahds katrs ir — bet ja gribi fodit — tad tew tas jasin, jo ir un paleef spehklâ schis no augstakeem audsinaschanas likumeem: eewehro katra ihpasho, fewishko dabu (induwidualitati). Tas jasin audsinatajam, bet waj ne tapat ari teefnesim, juristam, kas ari audsinatajs sawâ sinâ?*)

Ar s'cho leetu fewi darbodamees, es skaitos pats us fewim, ka lahwu aifrautees no dufmam — un otrkahrt, ka domadams usturet zitu azis taisnibu, fodidams wifus weenadi, biju padarijis schim weenam leelu netaisnibu. Taisniba nepastahw eefsch ta, ko ziti kâ weentihdsignu burtu usskata par taisnibu, bet eefsch ta, ko es pats sawâ firdsdbibenâ fajuh tu kâ taisnibu waj netaisnibu. Lai nu buhtu tâ darijis jauns zilweks, jaunibas karstumâ, bet ne jau dshiwofis zilweks, kas jau sawu gadu diwdefmit darbojas ar behruu audsinaschanu. Bet kas notizis — notizis, grosams wairs naw. Katrs gan sapratis, ar kahdam juhtam es gaidiju pirmodeenas, waj jel wifmasais sinas par

---

*) Bil tumâ sakarâ stahw pedagogija ar teesu sinatni, tas wehl naw fewishchi japemin; ihpashi kas s'ihmejâs us fodischanu un fodu-likumeem. Ja wehlamees, lai audsinatajs buhtu labs zilweka dwehseles pasinejs (psichologs) un zilweks ar siltu firdi, tad no teefnescha tas ne masaf prasams. Ja pedagogaem jaeewehro sawa audsinamâ daba, tad tapat ari teefnescham. Bet kâ lai schis to eefpehi, kur winam peewed gluschi swejchu zilweku, ko winach pirmo reis sawâ muhshâ reds, bet kas saduhrees ar sinamu pantu fodu likumds? Kam no firds ruhþ zilwezes audsinaschana, winas attihstischanas us labklohjibu, tas gan no firds ari apfweizinas jel to darboschanos gar schahdeem jautajumeem, ja wehl newarom ari runat par panahtumeem. Tas ar siltu firdi apfweizinas kâ leelu panahtumu teesu sinatnê jau to, ka pirmo reis nopelnitais zeetuma fods tiks atlaisis un peerehknats tik wehl pee otras reises. Bil daschs labs jaunr to neiktu glahbis, kas zitadi teef dshischns eedfihis kaunu zilweku fabeedribâ! Dwehsele eefsch zilweku tas wifdahrgatais. Glab to, kas pajudis, waj kas taisas pasust — ir bijis muhshu Kristus wifaugstakais mehrkis — kadehl lai mehš, kas ļaujamees pehz wina wahrda — nedaritu pehz wina preefchsihmes? Bet kad nu s'che man reis runa eenahkusi ari par teesu un teefaschanu, tad gribeju ar s'cho pee firdi list schim waj tam lasitajam, lai puhletos par to, ja tas eefpehjams, ka wifmas pagastteefâ, kas daudsmas war pasiht sawus teefajumos, ittu eewehleiti wihri, kam firds naw zeeta pret to, kas sawu wainu nofcheho, bet kas ihstâ brihdi sien ar peebot un fodu atlais, waj mihstinat. Jo mihlestiba ir ta, kas preegajas par taisnibu un noskumst par netaisnibu. Bet netaisniba buhtu, fodu usfikt wehl tur, kur peetittu tik warbuht ar wahrdeem un pamahzibu.

ſcho ſawu atstumto. Was te nu bij tas ſoditais, wiſch waj es? Birmodeena ari atnahza, paldees Deewam, gluſchi labi. Wiſus wezafi atweda, pahmahzitus, rahtus, kà nu kuro, ari ſcho, nupat mineto. Bet te negribu ſlehpt pamahzibas, ko man dewa ſcha puika tehws. Puiku eewedis pee manis, wiſch ſaka: „te nu jums atwedu to greh-zineeku, peenemeet nu atkal.“ „Zuhs taf wina wairaf par to nerahjät?“ es praſiju. „Es jau pats pihpeju, muhsu mahjä wiſi pihpè, ko tur raht? Bet to gan es ar ſaku, lai ſkolà nepihpè. Deesgan jau bai-libas bij ar to paſchu. Peenahl ſchis pee mums tihrumà. Es praſu, kà tad tu ſchodeen jau no ſkolas mahjä.“ „Mani atdſina.“ „Kapehz tad? es praſu.“ „Es pihpeju.“ „Nu kad tik ween tahs wainas, tad nebihstees neſa. Nebijis ar ſchis wainigs,“ tà man tehws tahlaf ſtahtſija. „Schis jau ne par ko negribejis pihpet, bet ziti ar waru eebahſuſchi papiroſu mutè.“ (Ta es ahtrumà nemaſ netifu iſſlauſinajis). „Dai nu ar ziti uſſpeeda, bet paſcham ar wajag ſpehka, pretim turetees kahrinatajam,“ tà es ſaku tehvam. „Tà jau nu gan ir,“ wiſch man atbild, „bet apdomajeet, ka behrns ween wiſch wehl ir. Leels, wezs kluhp, ne tad wehl behrns. Nu pat man weens paſiſtams noteefais uſ trim mehneſcheem zettuma par ſagſchannu. Bij gadu 40 nodſihwojis kà godigs zilweks, bet eekluwis tahdu widà, kas bij ſcho pawedinajuſchi ſew lihds — bij ween iſdarijis to, un nu jaſehd. Ak, mehſ wiſi kluhpam, neweens newar leelitees: manis otrs nekur nepawedis. Bet naw wis tà. Prihtam wiſi. Un tà ſchis ar: behrns jau ween, bet ta es ar ſaku: lai paleek ſtipraſ, lai ziteem lihds nepalaiſchas.“ Schi pamahziba bij loti weetà un — laikà. Daudſ mehſ ſkolotaji waram mahzitees no behrnu wezakeem, ja ween gribam. Ar to nu mums ſtahts par ſcho leetu buhtu galà, ja wiſch ar to buhtu beidſees. Bet negribu ſlehpt ari to, ka no ſcha brihſcha mans puifis, zikahrt loti uſmanigs, bij palizis kà iſſklaidetam domam, ſtatijàs un domajà kà kaut fur leelà tahlumà, kahdu laiku turejàs wiſwairaf kopà ar ſaweem zeefchanas beedreem dehl pihpeſchanas. Es winu tiſcham biju eedſinis ſcho beedribà. Ta wadu drahts no ſirds uſ ſirdi bij kà pahrtuhkuſi, ar laiku gan tas kà likàs bij labojees, bet man tomehr ſchita, ka tas wairs nebij tas pats puifis, kas preekſch tam bijis. „Sargajatees, kas juhs weenu no ſcheem wiſmaſalajeem neapgrehzineet,“ zif augts un ſwehts jatura ſchis wahrds mums, lam jaſtrahda pee behrnu audſinaſchanas, to deesgan beeſchi newaram paturet prahtà un ſirdi. Wehlat ſchis pats puifis iſſtahtjàs no ſkolas un tà man paſuda no azim. Warbuhſi tas

fen jau ir sadzījis, par ko domāju, kas buhtu eewainots, bet man tas buhtu tas leelafais saudejums, ja wina firds no manis zaur to buhtu atsalusi. Un es tal tapat kà tas tehws, par ko pirmal stahstiju, gribeju tik ween labu. Bet abeem, kas gribejam panahkt paklausibu, bij palizis pahremetums firdi, kas nebuhtu notizis, ja buhtu prahtu, dusmas sawalbijuschi. Kad runajam par paklausibu, tad jaruna daschreis, gadijumà, ari par fodu. Bet lai leekam wehrà: peedot ihstà laikà nes dauds wairak swehtibas, nekà fodit. Sodit nelaiķà, un pat dusmàs, nes neapsweramu kaunumu. No ta lai Deews pasarga! Bet tomehr paklausiba ir wifas audsinaschanas pamats. Behz tahs mums no wifas firds jadsenas, ka to panahkam pee saweem audsinameem, lihds nahkam, kà pee augstakà mehrka: paklausit Deewam. Weidsot man gribetos azis pamest us bildi, tur paklausiba parahdas sawà wifaugstakà pilnibà. Ta mums katram pasihstama: Getsemanes dahrs — tumshà nakti. Un tur sehð tas, kas paklausigs palizis lihds nahwei, lihds pat krusa-nahwei. No wina waiga lihst kà afins sweedri. Wina preehshà stahw bikeris. Tas winam jadser. Un winsh luhdsjàs: „Tehws, ja tas war buht, tad lai schis bikeris eet no manis, tomehr ne kà es, bet kà tu gribi.“ Ta ir paklausiba.

II.

Audsinaschana, kà redsejam, bes paklausibas newar buht. Ja gribam runat no audsinaschanas, tad audsinamam weenmehr japaddodas audsinataja gribai un eespaidam, ar ziteem wahrdeem, winam japa-klausa sawam audsinatajam. Tas ir audsinaschanas pirmais pamats. Bes scha pamata audsinaschanas ehkas nemas newar zelt. Otrais pamats ir — pateesiba. Ja paklausiba rahda, ko darit, tad pateesiba rahda, kahdam buht. Us scheem diwi pihlareem stahw, kà Dagona templis, wifa audsinaschanas ehka, tik ar to starpibu, ka scho pihlaru neweens Simsons newar iskustinat. Un paldees Deewam, ka tas no laiku laikeem tà ir. Mehš sinam neschaubigi, ka audsinaschanà mums ir pamata likumi, us ka droshji waram dibinatees, kà us afmina kints „Es tapehž esmu dšimis un pasaulè nahzis, ka man buhs pateesibu apleezinat,“ ar to Kristus apshimè sawu nahshchanu un sawa darba nosihmi pasaulè. Pee audsinaschanas us pateesibu mums ar newar buht zita noluhka, ka schis, lai muhsu behrens waj audseknis deenàs isaugtu par pateesibas leezineeku, kam pateesiba ir ta gaisma un tas gais, kurà dshwot un elpot. Gala mehrkis pee muhsu audsinamà jir tas, lai winsh buhtu nso pateesibas un lai par scho

ihpafchibu winam buhtu eespehja, dsirdet Kristus balfi, jo „kas no pateefibas ir, tas dsird manu balfi.“ Pateefiba ir ta gaisma, kas mums wifas leetas rahda winu ihstena buhschanâ, meli un nepateefiba ir tee, kas to fagrofa un aptumscho. Jo flaidri tadehl pateefibas gars teef apfihmets kâ gaismas gars, melu gars kâ tumfibas gars. Kâ dabâ neweens stahdinsch newar buht un augt bef gaismas, tâ ari zilweta dwehfeles dsihwe newar buht un peenemtees pilnibâ bef pateefibas. Schis pats dabas likums walda tik pat negrosami ari garigâ dsihwe. Kurfch afniusch neteef pee gaismas — flat, kâ winsch nonihft, — kurfch zilwets ifeet no pateefibas — flat, kâ winsch nonihft un aiseet postâ! Winam kâ kurmin patihl loschnat tik wairs pa tumfcham alam, gaisma winam nepanesama. Ja mehs daudjmaf wehrigi efam noflatijufchees zilwetu dsihwe, tad ar neschaubigu pareifibu eeraugam, kâ katrs tas aiseet bojâ, kas atstahj pateefibu, ka tam iftudufi no firds ihstâ gaisma un dsihwiba, winsch lihdsinas tik wairs ehna, kas gan kufstâs zilwekam lihdsigi, bet kam tomehr wairs naw dsihwibas, kas tik ween ir un paleef — ehna. Buhfim ar eewehrojufchi to, zilwhds zilwets atfihft fawu nepateefibu, fawu maldifchanu, winsch greefchas atpakal pee gaismas un dsihwibas, winam atkal ir zeriba, atfelt un atfpirgt, kâ nodfeltejufcham afnam, kam faule ufspihdejufi. Tas ir negrosams dabas likums gara dsihwe, — kam azis redset, tas to fimteem peemehreem buhs eewehrojis. Ja atfahpjamees no fcha likuma, mehs grimftam dfitumâ, bet lihds ko stahwam faskanâ ar pateefibu, wina muhs zel ar warenu fpehku uf augfchu un eenef muhs ihstâ faules gaismâ un dsihwibas pilnibâ, tâ ka mehs mihlejam fcho gaismu un atfihftam to par fawu ihsteno dsihwibas dwaifchu un eenihftam no firds dibena wifu to, kas mums fcho gaismu grib aptumfchot waj laupit. Zilwets tik ween ir wehrtes, zil winsch ir pateefigs. Wifa ufstizeschanâs, palaischanâs un palaufchanâs uf ziteem ifnahl tikai no pateefibas. Wo atfihftam waj pasihftam par nepateefigu waj meligu, kâ lai uf to palaujamees, kâ lai ufstizam winam fcho leetu waj uf dewumu — waj to? Pateefibai wajag buht un palift par weenu no zilweta dabas negrosamam ihpafchibam. Pateefiba zilwekam peefchfir neween ihsto wehrtibu, bet, kas tas leelafais ir, weentigâ dod winam dsihwibu. Tadehl ir gan no fwara tas jautajums, kâ audfinat uf pateefibu? Nosodit melus, norahdit zil tee neleetigi un launi, eekarst, eedegtees par pateefibu, dseedat winai flawas dseefmu, ir gan labi un jauki, daschreis zaur to gan kahda dsirkftele kritts ari audfekna firdi, bet ar to ween neaudfinam uf pateefibu, to

waretu tif fault: pateefibu mahzit, bet ne uf pateefibu audfinat. Audfinat behrnu uf pateefibu, nofihmè: pafcham audfinatajam buht pateefigam. Pateefigam buht wifâ fawâ dſihwè, fawds wahrdds un darbds, labprahitigi atſiht fawu maldifchanos, tas ir audfinat uf pateefibu. Te nahkam attal pee loti ſwariga eewehrojuma audſinaſchanâ: ne wahrdi, bet preekſchſihme, darbi ir tee, kas wiſwairaf eefpehji. Lai Deewſ farg', ja behrni aif muhſu jankajeem wahrdeem un mahzibam par pateefibu eerauga kaut ko zitu, nekâ wineem gribam rahdit, eerauga neſaſkanu ſtarp wahrdeem un darbeem. Eſi pateefigs, tad tif ween wari zeret, ka ari tawi audſinamee buhs pateefigi, zita zela te naw! Ja ſchâi leetâ tizeſi wairaf mahzibai nekâ preekſchſihmei, tad drihf eeraudſiſi, ka eſi maldijeſ.

Man fawâ ſkolotaja laikâ ir bijuſi iſdewiba redſet un eepaſiht wairaf ſimtu behrnu. Kur tuwal paſinu wezafus, tur man ar brihnoſchanos bij ko eewehrot, zif lihdſigi — wiſmaf pamata wilzeendſ — bij behrnu rakſturi wezaku rakſtureem. Seeligais atſpogutoja fawu tehwu tai ſinâ, ka wiſmihtaf ſtahtija par tehwa lepnajeem ſirgeem, ahro brauſſchanu ar droſchtu, par fawu wezaku turibu, neaſmirſdams uſrahdit, zif neewajams turpreti kaimina ſirgs un eejuhgs un wiſa wina eedſihwe. Waldiſchanas kahrigais, kam tehws walſti waj draudſè bij eekuwis walditaja amata, dſinâs ari ſkolâ par ziteem pawehlet, tift par uſraugu. Paſlauſigâ deeneſtneeka dehlſ jutâs apmeerinats waj pagodinats, ja tam uſdewu kahdu darbiau, waj aiſſuhtiju kaut kahdâ gaitâ. Iſdarijis to, wiſſch lainigam, paſchapsinigam azim ſtatijâs uf manim, un ja otrreiſ wajadſeja kur pakalpot, wiſſch attal pirmais uf to peeteizâs. To buhs katrs ſkolotajſ eewehrojis, kaut gan ar to naw teiſts, ka behrni buhtu tif fawu wezaku atſpogutojumſ. Tomehr weenâ ſinâ wiſi bij weenadi — zif taht wezafus paſinu: kur wezaki neturejâs pee pateefibas, tur pee behrneem ar parahbijâs nepateefiba waj iſliſſchanâs. Un otradi, kur behrns, lai gan kahdreif ar paſlupdams nepateefibâ, tomehr ar wiſu fawu dabu dſinâs uf pateefibu, tur wareja ar droſchi ſpreest, ka wiſſch audſis pateefibas gaiſâ. Meli naw neweenam peeraditi, bet wini eeaug, tapat kâ neſahles tihrumâ. Bet naw ſlehpjams ari tas, ka no katra zilweka paſcha wajag zihniſchanâs un karofchanâs pret meleem. Melu ſakne meklejama bailibâ, bihſtotees waj nu no ſoda, waj kauna; wehſaf meli peebedrojas noluhkam, otru maldinat waj peewilft ſawa labuma pehz, — te ſakâs blehdis. Droſchſirdigai dabai maſaf draud breeſmu no meleem, kâ bailigai, — tomehr bihſtamſ eenaidneekſ ir meli weenai,

kà otrai. Lai skatamees pašči ņawâ dabâ, ņawâ eefņhenê, apņkatidami to no behrna kaņjas lihdj ņhim pat brihdim: waj mehs waram ņauktees par pateesibas leezineekeem, waj waram teift, ka eņam pateesibu apleezinajuņchi wahrdds un darbds? Patift jau gan mums patittu pateesibas leezineeka gods, bet apņkatidami to, kaņdi eņam, wareņim tif gluņchi maņini teift, ka eņam wehl taņlu, taņlu no ņcha gala mehrka. Pateesibâ ir eefņchâ kaut kaņ waronigs, kaņ nebehda ne par ņewi, ne ņawu labumu, winâ ir eefņchâ kâ warena ehrgla ņpahrni, kaņ muhs zel un neņ uņ augņchu, bet mehs pašči ņinam ari to, ar zil daudj pašcha pahraweņchanâs, ar zil daudj un zil gruhteem zihnineem pret ņawu pašchu meesu un aņini mehs galu galâ wehl nonaņkam pee ta, ka pateesiba eefņch mums uņwar, mehs ņinam, ar zil gruhtâm ņahpem dņimņt taņ waronis, ko pateesiba zel uņ augņchu un dara par waroni.

Mehs waram ņauktees laimigi, ja eņam paņlanņijuņchi pateesibas likumam eefņch mums, ņawai ņirdsbalsij, tâ ka ta mums neka nepahrmet, bet par pateesibas leezineekeem zitu azis mehs waram tift zaur to, ka noņtahditi tahdâ ņtahwolki, kur mums jaiņwehlaņ, waj klaufit ņawai ņirdsbalsij waj kaņdai zitai warai, mehs paņlauņam weenigi pateesibas balsij eefņch mums, ar to leezinadami, ka mehs eņam tif taņlu naņkuņchi un eefņtiprinajuņchees pateesibâ, ka ņakam: „eņ newaru zitadi!“ eņ newaru zitadi, kâ paņlauņit weenigi ņchai balsij, lai tad tur noteek, kaņ notikdams. Muņņu behrni mums jauņwada uņ ņcha pašcha zeta. Bet lai nedomajam, ka mums te jau dariņchana ar gataweem waroneem. Gatawi waroni neeņam pat ne mehs pašči, ne tad wehl behrni, kaņ paņņhulait kâ mahzas ņtaigat, mahzas ņtaigat ari pateesibas zetu, un te, kâ jau laikam behrni ari daņņkaņrt kriht un ņtraipelê. Wiņleegt ņewi pašchu pateesibas deht nenahkaņ behrnam nemaņ weeglaņ, kâ warbuht mums leelajeem, bet mums peenahkaņ wineem ņcho zihninu no eefņakuma weeglinat, eedroņchinot, eefpehzinot winus neņchaubigi turetees weenigi pee pateesibas. Vai ņkatamees, kâ behrns dara, kad leedņas. Wiņņch ņkaidri ņin: eņ eimu karâ pret milņi — pret pateesibu, bet eņ — eņ winu, ņcho milņi, gribu nolauņt pee ņemes. Kâ wiņņch nu ņanem wiņus ņawus ņpehtus, kâ ņeņs paleek zeets un nejauks, bet nolauņt winu wajag! Te pehdeja dņihņlina ņaukta palihgâ, nogahņt ņcho milņi, bet zil driht maņajai ņirdij japeedņihwo, ka ņchis milņis nolauņch un ņalauņch winu pašchu. Te luht kaut kaņ ņirdi, to gahņchi manam, juhtam pat, te kaut kaņ brihtņch — un puņchu nu ir zeetâ ņirds! Kâ nu aņaras liht par azim, waj nu aiņ kauna, waj duņmam, waj ņchehluma, waj wiņa ta kopâ, un ka nu ir jaleezina: tu taf biji

stiprats par mani, tu pateesibas misli! Ak, labi nu, ja otrreiz masais pahdrofschneeks wairs nemehgina ar scho misli spehskotees, labi, ja nepaleef uswaretajam par cenaidneeku, bet paleef par wina draugu un beedri. Gan teefa, meli jasoda, bet zil usmanigam un apdomigam schahda brihdi wajag buht ar sodu! Til atklatam pateesibas cenaidneekam wajag bes runas soda, bet tam, kas til kahdreis klupis, bet sawu wainu atsiht un no firds noscheshlo, tam peedot, to cestiprinat un eedroschinat — ir daudj swehtigaf. Tahdi noswehrejuschees pateesibas cenaidneeki ir tee behrni, kas leedsas par wisu wari, atsiht to, ka aplam darijuschji. Ja neweens winu pee winu nedarba naw peekehris, lai gan wisas sihmes us to rahditu, tad nebrihnees par to, ka wini leedsas. Bet deesgan beeschi atgadas redset ari tahdus behrnus, kas leedsas tomehr, lai ari weens, waj diwi, waj wairaf pateesigu leezineeku to redsejuschji. Veegtees, lai tur waj gals! Tas winu bauflis. Bil schehl paleef firdi, to redset, — te pateesibas dihgliis jau sen agrā behrnibā isposiits. Kas pee ta wainigs? Breesmigi dsirdet, ka winu paschu meesigee wezaki, waj ar to weetneeki notahwuschji behrna firdi scho wina dsihwibu. Ja te neisdodas wehl laut to glahbt, tad no schahdeem behrneem war isaugt tee apzeetinatee noseedsneeki, kas leedsas lihds beidsamam un aiseet tā postā, nosoditi bes pascha atsihschanās. Schehl, ka skolotaji, kas nedsihwo ilgus gadus weenā weetā, newar noskatitees scho tahdu sawu audsinamo turpmalā dsihwes zeta. Dschreis, ja ar skolotajs ilgal dsihwo weenā weetā, audsinamee tam issuhd no azim, tadehl ka iskhiht schurpu, turpu pasaulē. Bet zil es tahdu muhschā wareju noskatitees un nowehrot, es redseju weenumehr, ka schis posta zelsch jau drihs eefahlas ar zeetumu, waj kahdu zitu teefas sodu. Beetas, jau paschā behrnibā apzeetejuschās firdis — zil posta un nelaimes tahs nenes zilwezei! Kā lai tahdas labo un mihshtina?

Bil man skola gadijees ar tahdeem behrneem fatiltees, es mehginaju winus tā peeradinat, runat pateesibu, kad teizu, ka es par padarito nedarbu winu nemaj negribu sodit un ar nesodischu — lai til droshi us ta palaujās un issaka. Dschreis tas lihdscha, te laikam firds wehl nebij tā apsihstejusi, bet dschreis nelihds ne tas. Ja ar no soda wairs naw jabihstas, tad tomehr wehl paleef launs ka beedeklis, launs waj nu par padarito nedarbu, waj ar jau reis isteiktas wahrds, ka naw ta darijis. Tas dsen behrnu melot arween tahlak. Te parahdas wisā breefmibā launa darba lahstis: launs launu dsemdē. Bet lai fur noteef leegschanas, pee weenas leetas weenumehr: pee sagschanas.

Laudis teiz: las melo, tas sog. Ne nu ikreis katrs, las melo, ari sog. Bet to gan weenumehr esmu cevehrojis, las sog, tas ari melo. Scholais dauds ko atwasina no apstahleem, dauds ko aishbildina ar apstahleem. Ka ir ar sagschanu schai leeta? Waj ta ar atwasinama no apstahleem? Sche man eenahf prahta, la pagastikola schai sind esmu peedshwojis to, la tur wairal behrni sog, la draudsesskola. Dascham buhs tuhlin warbuht tas spreedums gataws: pagastikolu apmette ari tee wistulschakee un nabadsigakee, bet draudsesskolu tif tee turigakee, tadehl tur masal peedshwo, la kahds apfogas. Leetu apstatot tuwat tomehr israhdas, la nabadsiba pa leelalai dalai naw tas dsineklis us sahdsibu, bet gan sista eerasha un audsinaschana. Kur usgahju behrnu sogam, sahku kusam luhtot issinat, waj wina wezakeem ar naw gari pirksti. Labi nowehrojot usgahju atfal to, la peelihp ari pascheem wezakeem laut las no sweschas mantas pee pirksteem, lai gan, kad wineem usrahdiju behrna nedarbu, dabuju gandrihs arweenu dsirdet: „brihnums gan, mehš paschi neaissteelam no otra ne til, zil melns aij naga.“ Ka truhkuma newar saukt par dsinekli us sahdsibu, to ir peerahdijuschai daschreis tee wisnabadsigakee behrni, las isteel ar to, las pascheem ir, bet no otra neaissteel ne neela. Godigam buht truhkuma ir dauds, dauds gruhtaki, la pilniba, bet te naw jawaino tif dauds truhkums un tulschiba, la muhsu paschu tautas semalas schiras nestaidriba par to, las mans un taws. Te darba wehl us dauds paaudsem. Gan esmu peedshwojis to, la nabaga behrns, zauru nedelu ehdsams sawu maisiti, lam par pawalgu tif beespeens, waj ar til kaneps, waj bloda beesputras, peeeet pee otra galas waj sweesta, waj zukura, bet tif pat labi esmu peedshwojis ari to, la turigais, waj wismas pahrtikuschais ar pecleras pee otra mantas, un lai winsch buhtu ar saimneela, waj gruntneela behrns. Sinams, sahdsibas nenoteel wisai beeschi, bet, Deewam schehl, noteel tomehr, pee wisadu augumu behrneem. Un leegschanas te tif parasta, tif eerasta, la ta weenumehr eet nedarbam la jedzene lihds. Tur nosog weenam simekli, grifeli, spaltwu, spalwasakhtu, nasi — naudu, las par nakti bijusi swahrku waj westes lescha, issog ari naudu, las stahwejusi laste waj stapiti, tur islausch pat lastei waj stapischam durwis — lai nu gan wehl ne ar stangu, tad ar labu duhschigu nasi, waj kahdu zitu rihku. Ka te labot? Labotajs tu skola esi tilai weens, ihfu laizinu, bet zil naw samaitataju wisä dsihwes laika, neisnemot daschreis pat pascha behrna wezaku! Peedabuht pee ta, lai apsadsees behrns sawu wainu issala, kad wehl naw nelas drofschi

peerahdits? Kà to lai eespehji? Te jau tuhlin ar saglam amats beidsas, jo saglis, kas sags un neslehs, tak nemaš naw domajams. Man gan no wisa šawa skolotaja laika peedfihwojumeem jaleezina, ka behrni atfinàs sagufchi tika tur, kur tika šaidri peenahkti, ar leezi- neekeem peerahditi, waj kur pašchi šawds melds šapinàs, — kur bij tik aisdomas waj ne wifai drofchi peerahdijumi, — tur nebij ar atfihščanàs.

Weens tahds neišfazits gadijums man wehl prahtà. Wairak gadu atpakał weens školens man usdod, ka winam atlaušts škapitis un no ta isnems mazinšch ar naudu. Mazinu atrada nošwestu kaut kur, bet naudas ne. Mani tas notikums loti šatreeza. „Jau atlaust!“ Tas waras-darbs! Es eegahju klaš. Behrni ar wifš fehdeja uštraukti, kà isbijušchees, ka tas winu šarpà notizis. Šo tur školotajam teikt? Nošodit tahdu nedarbu, škeegt, šastaištees, rahdit, zil jauki ištitt pašcham ar šawu, nepeeburotees pee otra, rahdit, kur tahds darbs aišwed, lai nedarba daritajš dabu drebet no šawa darba — tas wišš šchahdàs reiššs til tuwu pee rošas, ka tuhlin ar teek išeetats un ismehginatš. Šaldeeš Deewam, šchoreiš es no ta išfargajos. Es pats biju lihds šatreekts, kà šalaušts, un tà ar ššaneja man balšs. Man bij loti šchehl šcha jau tik agri pašudufcha behrna, un tas išššaneja ar mandš wahrds. Es teizu: behrni, jušju šarpà ir weens nelai- migs behrnš, wina man loti, loti šchehl, un jums wina ar buhs šchehl, juhs waretu winam lihds raudat, winam lihds šchehlotees, kà winšch šchoreiš tik dšiti wareja křišt. Mehš wifš gribetu winam pališ- dset un winu kà apmalbijušchos meklet rošà, bet kà lai šinam meklet, kad winšch neatšauzas. Mehš gribetu winu atrašt un atgreest, ne lai šoditu, bet lai glahbtu, lai ušwestu uš zeta, lai atwestu atpakał pee pateefibas. Tahdà garà es runaju tahlak un pehdigi teizu to, ka lai atšihtos un man klufibà weenam išteiktu šawu wainu, es šolijos ta neweenam neštahštit, wina par to ar nemaš nesodit, — bet naudu, kurai kà Žudafa naudai wajag degt wina piškšds, atlikt redšamà weetà, ja ne atdot man pašcham. Otrà rihtà nauda bij atlihta. Weens šolis jau bij šperts uš labu. Bet nu wehl wajadsetu atšihtees — tas nenotika. Bet mehš — wainigais un es — mehš weens otru gan šinajam, weens otru šapratam. Tomehr lai ar atšihščanàs manà preekšchà nenotika, lai gan es winu no širdš luhdju, atweeglot širdi — notika tomehr laboščanàs. Bij wehl laikam par agri, prašit to atšihštees, bet wahrdi bij laikà un weetà — kà šehla šehjas laikà — krittufchi uš derigas šemes. Šo teem bij eeduhrees kà dšelons širdi,

un tas winu dšina labotees. Spreeschoi no usweschanàs un uszihtibas skolas laifà — tur isaugs deenàs goda wihrs, neaismirftot, sinams, to, ka Deews wiaam dos spehku, ari turpnať uswaret kaɦrdinašhanu. Zif daudsfreis, skolotajeem pašcheem ta neapfinotees, winu wahrdi šchahdòs gadijumòs eeduras kà dšelons behrnu firdi. Un ja ar tuhlin skolens neatšihstas, tad noteel nereti, ka winsch atšihstas no skolas šchirdamees, no skolotaja atwadidamees, isteikdams wezu, wezu un šen jau aismirštu wainu. Tur redsama dwehseles tihrišchanàs un šchihstišchanàs, kas ir droščaka leeziba, ka tagad uskems un eesahkts štaigat pateesibas zelsch. Tahda behrna atšihšchanàs, tahda wina firds šchihstišchana ir weena no tahm retàm smarščigàm pukem, kas aug audsinataja gruhà zela malà, — reti, reti mums isdodas pa tahdai nopluhft, bet par to ari winas smarščha atšpirdšina til loti, ka preezigi atkal ejam šawu zelu tahlaf, preezadamees par šcho reto puki, kas klusibà usseedejušì muhsu zela malà.

Kas ween šahzis štaigat pateesibas zelu, tas šin patš, zif winsch gruhts, bet ar to, zif winsch jauks, tas ir zelsch, kas aiswed uš zilweka laimi un dšihwibu. Bet lai waretu audšinamo wadit pa šcho zelu, audsinatajam pašcham winsch jašin un jaet. Bet kur atrašt pateesibu, kur pretim redšam til daudš šchaubišchanàs, maldišchanàs, mahnu un nepateesibas? Turpat, no kureenes štan atbilde: „ja juhs paleezeet manà wahrdà, tad juhs buhseet pateesi mani mahzekli, un juhs to pateesibu atšihseet un ta pateesiba juhs atšwabinaš.“ Tas ir ari weenigais zelsch uš zilweka pateeso šwabadibu.

III.

Audšinaschanas dwehsele ir audšinatajs patš. Wišs atkaras no ta, newis ko tu mahzi un rahdi, bet kaɦds tu patš esi. Tur wišs audšinaschanas noslehpums. Tadehl šapratišim jo labi, no zif leela šwara ir tas, kaɦds ir patš audšinatajs, no zif leela šwara ir labš audšinatajs. Bet kurešch tad ir labš audšinatajs? Tas, kas wišu šawu audšinaschanas darbu dibina uš nupat aprahditeem diwi pama-teem winu ihštà nošihne.

Waj til ween? tu jautaji. Waj tas tew rahdàs par maš? Tas ir daudš, loti daudš. Ja šchai garà štrahdašì šawu audšinataja darbu, tad Deews patš no šewis dos šehjas laukeem wajadšigo šiltumu — mihleštibu. Zif nošchelojama buhtu zilweze, ja til tee ween waretu buht audšinataji, kas daudš mahziuščees, kas daudš šin — zif nošchelojami tad nebuhtu tee mašmahzitee, kuru ir wišleelà dafa,

ja til ween sinaschanâ stahwetu audsinaschanas swars. Bet paldees Deewam, audsinat, un pat ihsti swehtigi audsinat, war paschi „nemahzitee“, ja til ween wineem sirds un prahts stahw walâ, ka tur Deewa gaisma war eespihdet. Jan eesahkumâ aifrahdiju, ka taisni audsinaschanas ihstâ gudriba apflehpta daudsreis teem „gudrajeem“, teem pedagogeem pehz amata, un beeschi ween sinama darita „teem behrneem“, teem, kas skolâs neka naw mahzijusees, pat neka naw lastijuschi par audsinaschanu. Pametijim azis muhsu paschu tautas dsihwê! Skatijimees, kâ schis waj tas goda wihrs, kas mums atklahti pasihstams, kâ winsch zehlees, — kâ schi waj ta godajama feewa waj meita zehlupees? Pa leelakai dafai eerandijim, ka winu wezaki nebij tâ fauzamee „mahzitee“, waj „skolotee“, bet gluschji prasti semneezi — bet brihnumâs, kâ wineem tahdi behrni wareja isaugt! Gan wini neprata faweem behrneem eemahzit wisu to, wisus tos likumus un sikhumus, kas janem wehrâ, eemantojot „peeklahjigu un smalku usweschanos“, neprata wineem eerahdit, kâ jakniise, kâ jallanas, kâ jatur ehdot nasis un daschinas, kâ jarunâ, kâ jakustas, nesinaja neka no wisa ta zeremoniala, ta likumu krahjuma „kungeem“ un „dahmam“, pee ka daschs tuffschs „isglihtotais“ turas kâ pee ewangeliuma, bet weenu leetu gan wini sinaja: „fargat sawu behrnu dwehseles toti,“ fargat tahs no wisa, kas grehts un fauns, — weenu leetu gan wini sinaja toti, Deewu bihtees par wisam leetam, neatlahptees no pateefibas, to mahzit faweem behrneem, rihts watarâs, ar bijaschanu un drebeschanu, un kad deenas darbs bij galâ, tad gultâ tahs paschas rupjas, fastrahdatâs rokas, „nemahzita“ tehwa waj mahtes rokas, falikâs wehl kopâ par sawu behrnu laimi un labklahschanos, lai jel tee ar Deewa palihgu isaugtu par zilwekeem, no ka naw jakaunas, bet kas sin ar tapat kâ wini to, kas gods, kas labs — kas fauns un negods. Tur sirdis swehloja kâ muhscham neisdschschama uguns ta karstakâ mihlestiba, kas deenu nakti bij nomodâ par behrnu dwehselem. Tas paschihra ar winu behrnu audsinaschanu. Deews patâ scho darbu swehtija. Behrnâs pahrgahja winu kreetnais gars. Gan behrneem skolâs bij ziti audsinataji un mahzitaji, gan tee paschi no sewis, skatidamees un mahzidamees, peesawinajâs ari to, kas wajadfigs peeklahjibâ, uswedotees kâ goda wihreem, tomehr tee nebij wairs tuffschi ahkti, bet wihrî ar gaischu goda prahtu, kas sin isschirt kodolu no fehnales. Ut, swehtigas tahs latweeschu mahjas, fur tahdâ garâ behrnus audsina! Tur stahw wihs muhsu stiprumâs, muhsu tautas nahkamiba un laime. Kaut winu buhtu dauds, kaut winas wisa buhtu tahdas!

No tahdàm mahjàm ir nahkufe fwehtiba muhsu tautai, nahk wehl tagad, un nahks jo projam. Ta mihlestitbas pilniba, ta mihlestitbas bagatiba, kà leefma, kas nekad neapdseest, kà awots, kas weenmehr tek un pluhft, pee kà behrni, pafaules naida un nemihlestitbas wajati, war tezet un dšifinat fawas firds rehtas, kà eewainots mefcha dšihw-neeks, mefcha behrns, pee klufa mefcha ftrauta, ta ftahw wineem katru brihd walà, kà bajniza, kas deenu, nakti ftahw atwehrta luhdsejeem, tà firds mihlestitba ir tas nofleh-pums, kas winu behrns džen un wada, fšubina un labina uf wišu labu.

Paldees Deewam, mehs waram teikt, mums wehl ir tahdas mahjas, un kas buhs ween dšilak eeflatijeas muhsu tautas dšihwè, tas tahdas mahjas ar buhs ufgahjis. Gahdat, lai tahdu mahju fšaitis wairojas, buhtu katra uf dewums, kas ween grib fšahdat pee tautas labklahšchanàs.

No fšahdas mahjas, nemšim to gadijumu, wezaki iſwada fšolaik fawu behrnu un nodod — kam? Školotajam. Nr tahdu firdi? Ak, kaut mehs te waretu no winu firdim iſnemt wiſas baites un fšaubiſchanos, kà un uf to mehs winu behrnu audſinaſim. Mihto amata brahl, kas tu tapat, kà ari es, paſihſti muhsu fšcha laika ſkolotajus, waj tu wari leezinat, kà wineem ne no ka naw jabaidas, ne par to naw jaſchaubas, waj wari leezinat, kà winu behrns nu tizis ihtàs rokàs, kà wini to ſin kà mahjà un paſchi nu war meerigu firdi braukt uf mahju? Waj tew firds druſtu tà kà neeedrebas, apſtatot ſcho mahju, no kuras behrns iſwefts — un to ſkolu, kura winſch nupat nodots? Tu teikſi, leela dala muhsu ſkolotaju wehl jauni. Es ar teikſchu: ja, wini wehl jauni, bet tomehr jau ſkototaji, audſinataji, wezaku darba turpinataji. Jr teefa, ſkolotajs, amatu fahfdams, ir tik wehl ſkolotajs — mahžitajs, wehlaſ tik — ar gadeem — winſch pats iſaug par audſinataju. Wezumà winſch wehl ir tizis par audſinataju. Kad ſkolotajs jau nofwehtijis fawus 25 gadu amata fwehtikus, tad jau fahk uf winu ſtatitees, kà uf tahdu, kas nowezojis, kas eet uf leju. Ne, pawifam otradi, nu winſch wehl eet uf augſchu, nu winſch wehl ir tizis par audſinataju, nu tik wehl ir bandams, kà ahbols rudeni, kad tas nogatawojees, kad palizis garſchigs un ſmarſchigs. Bet nu nahk warbuht un ſata: „Ej ahra. Tu mums wairs nederi! Tu eſi par wezu, mums wajag jaunata, ſpeh-zigaka!“ Noſchehlojama walſts, kas tà war darit, kas neſin, to ſwer audſinaſhana, to mahziba. — Tomehr, pametiſim azis tuwat uf muhsu jaunajeem ſkolotajeem!

Nur muhsu jaanee skolotaji wezakeem preekschâ — ta ir behrnu mahzischana. Te wini wairak sin, statotees uf wezatu leelako datu, wini taisni uf to gatawojuschees, sin, kâ labak un weeglat eemahzit lasit, rakstit un zitas sinaschanas, bet weenâ leetâ, ko daschs warbuht gan ar pats fajuhit, daschs warbuht ta pat nemas nesamana, wini gan stahw tahlu pakak, proti audsinaschanâ un audsinaschanas gudribâ. Schat sinâ skola no mahjas dauds war mahzitees. Un zil teizami tas buhtu, ja jaunais skolotajs luhkotu satiktees ar prahtigeem behrnu wezakeem un mahzitos no wineem, luhkotu nowehrot uf ka wini dibina sawu behrnu audsinaschanu un peemehrot to sawam audsinaschanas sinaschanam, kuras wisas wehl til ir grahmatu gudriba, bet ne pascha peedsihwojumi un nowehrojumi. Bet pirmâ weetâ wineem stahw mahzischana, sinaschanas, tas, ar ko pilbit behrnu galwas, ne winu firdi. Tomehr ja skolotajs ween nopectni zenschas, tikt sawâ amata pilnigaks, tad, kâ jau teizu, pamasam, gadu no gada aug un attihstas eeksch wineem behrnu audsinatajs. Tomehr daschs pat ar gadeem neteek pee ta. Uf dascheem eemesleem, kas winu pee ta kawè, es sche gribetu aisrahdit. Tur wainiga buhtu peemehram kahrestiba spihdet un lepotees ar sawu darbu, gatawot behrnus wairak til rewifijam, nekâ dsihwei, bahst sinaschanu winu galwâs, kâ seenu dsen schuhnds, ar dsihshanu, neskatotees nemas uf to, waj behrni to spehi fanemt waj ne. Skolotajam naw weenalbsigs sawu preekschneeku spreedums par skolu, un newar ar buht weenalbsigs, bet ja daschkahrt preekschneeku labprahtiba waj atsiniba buhtu eemantojama til ar schahdu rihkoschanos, tad ta ir pelama. Skolotajs, kas pehz tahs dsenas, nekad nebuhs audsinatajs. Audsinatajs ari nebuhs tas, kas lihdsams, lischkedams, mehlneschodams luhkos sawu amata beedri preekschneeka azis nolikt, lai pats zaur to pazeltos un eeguhthu kahdu labumu. Prahtigi preekschneeki paschi to nemas nepeelaisch, luhko to nowehrst un no sewis atraidit, bet war jau ari daschs gaditees, kam tahda wihraka kwehpinaschana patihf un kas pehz tahs tihko un kwehpinataju jau netruhft. Audsinatajs nebuhs ari tas, kam bailes no scha waj ta walts waj draudsjes „warenâ“, kas tahdeem luhko ismest kupru uf wisam pufem un kâ leelu nelaimi eektata to, ka kahdreif winam waretu sust schahda „warenâ“ labwehliba waj draudsiba. Ir jauka leeta, ja skolotajs godigi spehjis eemantot sawu preekschneeku, sawas walts waj draudsjes labpatifschanu, tas winam zetu lihdsina un paschfir, bet noschelahjama wina loti, ja skolotajs eekritis zilweku kalposchana. Nekas naw wairak wehrgs un faistits, kâ tas, kas grib isfalpot, istapt

zilwekeem. Wisur un wisās leetās buht weena kunga kalpam, tas til ir, kas skolotaju atswabina no nezeenigas pasemoschanās, kas wīnu issargā no fawa audsinataja usdewuma aismiršchanas. Rā tu stahwi pret šcho fawu weenu weenigo kungu, no ta atkaras ari wīsa tawa behrnu audsinaschana, wīsas audsinaschanas sekmes. Šchi ir ar tā bailigā, schaubigā, wahrdds neisteiktā waizaschana, kas klusam istan no wezaku firdim behrnu skolā nododot, šchi waizaschana mehmi greeščas pee skolotaja firds un prasa atbildes. Tikpat mehmi, bet klusi drebedamas, waizā ar behrnu firsninas fawu skolotaju, kad tas pirmoreis stahjas wīnu preeščā, tā wīnu audsinatajs un waditajs: „Ko tu mums doši? Ko tu mums nešī? Kur tu muhs wediši?“ Ir neaismirštams brihdīs skolotaja dšihwē, kur wīnšch pirmoreis stahjas fawa ganamā pulzina preeščgalā, tā wīna gans un fargs. Es domaju, tas katram skolotajam buhs palizis neisdschschams atminā.

Rā šchodeen wehl man prahtā ta deena, kur pirmoreis tiku eewests fawā skolā, tā skolotajs. Rahdu pahra šimtu spihdoschu behrna azu, puš sinkahrigi, pa pusei bailigi statijas us manis. Wezs, baltu galwu draudsēs mahzitajs, fen, fen wīnšch jau atgulas sem salām welenam, stahdija mani behrneem preeščā tā wīnu skolotaju. Wīnšch bij firsnigas dabas zilwēks un tadeht wīna runa, ar ko wīnšch mani eewadija behrnu widū, štaneja ari firsnigi. „Sihmani, Jonas dehls, waj tu mani mihle?“ Ar šcho jautajumu wīnšch isteiza to, ko wezaku un behrnu firdis bailigi no manis waizaja, un wehlejās no fawas puses, kaut es no wīsas firds waretu atbildet ar Sihmani: „teescham, Rungs, Tu sini wīsas leetas, Tu sini, ka es tewi mihleju.“ Tad til es drihštetu šanemt ganamu pulzinu no wīna rokas. „Gani manus jehrus!“ Rā toreis manā firdi stahweja ar atbildi us šcho jautajumu, to Deews sin wislabat, bet man pašcham jaleezina, ka ta atšihschana, ka wīš audsinataja darbs ir til ween wehrtes, zil tahlu wīna atbilde pilnigi fastan ar jautajumu: „Sihmani, Jonas dehls, waj tu mani mihle?“ ta atšihschana man ir auzūši til ar gadeem, ne_peepešchi, eestiprinajusees un peeanguši spehštā lihdsigi stahda augšchanai no sehllas granda, gadu no gada strahdajot pee behrnu firdim, gadu no gada pašcham mahzot, mahzotees un firdi pahrbaudot Kristus mahzibu. Wispirmā, kas jaunekli, jaunu skolotaju aisgrahbj, ir Kristus zilwē-mihlestiba, Wīna pateesibas mihlestiba, — pamašam, ar gadeem til wīnšch atpilhst firdi tā weenigais zilwēku glahbejs, tā dwehsefu pestitajs, tā pate dšihwiba. Un nu wairs audsinatajam naw augstaka un jau-kaka noluhka, tā no Wīna rokas šanemtos ganamos jehrus wadit pee

Wina firds, ka tee tur paleet drofchi glabati, ka to neweens no Wina rokas newar israut. Vainiqs tas jaunais skolotajs, kas no firds, preezigi un drofchi war atbildet us scha jautajuma: „Kungs, Tu sini wifas leetas, Tu sini ar, ka es Dewi mihleju.“ Man scho jautajumu dsirdot un us ta atbildot, janofkumst, tapat ka Sihmanim, atminoteles tapat ka winam gadijumu, zaur ko schi atbilde newar skanet ka gawiku dseefma, ka nekawets preeka sauzeens.

Tehweem, mahtem, audsinatajeem, skolotajeem — wiseem skan schis pats jautajums: „Sihmani, waj tu mani mihle?“ Ka istan ikkura atbilde, par to katram jaatbild sawam Kungam, ka awis ganit wineem ustizets.

Daschs domâ istift bej schahs mihlestibas, spreesdams, ka peeteet jau, ja firdi ir zilwekmihlestiba un domâ, ka ar to, ka ar peepilditu zela kuli, peetiks muhscha zelum. Bet zit drihs winam japeedshwo, ka schahs zela kules krahjums jau fen isgahjis, istehrets, apehsts, nu bads klahst, mihlestibas truhtums, kur firds wairs nespehj mihlestibas dot, mihlestibas otram rahdit, ja ta nesmet mihlestibas pee Ta, kur mihlestibas un „wifa papilnam“. Domadami ar humaniteti (zilwekmihlestibu) ween muhschâ istift, drihj peedshwojam bankrotu.

Daschs turpreti eet wehl tahlaf un stahw pret wifu, kas nahst no Jezus no Nazaretu „wehfs lihds firds dibinam“, ka swejneeks Getes dseefmâ. Tas wifs fen jau nowezojees, newar pastahwet sinibas preekschâ!“ Jaunatâs „atomu“ un „protoplasmu“ teorijas (mahzibas), tahs ir tahs, kas nolaupijuschas jaunâ audsinataja firdi. Ja behrnu wezati sinatu to, ka wini nodewuschis sawus behrnus tahdâ skolâ, kur schi ir ta wifaugstakâ gudriba un atsihschana, un kur tas, ko wini tura par to wifaugstako un labako, fen pahredshwota, nowezojusees leeta, ko winu firdis tad gan teiktu? Waj tahs nedrebetu aij schauschalam: „kur winu behrens tagad eedots!“ no kureenes tas steigshus ween jarauj un jaglahbj ahrâ. Bet ka lai wini to sin? Kas wineem to teiks? Bet schehl gan, ka behrneem tur jamirst badu, jaslappst, — kur zits audsinatajs winus buhtu pachdinajis un atspirdsinajis. Schehl par paschu tahdu audsinataju, kas azis un auhis, kas paschu firdi aijshchis tihscham pateesibai, ka ta tur newar eekluht eekschâ. Un tal nekâs wairak nebuhtu wajadfigs, ka tik ween laut pascham sawâ firdi darboteles tam wahrdam, ko pats pehz peenahkuma sludina un mahza latru deenu. Zits wifs tad nahktu pats no sewis, un ka par brihnumu pats skolotajs atrastos ka mahzellis pee Nazaretu mahzitaja

kahjam. Wehlesimees, ja kur tahds buhtu (buht jau nu buhs gan!), ka wiensch drihs pahrnahktu mahjä no sawas maldifchanas pa fweſchumu, bads un truhfums taf galu galâ winu paſchu ſpeedis, mahjä naht. Un Deews tam finäs pats laiku.

Domajos buht galâ ar to, fo gribeju teikt, apſtatidams, uſ fo audſinat, un paſchu audſinataju. Laſitajs domäs un wehleſees: af, faut wiſs tä buhtu, kâ wajadſetu, tad gan ar muhſu behrnu audſinaſchanu ſtahwetu daudſ labaf. Teefa gan, bet naw jaaiſmirſt, ka galu galâ wiſu audſinaſchanu paſchfir tik ween Deews pats ar ſawu ſwehtibu.

Godigi wezaki iſwada godigi audſinatus behrnus paſaulê pawadidami tos ar ſawas firds labako ſwehtibu, bet kahdus tos atkal ſanem, pahrnahkt tehwa mahjä? Tehwa un mahtes rola newar winu wairs te tahlak wadit, paſchu azis wairs newar ſweſchumâ pahredſet behrna ſolu un zelu, winu behrni, kâ Eſhan Pauls ſaka, „iſſuhtiti pilſehtâ, kur eeplaiſajufchee baſnizas ſwani tikai dobjii ween wairs laudis no tirgus trofſchna ſauz baſnizas klufumâ, weenigais, fo wineem no wiſas firds wehletos lihdsdot, buhtu firds ar Deewnamu un luhgſchanâ ſaliktas rofas, un klufu paſemibu pret to, kas neredſams, ja paſchi wehl tizam religijai un to ſinam atſchfirt no tikumibas.“*) Behrni iſeet paſaulê, bet kahdi pahrnaf?

Kas tas par preeku, kad tehwa waj mahtes firdij dehls waj meita naw ſudufſchi, bet atnahf mahjä nefamaitatu meefu, nefamaitatu dwehſeli! Bet „paſudis dehls“, paſuduſi meita, — kâ tas wahrds mums greeſch firdi! Un taf wezaki gribeja tik labu ween, labu ween. Bet paſaulê winu behrnu nowihluſe un nomahnijuſe. Lufhtoſcham firdim wini ſtatas uſ to puſi, kur winu behrnus aiſgahja, — gadu no gada ſtatas uſ to puſi, no kuras winu behrnam wajadſetu naht mahjä, mahjä pee tehwa firds, pee mahtes firds. Bet gads pehz gada aiſeet, un wehl paſudufſchâ behrna nejuht! Saule jau taiſas noreetet, jau ta nogrimſt aiſ debes malas, jau paleek wiſs klufu, bet wehl nedſird to ſen gaiditu, ſen paſihſtamo ſolu nahts klufumâ, wehl nejuht balſs, kas luhdsas: „atdareet man!“ Un tä aiſeet deena pehz deenas. Wiinu weenigâ luhgſchana rihtds un wakards, — Deews ween to ſin, zil karſti luhdsama: „atwed mums atpakaf muhſu behrnu, muhſu paſudufſcho behrnu!“ Un reiſ, weenreiſ tomehr wini dſird tos ſofus, kas

*) Lewana,

nahk no fweſchuma, un lai taſ ar ir paſchâ weenpadſmitâ ſtundâ, wiſch — taſ paſudufchais dehls — tomehr pahrnahziſ, paſudufchais dehls atkal atpakal pee tehwa ſirds. Al tawas laimes! Paſudufchais dehls atradiſ tomehr reiſ ſawa Deewa Tehwa ſirdi, ta ir ari audiſinaſchanaſ wiſaugſtakâ laime, par ko lihgmiba neween pee zilwekeem, bet pat debefiſ. Taſ ari wiſaſ pateefaſ audiſinaſchanaſ gala mehrtiſ!

Par tautſkolu muſejeem.

No R Zutura

Par muſejeem paraſtſ ſaukt ſenlaidu un retu leetu krahtuweſ, ſinibu un mahſlu weizinaſchanaſ noluhkeem. Schahdi muſeji teef atwehrti ſewiſchki augſtkolâſ, kâ ari daſchadâſ mahzitu wihru ſiniſtâſ ſabeedribâſ. Saprotamſ, kâ wiinu eerihfoſchana ſaweenota eewehrojameem naudas iſdewumeem un praſa daudſ puhtu no ſpezialiſtu (leeteprateju) puſeſ. Tautſkolu muſeji, ſinamſ, no augſchejeem leeliſkâ ſinâ atſchkirâſ, gan ſawu preeſchmetu krahjumu, gan ſawu noluhku ſinâ. Tautſkolu muſeji ſewiſchki Franziâ eeguwuſchi ſtarp daſchadeem ziteem mahzibu lihdselkeem pilnigaſ pilſonu teeſibaſ. Tur tautâſ apgaiſmoſchanaſ miniſtrija, kâ ari weetejâſ kauſchu pahrwaldiſchanaſ eeſtahdeſ, wiſadeem lihdselkeem zenſchaſ weizinat ſkolu muſeju eewefchana un iſplatiſchana: tautſkolu inſpektori ſaſtahda preeſchraſtutſ un programâſ preeſchmetu krahtuwem un ſtahda augſtakai ſkolu waldei preeſchâ deht apbalwoſchanaſ godalgam toſ ſkolotajuſ, kaſ ſawâſ ſkolâſ eeweduſchi labi ſakahrtotuſ muſejuſ. Draudſchu un pagastu ſabeedribâſ, kâ ari priwatâſ perſonaſ paſneedſ ſkolotajeem naudas pabalſtutſ, dahwina muſeja eewetofchanaſ ſkapjuſ, kâ ari paſcham muſejam wehrtigaſ, waj retaki peeejamaſ leetaſ u. t. t. Preewijâ tautſkolâſ muſeji ſahk tikai pehdejâſ gaddâſ retumis ſchur tur parahditeeſ. Pirmoſ pamudinajumuſ, ja ne maldos, ſchint jauneewedama leetâ dewiſ Sw. Peterburgaſ ſkolotajuſ instituta ilggadejaiſ direktoraſ un par jo eewehrojamaſ atſihtaiſ paidagogaſ, R. R. Sent-Flerâ. Baltijaſ prowinzâſ par tautſkolu muſejeem un wiinu eewefchanaſ weetejâſ mahzibu eeſtahdeſ ſewiſchki

intrefejas Balkas rajona tautskolu inspektors N. Beldjugina egs, kas par savu parauga skolu museju ispelnijees godalgas un atjinibas diplomus Mischnij-Nowgorodas un Stokholmas istahdes.

Is kahdeem preekshmeteem fastahdams skolu musejs? Ir aplamas domas, it ka skolu musejs buhtu kahdas wezu krahtu un grabaschu noliktawas. Sem tautas skolu jeb wispahri skolu museja faprotama newis senlaidu un fewischku retu, bet wisikdeenischkako un wispasihtamako leetu kahrtigi fakopota krahtuwe. Skolu musejds eewehrojams wifs, kas war buht derigs, lai behrnam pasneegtu pareisus preekshstahdijumus un sinas par dabu, semem, tautu dsihwi, amatneezibu, tirdsneezibu u. t. t. Neweens skolotajs nedrihst aibildinatees, ka truhktu preekshmetu skolu musejam, un neweens nedrihst leelitees, ka wina musejs pawisam pilnigs. Redjam, ka skolu museju programa ir daudspufiga un wifai bagata.

Waj tad naw aufchiba, kraht un skolneekem rahdit pasihstamas un itdeenischkas leetas, kuras tee waj nestaitamas reises jau redsejuschi un labi pasihst? Waj neisrahdas tihri smeekligi, stundas litt apstatit rudsus, meeschus, sirnus, pupas u. t. t., tos jau behrni smalki prot aprakstit, ta daschs teiks, ko par teem wehl lai mahzas? Ne ta! Behrni schoš preekshmetus ir gan redsejuschi, bet ne pamatigi apluhkojuschi. Behrnu aqs gan leetas reds, bet nesaprot pee winam nowehrot, kas fewischki interesants, pat brihnischkigs. Behrns redsejis waj tuhktoscheem seedinu, bet bes fewischka aishrahdijuma tas nekad ihpaschi nenogremdefees, lai pamatigi apstatitu wifas weena seeda dalinas: bikeriti, kroniti, putektu trauzikus un auglenizu. Kats behrns redsejis eglu un preešču tscheekurus, bet ka winds atrodas scho loku sehklas un kahdas pehdejās isstatas, to ne ikats sinās. Redjam, ka ari wispasihtamakee un wisikdeenischkakee preekshmeti ir fewischkas eewehribas zeenigi. Ai, es to wehl nemas nesinaju, issauzas behrns, kad tam ko interesantu usrahda pee sen pasihstamam leetam. Ta tad scheem pascheem, mums pat wistuwak stahwoscheem preekshmeteem ir wifai leela nošhme un ar winu peepalihdsibu mehš waram leelus panahktumus fasneegt pee behrna gara spehju attihstibas.

Kahdam noluhkam skolu museji eerihkojami? Rahds labums teem mahzishanas un audsinashanas sinā? Skolu museju mehrkis ir: peepalihdsjet skolotajam pasneegt dascha-

dus mahzibas preekſchmetus uſſkatami. Wiſpirms ſtolu muſejam leela noſihme walodas mahzibas ſtundās. Tantſkolotajeem doti ſtingri noteikumi, walſts, t. i. kreewu walodu, mahzit peh3 dabiſkās metodes, beſ weetejās walodas peepalihsibās, zaur dſihwām ſarunam ar behrneem par daſhnedaschadakeem preekſchmeteem, darbibam u. t. pr. Par ko lai ſkolotajs ſtundu no ſtundas runā? Klāſi un tant atrodoschos preekſchmetus war apſtatit pirmajās nedaudsās ſtundās. Kur nemt weelu tahtakām, wiſpuſigakām, plaſchakām ſarunam? Wadot ſkolneekus pa pagalmu, dahrsu, ſlehtim, kuhitim, rijam, meſcheem, laukeem u. t. t., lai ſche wineem, uſrahdot preekſchmetus, peefawinatu to kreewu noſaukumus, naw neds eefpeh3jams, neds kahrtigi iſdarams, jau waſaru ne, kur tad nu wehl auſtā ſeemas laikā. Zil nezil ſche war iſpalihdſetees zaur labām, taſ noluhkam iſdotām bildem, bet ſchahdu lihds ſchim wehl wiſai maſ iſnahzis. Pawiſam taſ ir zitadi, ja behrnam parahda preekſchmetus paſchus. Kur winus nemt? — Zil ſtolu muſeja. Ja muſejs eedalits apmehram 20 waj 30 jeb wairak kolekzijās, tad ſche buhs weelas dauds ſtundu ſarunam, apſtatot peh3 kahrtas katras nodatas preekſchmetus ar winu ſewiſchkām, eewehrojāmām ihpaſchibam.

Zr neapgahſchama pateesiba, ka ſkolneekem pret katru wahrdu wajag buht ſkaidra preekſchſtahdijuma. Kas tad nu ir weeglaſ, waj parahdit paſchu preekſchmetu un teikt wina wahrdu, waj beſ preekſchmeta zaur garu gareem iſſkaidrojumeem mehginat rabit behrnā ihsto ſajehgumu? Preekſchmeta paſcha parahdiſchana ſaihſina ſkolotaju puhles, turklaht ſkolneekem dauds weeglaſ ſapraſt to, ko reds, neka to, ko neredſ. Apgalwojums, ka leetu apluhktoſchana, lai tās buhtu ari paſihſtamas, ir newajadſiga, nepareiſs. Zr teeſcham weeglaſ, apmehrinatees tikai ar wahrdu atbildi, negribot pahrlleezinatees, waj wahrds ar ko apſihmē un kahdu preekſchſtahdijumu ſkolneeks ſaweeno ar ſcho wahrdu. Schis ſewiſchki ſakams pee mums, kur uſ ſkolneekem, kreewu walodā.

ſtolu muſejeem leels ſwars neween walodas, bet ari zitu mahzibas preekſchmetu ſtundās, tā: pee iſſkaidrojofchās laſiſchanas, geografijas, wehſtures un ſewiſchki dabas ſinibam. Zr eteizami, beſ paſihſtameem preekſchmeteem ſtolu muſeju kolekzijās ari eegahdat ſweſchu ſemju augtu, ſtahdus, mineratus u. t. t.

Zit dauds interesantata nepaleef skolneekam lasama gabala weela, ja tas dabū redset un apskatit aprakstā minetos preekščmetus, kā peem. lauru koka lapu, wihges, dsintaru, pehrles u. z. — Behrni lasa bes tam daschadas grahmatas no skolu bibliotekam. Wīnu dsihščanās uš lasiščanu tiks jo wairak weizinata, ja teem eespehjamiba dota redset un apskatit daschne daschadus dabas un lauschu raschojumus. — Sewišchi muhsu draudschu un ministrijas skolās, kur kurš ir plaschaks un skolās laiks garaks, pašneedš skolneekem ari sinas iš dabas sinibam, wehstures un geografijas, kā sewišchkus preekščmetus. Schahda kurša papildināščanai wīfadā sinā wajadsigi ūtatamibas lihdsekli. Skolu musejā tee buhs atronami bagatigā mehrā, gan preekšč zoologijas, botanikas un mineralogijas, gan wehstures un geografijas mahziščanas. Bagasta skolu sinibu kuršs, sinams, wīfai schaurš, bet ari sche, ihpašchi farunu un lasiščanas stundās, pareisu jehdseenu un preekščstahdijumu fagahdasčanai redjami preekščmeti nepeezeesčhami wajadsigi.

Kā fagahdajami skolu musejam wajadsigee preekščmeti? Weena data museja peederumu, sinams, buhs paščam skolo-
tajam jasadabū, bet leelum leelako preekščmetu ūtatu jo weegli eespehjamš fawahkt zaur skolneekem. Skolotaja peenahkums ir, taišni pamudināt un peewilkt skolneekus buht palihdšigeem pee museju fastah-
diščanas. Skolneeki fawa preekščneeka mahjeenam ar preeku paklausišš, jo tas jau ir behrni dabā — fakraht, apskatit un falihdšinat weenu ar otru daschadus preekščmetus. Behrni wispaht grib pašht fawu aplahrtņi. Muhsu skolās dod loti maš walas ūča dsinekla iškopščanai. Domehr ūči dsihščanās ir loti ūwariga preekšč dsihwes. Aplahrtņes nowehroščanas ūpehja, eewingrinata ahtra apkersčhana un leetu ūpra-
tiga apwehřčhana ir wajadsiga gan ūemkopim, gan kareiwim, teesne-
ščam, ahřtam, mahžitajam, tirgotajam, — katram praktiřkas dsihwes pilsonim. Daudsreiš ūchehojas, ka weenkahršči laudis par maš prak-
tiřti, ka nesaprot iřleetot ūew par labu to preekščmetu un apstahktu, ūtarp kureem atrodas. Skolās ušdewums tapehž ir, skolneekus pamu-
dināt, lai jo pamatigi eepařhřstas ar fawu wistuwako aplaimi. Loti dauds ūchint sinā war darit taišni zaur to, ka skolneekus nodarbina pee museju preekščmetu eekrahščanas un ūakahrtoščanas nodalās. Žhpaschi eeteizamas ir, pee iřdewiga laika, ar skolneekem skolotaja wadiba ušneentas paštaigasčanās uš tuwako mešču, plawu, kalnu, upi waj eferu. Te kopigi war fakraht dauds preekščmetu musejam. Wišeetei-
zamaš ir, ja skolotajš jau eepreekšč paštaigasčanās aiřrahda skolneekem. tahdus un tahdus preekščmetus ušmeklet. Bes ūcheem, sinams, weens

un otrs behrns šadabūs ari daščus zitus. — War gaditees, ka skolotajs tuhlin nesinās pateikt weena un otra preekšmeta wahrdu. Tas lai wīnu netrauzē, jo pat wisleelakee dabas pašineji usreis nepateiks katra preekšmeta wahrdu. Nepasīhtos preekšmetus war tāpat usglabat musejā, gan gadīfees isdewiba, tos leetpratejam parahdit, un tad tee dabūs šawu nosaukumu. — Bes tam pee museja paplaščinašchanaš skolotajam war dandš peepalihdset wīna šenakee skolneeki. Daščs no wineem, warbuht, ir kugineeks, daščs tirgotajs, daščs kaħds amatneeks, daščs strahdneeks fabrikā u. t. t. Ja skolotajs pee wineem greešifees ar laipnu luhgumu, tahdas un tahdas leetas dahwat šawai agrakajai mahzibas eestahdei kā masu pateizibas un peeminās sīhmi, tee to ar preeku darīs un zaur šcho usaizinajumu jutīfees it kā no jauna atkal šaistiti ar šawu bijušcho audšinataju un wehl peeminā stahwoščho skolas namu. Kugineeks labpraht pahrwedis ko derīgu īf šweščām semem, amatneeks ko īsgatawos, tirgotajs ko lehtaki pahrdos jeb dahwās, fabrikas strahdneeks šagahdās kaħdus paraugus īf ruhpneezibas raschojumeem u. t. t.

Tagad pahreesim us jautajumu, kuras preekšmetus lai eegahdā skolū musejās? Kā jau teikts, neweens skolotajs newar šchehlotees, ka wīnam truhktu preekšch museja preekšmetu, bet ari neweens newar lepotees, ka wīna musejs wairs naw paplaščinajams. Skolū museju programa ir koti plaščha. Bet tas lai neweenū neatbaida. Programa labak lai ir plaščha nekā šchaura. Skolotajs, kaš nodomajis eerihfot museju, lai wispirms šastahda peħz parauga programās to preekšmetu šarastu, kuras weeglak eegahdat. Kad eesahkums lihts, tad wairs naw gruhti tahtlak kraht un kolekzijās papilbinat. Daščhā skolā buhs wairak tahdu, otrā zītahdu preekšmetu, raugotees peħz weetejeem apstahkleem. Šchahda šastahwa daščhadiba naw par laiti: weetejee preekšmeti un dabas raschojumi japasīht katram plaščhak, neka attahtlak atrodoschees. Tomehr leelakai dakai wispaher pee-eetamako preekšmetu wajag atrastees katrā skolas musejā. Kā wīsur, tā fewiščki ari musejā jawalda štingrai kaħrtībai. Wislabak, ja musejam eegahdā fewiščku šlapi, ar wairak plaukteem un nodalam. Preekšmetus nedriħst zītu zaur zītu īšmehtat un šajaukt: katras šchīras preekšmeteem wajag atrastees fewiščkās nodalās jeb kolekzijās un tāpat katras šchīras preekšmeti ir apīšmejami ar atfewiščku numuru rindu. Katram preekšmetam us peelihmetas sīhmites jaušrakstu wahrds kreewu un latweeschu walodās.

Varauga programa tautskolu muzejū fastahdišchanai.

I. Labibu šķīras wāhrpās: kveešči (шеница), rudši (рожь), meešči (ячмень), turku kveešči (кукуруза), aušaš (овесъ), līni (ленъ), kanepeš (конопля).

II. Labibu šķīras graudš: kveešči, rudši, meešči, aušaš, turku kveešči, ležzaš (чечевица), širni (горохъ), kanepeš (сѣмя конопляное), grīfi (гречиха), rišši (рисъ), turku pupaš (бобы турецкіе).

III. Variba: kveešču milti (мука шеничная), rudšu milti (мука ржаная), kartupeļu milti (мука картофельная), manna putraini (крупа манная), aušu putraini, eefalš (солодъ), gruņbeš (крупа перловая), šķahmeti aušu milti (толокно), šago (саго), nuhdeleš (вермишель), zuņugš (сахаръ), šehrkele (крахмалъ), maņoni šehklaš (сѣмя маъное), šķahwetas šehneš (грибы сушеные), šauleš pušu šehklaš (сѣмя подсолнечное), meduš (медъ пчелиный).

IV. Wīrzes (пряности): tehja, kašija, zigorini (цикорій), wanileš (ваниль), šafrans (шафранъ), kaneleš (корица), kakaо (какао), mušlatu reešti (орѣхъ мускатный), naģlinaš (гвоздика), šineru šehkla (сѣмя горчичное), lauru lapa (листь лавровый), ķimēni (тминъ), anīše (анись), tabaka, piparš (перець), apini (хмѣль).

V. Ūģti: kaltetas plūmeš (черносливъ), rošineš (изюмъ), korinteš (коринка), kalteti aģboli (яблоки сушеные), bumberi (груши), mellenēš (черника), avenes (малина), kalteti aprīsoši (шештала), wiņģeš (финики), wiņnogas (виноградъ), pipari paģštis (перець стручковый), šaldāš paģštis (Šaņa maiše, стручки сладкіе), walreešti (орѣхъ грецкій), kaštani (каштаны), reešti (орѣхъ обикнов.), maudelaš (миндаль).

VI. Saķni daħrju un šaķu šehklaš: kaņpošti, burķani (морковь), rutki (рѣдѣя), kaņzeni (рѣна), šalati (салать), šķpinati (шпинать), gurki (огурцы), arbušči (арбузы), meloneš (дыни), ķirbišči (putras aģboli, тыквы), šīpoli (лукъ), ķiploki (чеснокъ), beeteš (свекла), zigorini (цикорій), dilles (укропъ), šoštaš (шаржа), širni, peteršiljaš (петрушка), abulīnš (клеверъ), timotejš (тимофеева трава).

VII. Ļapu koku un krumu šehklaš: ķepraš (липа), aģbeleš, ošča (ясень), bumberu, ošolu šihleš, ķawaš (кленъ), gobas (вязъ), alščna (ольха), wihtola (ива), jaņnogi (смородина), eewi (черемуха), šehrmušču waj piļladšču (рябина), beħrju, eħršču (терновикъ).

VIII. Šķuji koku šehklaš: eģleš (ель), preedeš (сосна), waņšemes eģleš (лиственница), šibirijaš eģleš (шихта), paegļa (можжевелинь), zedru (кедръ).

IX. Lapu koki: behršs (береза), lašda (лещина), alffnis (ольха), apse (осина), šehrnuššlis (рябина), irbenaišs (малина), purosu wihtols (верба), kaštanišs (каштанъ), ošols (дубъ), wihtšna (букъ), goba (вязъ), klawā (клень), wihtols (ива), ošis (ясень), leera (липа), wahžs femes apse (тополь), ahbele, bumbeers, pluhme (слива), firšis (вишня).

X. Škujū koki: egle (ель), preece (сосна), šibirijaš egle (пихта), wahžs femes egle (лиственница), paeglis (можжевельникъ).

XI. Linu išttrahdafšana: lini, išmehrzeti lini (ленъ моченый), šamihštiti (ленъ трешаный), išfulštiti, išfukati (ленъ чесаный), linu dšijaš, linu audekšis nebalinats, balinats, linu šehklas.

XII. Ahdu išttrahdafšana: gabalinšchu aitu ahdaš (шкура баранья), kašu ahdaš (шкура козья), negehreta ahda (кожа недубленая), aitu wilna nemašgata, mašgata, gehreta ahda (кожа дубленая), paštalahda, sole, šašjans (сафьянъ), balti gehreta ahda (лайка), pergaments (пергаментъ).

XIII. Škļas: šneru ešļa (масло горчичное), šanlešpuku ešļa (масло подсолнечное), linu ešļa (масло льняное), kaneru ešļa (масло бонопляное), matekļa (масло прованское), mandešu ešļa (масло миндальное), maščinu ešļa (масло машинное).

XIV. Šweki: preešchu, egļu firšchu, darwa (смола), deguta (деготь), terpentins (скипидаръ), špirts (спиртъ), etišs (уксусъ).

XV. Apgaišmoššanas lihdsēkli: našta (нефть), petroleja (керосинъ), kofu ešļa (масло доревянное), benzins (бензинъ), wašfi (воскъ), štearins (стеаринъ), parašins (парафинъ).

XVI. Šrahsu weclāš: šwina baltumi (свинцовья бѣлила), frihtšs, ofers (tumšchi dšeltena šeme, охра), zinobrišs (киноварь), fuššins (фуксинъ), brušgolini (сапдалъ), koščenile (кошениль), wara witriols (купоросъ мѣдный), grašits (графитъ), šihruhššs (сажа голландская).

XVII. Minerālu kolekzija: melna šeme (черноземъ), baltaš šmiltis, šaršanaš šmiltis, šmilšchu ašmins (песчаникъ), šaršanaš mašlis (глина), zementšs (цементъ), kaški (известь), kašku ašmins (известякъ), maršurs (мраморъ), alebaštrs (balta gipse, алебастръ), šampats (камфора), šehwele, šehrs (сѣра), juhtras šahls (морская соль), ašmins šahls (каменная соль), wahramā šahls (шваренная соль), granits (гранитъ), lauku šchpats (полевой шпатъ), kalnu kristāls (горный хрусталь), framšs (кремень), ašmenogles (каменный уголь), waršch (жѣлдъ), mišišch (латунь), zinna, alwa (олово), šwins (свинець), dšihwudrabs (ртуть), zinks (цинкъ), dšelšs (жельзо), tšchuguns (чугунъ), tehraudšs (сталь), dšintars (янтарь).

XVIII. *Rufainu kolekzija*: ošola wabule (майский жукъ), bronšas kufainis (бронзовикъ), deguncadšis (жукъ носорогъ), mehslu wabule (навозный жукъ), kapu razis (могильщикъ), firmulis, kīpīš (бородъ), španijas mušča (шпанская мушка), garšnufis (долгоносикъ), laupitajs (хищникъ), margrečina (божья коровка), špahrnu šīsenis (саранча), šīsenis (кузнечикъ), šudra (муравей), bite (пчела), lauku bite, gomele (шмель), lapsene (оса), ogu blaktis (клопъ ягодный), špahrš (стрекоза), kašpoštu jeb baltais tauriņš (капустница), dšeltanais tauriņš (желтушница), dašchadi naktis taurini, dunduri, muščas u. t. t.

XIX. *Beetejo štahdu kraļjums* (herbarijs).

XX. *Bildes* īf *Wezas* un *Jannas Veribas*, no basnizām un klostereem.

XXI. *Bildes* īf *Kreewijas* wehstures, knaši, zari, ķeifari, kaujas, ušvaras u. t. t.

XXII. *Bildes* īf wišpahrigas wehstures.

XXIII. *Bildes* īf *Kreewijas* geografijas: pilšehtas, štati īf dabas u. t. t.

XXIV. *Bildes* īf wišpahrigas geografijas: pilšehtas, štati, laudis u. t. t.

XXV. *Bildes* īf kreewu eewehrojamašo rakstneeku rakšojumeem: Puščina, Gogola, Vermontowa u. z.

XXVI. *Bildes* īf dabas šahsteem: šwehri, putni, šiwis u. t. t.

XXVII. *Eewehrojamu* wišru portrejas.

XXVIII. *Muduli* no ehšam, kugeem, maščinām u. t. t.

XXIX. *Šilweka* un *kustonu škeleti*, waj škeletu dalas, kà galwas kauši u. t. t., tad šwehru ragi, kašjas, putnu špahrni un špalwas, putnu perekti un dašchadu putnu olas, gleemešču wahki, šchwammi, pahrakmenojuumi u. t. t.

Dašchi praktiški aīšrahdijuumi. *Preešch* labibu graudeem, putraimeem, milteem, šchidrām weelām u. t. t. wišlabaf eegahdat pašemas pudelites ar refneem kašleem. *Šchahdas* weegli dabujamas apteekās, par 2—3 kap. gabalā. *Zitus* preešchmetus war eewetot papihra kaštites, kuru wahšam jabuht no glašjes. *Dašchu* leetu ušglabašchanaī war īsleetot pat tuščas šehrkozinu turšinas. *Dabibu* šteebri un wahrpas šašeenami mašoš kuhlišchōš un peeštīprinami pee dehlīšcha jeb beesā papes papihra. *Audeklu*, ahdas u. t. t. paraugus war peeļihmet ar weenu malu pee papes, lihđšigi kà tirgotawās dara

ar drehbju paraageem. Stahdus wajadfigs pehz eespehjas kaltet pilnds effemplards, ar fakni, steebru, lapam un seebeem. No tokeem, truhmeem un leelakeem stahdeem nemami tifai pa farinam. Stahds kalteschanai eeleelams kahda weza grahmata waj burtniza ta, ka lai seedi un lapas nesaetu kopä, bet tiftu nospeesti dabifka isskata. Schi grahmata waj burtniza tad jausleef us lihdsenas grihdas waj galda un weenlihdsigi jafaspeesch ar kahdu smagu leetu, wislabaf keegeli. Swaram jabuht til smagam, ka grahmata lai neweras wata, lai kalstot nedabutu lapas un seedi farantees. Tomehr swars nedrihkt buht pahrmehrigs, jo tad lapas un seedi pahrmaina sawu krahfu un paleef nejauki. Apmehram pehz 2—3 deenam stahdi ir tiktahf iskal-fusch, ka tee derigi usglabaschanai. Katrs stahds lihmejams us atse-wischkas losfnes, us kuras wirspufes usrakstams wina wahrds, atraschanas deena un weeta. Ja stahda kahzs parefns, tad pahr to war uslihmef schauru papihra losfniti. Daschi seedi, fewischki silee, it beeschi faufinajot saude sawu krahfu. Schai kismai war isbehgt zaur to, ka stahdu mehgina ahtri isschahwet, to turot filda weeta, jeb pahr to wairaf reises braukajot ar karstu gludinamo dselji. Sehnes, sulotus auglus un ogas eespehjams labi usturet weenigi spirta, waj ari stipri fahlitä, uswahritä uhdeni. — Ka isgatawot kustoau skeletus, waj ka isbahst swehru un putnu ahdas, sche naw eespehjams eerahdit, tas jaemahzas no kahda leetprateja. Tschuhfklas, kirsakas, siwis un daschadus mihkstu dsihwneeku, ka ari tahrpas war usglabat tifai spirta, zeeschi aiskorketas pudeles. Vai spirts neisgarotu, tad pudeles kalla augschgals wehl aplipinams ar waskeem waj sehgeku latu. Spirtam jabuht ne masaf ka 70° stipram. Ja pehz kahda laita spirts paleef tumfchs, jeb nekaidrs, tad tas japahrmaina no jauna. Preeksch masu mihkstu dsihwneeku usglabaschanas wisnoderigakas mehginajumu glahsites (упобирки), t. i. masas glahses truhbinas, ar apaku dibinu. Schinis glahsites ujeet loti mas spirta; winas dabujamas par neleelu zenu katra apteeka. Weeglat nefa ziti dsihwneeki ic usglabajami kufaini. Wini aplahsti zeetu ahdu, kas pehz isschuhshanas nemaina sawu isskatu. Wabules un tam lihdsigus kufainus wajag preeksch tam, kad usdur glabaschanai us kneepadatam, mehrzet spirta waj deg-wihna apmehram 2—4 deenas. Kufaini wisahtraf nonahwejami ar sehra eteri (эфирный эфир), no kura pahris pileenu teem jauslej us galwu. Taurinus, spahrus, muschas un zitus teem lihdsigus kufainus newar list spirta; toz nokauj, kruhtis pastipri faspeeschot. Kad dsihwneek

nonahwets un peesuhzees spirta (leelalus dšihwneekus war neredſamās weetās ſchur tur ar adatu ſadurſtit, lai tanis labal eewilltos spirts) to uſdur zaur labo ſpahrunu jeb kruhtim uſ pagaru teewu kneepadatu. Kad kufainis wehl mihtſts, to uſdurot peespeesch pee galdina jeb dehlifcha tā, ka lai kahjas uſ ta atſpeeſtos, kuras tad iſleel tā, ka pee dšihwa, lai ſchuhtot ſazeetetu ſchahdā ſtahwoſki. Tapat tas jadara ar lapſenem, muſcham un ſpahrem, lai winu ſpahruni paliktu dabifkā weidā. Wirſ ſpahrneem war pahrlift papihra loſfnites, kaſ abejds galds ſtingri peesprauschamas ar kneepadatu pee peeleeſamā. Taurini uſglabaſchanai iſgatarwojami ar ſewiſchki leelu uſmanibu. Te jaeeгахdā ſewiſchks dehlitis, ar paſchauru reniti widā, 1 zolles dſitumā. Renites dibinā eeleeſ wiſgaram forka loſfnes tā, ka wirſpuſ winām wehl paleel tukſcha telpa. Taurina kermenī eeſprausch renitē, bet ſpahrunus iſplata wirſ dehlifcha dabifkā ſtahwoſki un pahrlift pahr wineem papihra loſfnites. Pehz daſchām deenam taurinſch pilnigi iſkaltis un to war eeweetot uſglabajamā kaſtitē. Wiſai prahtigi jaapeetas ar tauriwu ſpahrneem, lai nenoberſtu no teem kraſhainos putekus, no kureem atkarajas ſpahrunu jaukā, raibā kraſſa. — Kufaini un taurini uſglabajami kofa waj papes kaſtitēs, ar glaſſchu wahku. Dibinā ſchim kaſtitem peeſtiprina kahrtinu forku, pahr to pahrlimē baltu papihru. Iſkalteto kufaini pabihda uſ augſchu gandrihſ lihds kneepadatas galwinai un ſchahdā ſtahwoſki to eeweeto kaſtitē, kneepadatu forki eeſprauschot. Kufainim pawitām jaatrodas gaiſā, lai pee ta nepeektuhtu maſi dšihwee kufainiſchi, kaſ ſauſajos ſaehd. Loti maſi kufainiſchi peeſihmejami ar Arabijas gumiju (Gummi arabicum) pee zeeta papihra gabalina un ſche kneepe naw wiſ ſprauschama zaur kufainiti, bet zaur papihra gabalinu. Lihdsjās katram kufainim uſkraſtamis wina wahrds.

Paraugus no daſchadām kofu ſugam pehz ſkolotaja aiſrah-dijuma ſanefis ſkolneeki. Atneſtos kofu ſarus waj paſchus zelmuſ ſaſahgē weenadds gabalinds, katru lihds 6 zollu garumā. Paraugeem wajag buht ne wiſai reſneem, ne ari wiſai teeweem, 2—3 zollas galarinku zaurmehrā. Lai redſetu, kahds kofs iſkatas iſſtrahdajumdš, tad katru gabalu apteſch no trim puſem. Weenu no ſchām nopulē, otru gludi noehwelē, treſchu atſtahj apteſtu un zeturto peepatur ar wiſu miſu. Kofa gali gludi noſahgejami, lai buhtu redſami katra gada peeaugſchanas rinki.

Pats par ſewi ſaprotams, ka pat pee wiſlabafās gribas ſkolo-ajam nebuhš eeſpehjamis eegahdat weenu jeb otru teeſchu preeſchmetu,

jeb wina muduli, bet tam buhs japeeteek tikai ar wina nobildejumu. Uš schahdu simejumu krahschamu leekama leela wehriba. Mufsu laifds teek isgatavotas neskaitamas, gan krahsfotas, gan netrahsfotas, us wisadeem preekschmeteem atteezofchās bilbes: štati is dabās, is wehštures, bibeles stahsteem, is šadsihwes u. t. t. Pee labas gribas sche daudf ko warēs panahkt, jo derigi simejumi ir atrodami us katra šola, gan laikrafsčds (schurnalds), wezds un jaunafds gada gahjums, gan fludinajumu lapās, gan fewifschčds isdevums u. t. t. Schahdus simejumus wajadsigs isgreest, šakraht, tad šakahrtot pehz nosihmes un uslihmet fewifschčās burtnizās us katraš lapas pušēs pa weenam waj waikakem.

Weens no museja eewefchanas galwenajeem kawekkeem ir derigu telpu truhkums. Te školotajam jagreefchas pee walšis waldes waj draudšes konwenta ar luhgumu, isgahdat schim noluhkam wajadsigu atfewifschtu štapi lihds 15 rbl. wehrtibā un dot naudas pabalstu, apmehram lihds 10 rbl., dašču pee mums neatrodofchos preekschmetu eegahdaschana.

Waram buht pahrlēzinati, ja školotaji tikai eefahšs ko darit preefsch museja eerihkofchanas, šahšs kraht kolekzijas, tad wineem pašcheem, kā ari školneekkeem schis darbs tā eepatifšees, ka tee atkal un atkal usneems puhles, papildinat šawu museju un pee tam preezafees par šaweem panahktumeem.

Kalpa dehlam.

Kad mani semee skati
Uf tawu seju slihgst,
Uf preeka un aif kauna
Man waigi deg un twihkst.

Tu kalpa buhdâ dšimi,
Tu augi afarâs,
Bet tagad tawa galwa
Bâr simteem pazekâs.

Zaur sawu pascha spehtu,
Kâ zihnu paraugs zehls,
Uf gaismas kalneem klui —
Tu — kalpa-wihra dehls!

Bet es arween wehl mihtu
Scho kalnu apakšhâ,
Un nosarkštot sew prasu:
Waj buht tam bija tâ!?

Uf Deews, zil mas man spehla
Un wafars jau tik wehls —
Lauj tew pee kahjam raudat —
Tew — kalpa-wihra dehls!

Swahrgulu Edwards.

* * *

Uf winajeem augštajeem kalneem
Bes gala man raudšitees tiht:
Kad wišs jau apnizis manim,
Schee kalni wehl neapniht.

Sirds šapno: no winajeem kalneem
Reis palihdšiba nahšs
Un wišas šchaubas un šahpes
Un waidus un afaras mahšs.

Ar wišu dwehšeli raugos,
Ka zenstos pee fruhštim toš speest
Un luhgtees, bes gala luhgtees,
Lai neleek wairs zilwezei zeešt . .

Uf winajeem augstajeem kalneem
Dauds rangas, dauds raudsijuschees . . .
Waj taifniba, miljoneem luhgta,
Gan muhscham fezen mums ees!?

Swahrgulu Edwards.

* * *

Man tihlas nabadfigas buhdas,
Ne krahschnas pilis apzeemot.

Bats esmu wezâ buhdâ dsimis
Un audsis telpâs duhmainâs,
Un garas naktis pawadijis
Uf gultas malas asarâs.

Es sinu nelaimigâ dsihwi:
Kâ drudsi wina waigi kaist,
Sem launeem apstahkeem kad mehrti
Un zenteeni un laime gaist.

Es sinu nelaimigâ fahpes,
Kad wina roku darbu pei
Un nopelnitâs algas weetâ
Tam tikai kaulus preelshâ zel.

Es sinu wahrgâ ismishibu,
Kad asaram tas maises gaid',
Bet bagatais no sawâm durvim
Kâ funi wina projam raid'.

Ko mahzijos es behrnibâ:
Nah! bagats jauneklis pee Jesus,
Un Deewa-Dehls to mahza tâ:

Ja wahrda pilnâ sinâ gribi
Tu staititees pee zilwekem,
Tad ej un pahrdod sawu mantu
Un dali to starp nabageem. —

Bet jauneklīm ir mantas sčehli,
Wīnsč dodas projam apkaunots,
So nelaimīgo sčhpju balsis
Tas nedfird, selta apstulbots — — —

Zil gadu pagahjibā grima,
Zil dasčs, kas nahza labs un jauks!
Bet jauneklīs, kas toreis mita,
Wehl tagad dšhwo, stulbs un launs . . .

Lai dšhwo wīnsč . . . firds winam nawa!
Tif jums, tif jums ween, sehdeneem,
Es pretim fneedsu sawu roku
Uf nebeidsameem zihneem!

Lai tautas altara mehš leekam,
No kuram Deews ir swehtijis:
Weens artawu un otrais spēku
Un treschais firschu afinis.

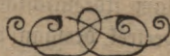
Tad smaids laimes saules stari
Jr nelaimigeem zeetejem . . .
Uf to wehl reis es fneedsu roku
Jums, maneem dahrgeem mihsleem!
Swahrgutu Edwards.

* * *

Ja tu krukstis wari nest
Muhšchigajo dšhwi,
Tad tew, zilwek, laimes gan,
Kaut ar' zcestu fihwi.

Nelaimigs ir tikai tahds,
Kam wīfs laupits tapa:
Daime, meers, un zeriba,
Dšhwot reis aif tapa.

Swahrgutu Edwards.

Var dseju sehtâ un fkolâ.

„Menolahpejat garu!“

(Bahwils.)

Wiseem augstati raditeem dšihweekeem peemihl weena sawada ihpafchiba. Wini to spehfu, kas sakrahjees lozeklôs pehz atpuhtas, istehre, ja neegadas darba, spehlejotees. Rakis, kad atpuhtees un paehdis, met zilpas pa istabu, wel un ker wezmahtes kamoli. Diwi funi atpuhtas laikâ istehlo medibu peedšihwojumus: usbruhk, atwairas u. t. t. Tad wini juhtas loti omuligi. War noprast, ka pate daba winus us to stubina, lai lozekli pasittu pee labas weselibas. Pee zilwela nowehrojama tam lihdsiga parahdiba wina gara walsti. Sche nerwu audumds brihwi sakrahjees spehks mekle zetu us ahreeni. Muhscham wilno muhsu firds, neaprimstoschi kustas prahts. Un katris eejuhšminajums, katris muhsu nojehgums lauschas ar waru us ahreeni, grib tehrptees škanâs, wahrdds, jeb peenemt wehl kahdu zitu weidu. Kamehr tas naw isdewees, mehš fajuhstam eekšēju nemeeru, spehta nastas smagumu. Turpretim, kad mehrkis šasneegts, eestahjas muhsds preeks un omuliba. Tâ želas mahšlas, spehlešchanâs ar muhsu dwehšeles spehkeem. No winâm dseja (poesija) ir ta, kas isteiz muhsu dwehšeles kustibu wahrdds, wahrdu glesnâs. Wina teel eestatita par augstako, galwenako, wišwajadšigako no wišâm mahšlam. Winai wištawat šahw musika. Musika isteiz firds juhtas dšiki, bet ne til škaidri un noteikti, kâ dseja. Kâ tahtat redšejim, dseja tikpat wjadšiga gara elpošchanai, kâ gaisš muhsu mešai. Tapehz ar wina til weza, kâ pats zilweks.

Dsejas waloda iškškiras no muhsu iškeeniškâs. Škeeniškta waloda noder muhsu dšihwes wjadšibâm, ruhpeem. Wina šteidsas no leetas us leetu, apšihmē leetas ihši, žil tas wjadšigs katrâ reišē un katrâ darbâ. Ne paščas leetas katra par šewi, tad interese muhs, bet til winu noderigums weenai — otrai dšihwes wjadšibai (šawstarpeja leetu attežiba). Tapehz mehš tâ šteidsamees ar leetu preekšhâ šahdišchanu. Peem. darbâ mehš nowehrojama leetu til daudš, žil tas isdewigs šeena kaltešchanai; druwu ar azim apmetam, žil ta gatawa plaušchanai. Turpretim, kad eesahkam ar šawu garu spehletees, waligi iswingrinatees, tad metam iškeeniškâs šuhdibas un guhšchanas pee malas un mums laika peeteek deesgan preekšhmetu tehluš, notikumumu ainas isdarinat, wišâ špilgtumâ šahdit preekšhâ. Mehš aisejam

prom pawisam us zitu pafauli, us ehnu waj sapnu walsti. — Weztehws patlaban pihpoja. Te winam eenahza prahtâ senpahrdsih-watas deenas: jamiba „lungu laikds“, stigâs eeshana, ziti pahrzeesti gruhumi — un pihpe nemanot isdseest. Behrns eekahro pehz falda ahbola dahrsâ. Pehz padarita darba winsch eerauga, zil skaiti foks spehlejas ar sawu ehnu upitê. Behrns eedomajas un saldais ahbols tam iskriht no rokas. — Ta gava spehja, ar kuras palihdsibu mehš eedomajamees leetas spilgti un gaischi, nosauzas par eedomu (fantasiju). — Muhšu ideenischka dšihwe ir weenpušiga. Ta ir weena tezeschana, skreeschana nesin pehz ka. Weenpušigi, tik ar sinameem ardoeem, teek nopuhleti muhsu nerwu audumi. Weeni nogurst lihdi gihbonim, otri paleel dihlâ. Weeni gaida atpuhtas, otri prasa darba. Tapehz mums til patihkami dšihwê atrautees no azumirkla ruhpeem un nodotees eedomas walstij. Kamehr weena smadsenu audumu dara atpuhschas, krahj no jauna patehreto spehku, otra no wina atswabinas. Gestahjas kaut us ihšu brihdi lihdsšwars galwâ, fassana starp zilweka gara spehjam. Zilweks no weenpušigas darba maschinas krahst atkal par zilweku, no wehrga ideenischkam ruhpeem — par brihwu wihru. — Diwkahrtigas juhtas — atpuhtas no weenas pušes, darba juhtas no otras pušes — pawada scho eedoma spehli. Peemiht kas saldš, neisteizami jauks un patihkams scheem eedomas tehleem, sapneem — pat tad, kad mehš pahrdsihwojam no jauna ruhgtas atminas. Pehdejâ brihdi bes salduma mehš pee winâm nemas nekawetos. Tâš turpinas, kamehr dšihwes ruhpes, kâ gaila dšeedajeens, neaisdsen prom sapnu špokus. Utpuhta dara sawu eespaidu un darbs neleekas wairs tik gruhš. — Ja ideenischkâ dšihwê kaspina muhs patigas (egoistigas) juhtas, tad sapnu walsti naw winâm wairs weetas. No eedomas raschojumeem tatschu newar neko pakert azumirkla wajadšibai. Mehš waram fantasijâ pastaigatees pa skaitu dahrsu, bet nejaudajam apeshst ne weena no wina ahboleem. Mums nekâš naw preti, ka ziteem tahds pats dahrsš. Šchi manta tehlojas tikai preeksch gara azim; winn newar eeguht. Sapnu walsti tad newar ne mantu rausš, ne zitâ tahdâ wihsê apgrehtotees. Tapehz te toti tihrs un skaidris gaisš, kas smarscho pehz debesu pušem. Uš scha eemesla gara iswingrinaschanâš zaur eedomu peeskaitama pee wisaugstakeem baudi-jumeem. Te zilwekam darbojotees naw janofarkst pascham no sewis, te zilweks šajuht zeenibu pats sawâš azis. Te wingrimas wina zehlakâš juhtas, kas agrak aš dšihwes egoisma hijuschas nomahštas. Tâ peeaug titums. Zehlakâš juhtas eemin dšikatu teku us ahreenu

un fahl beeschati parahditees paschâ dsihwê. Zilwels mahzas zilwelkam sneegt roku us kopigeem kreetneem darbeem dsihwê, mahskâ, sinibâ. — Wadits no augstakâm juhtam, zilwels pahrsrahda sawâ eedomâ bijuschos peedsihwojumus, atminas, tâ ka no wineem isnahf jauna pasaulê, skaitala par itveenischko, ar labaku lahrtibu. Teeschâ pasaulê spehlê milfigu lomu allis atgadijums. Weenam winsch aprij negaidot dsihwibu, otram brihwibu, labklahjibu, trescho winsch bes wajadfibas, wifai logilai par spihiti, zel godâ. Eedomas walsti, turpretim katrai parahdibai saws dibinats eemeflis. Tur walda lahrtiba, tur katra leeta sawâ weetâ un tahda ir, lahdai winai wajag buht. Tur dsihwe pilniga, tur mulka atgadijuma weetâ walda likums. Pas beeschaf sawu peedsihwojumu krahjumu tâ pahrsrahdajis, tam asaki kriht azis pretrunas, nesaderibas dsihwes parahdibâs. Winsch war buht weilklâs darbineeks pee muhsu eedsimtas dsihschanas us preelshu, pee zehlu mehrtu sprauschanas un winu safneegschanas. Tâ zilwels zaur eedomas spehli isdaiokjas juhtâs, peenemas zeribâs, dsihwes spehâ. — Dascham dsihwe pawisam ruhkta. Winsch ir nospeests zilwels, kuras dsihwes zelâ wifur schlehrschki, kura apstahli speesch us katra foka un kura fuhrais puhlsch beidsas tomehr ar neisdoschanos. Vailigitas staigâ pa scho pasauli, eestaidams katru sawu wehleschanos par noseegumu. Bet dsejâ winsch atschirgst. Winsch bauda sche fewim dsihwes balsamu. Dsihwes schpes neisleelas wairs til asas. Ronas zeriba us labaku isdoschanos, nahf wehleschanas strahdat nahlotnei. No winsch nespehj dsihwê, to padara sche. Sche winsch war kalnus kustinat, sche winsch brihws no wiseem spaideem. Sche ihsta pachna sehrdehneem, par kuru schpem mahloni asaras raud, kuru waidam peeklaufas lailee atmeni. — Wispahrgara iswingrinaschanai zaur eedomu laba un nopeetna dsihwes nosihme. Wina kufina dwehseles schpes, ujtur spehkus un wada pa tikumibas zeku. Tas, sinams, isklaidrojas zaur to, ka ais eedomas darbibas sehpijas juhtas, muhsu pascha firds. Un firds eenem zilwelâ widus weetu. No winas atkaras muhsu wifas dwehseles un meefas kustibas. Wifa muhsu dsihwe un rihziba. Sirdi atronas pats zilwels. Sawa dala pee eedomibas peeder ari prahtam. Teel jau las skaidrots, lahrtots eedomai darbojotees, bet par to wehlat.

Ne pee wiseem zilwekeem schi debesu dahwana — spehleschanas ar dwehseles spehkeem — weenadi isdalijusees. Pulks tahdu, kam pee wifa leeli istruhkumi. Weenam bagata eedoma, bes ais tahs nestehpijas nelahds faturâ. Wina war daudj preela darit, bet ko tas

lihbs, ja ta neatnes svehtibas un wehl pee brihscha perina launu. Beemehram, wina aistur zilweku no nopeetnibas, nepeekauj tam nogrint dsihwē pee leetu lodola, nedj pazeltees augstal par itdeenischko pasauli. Zilweks peerod pee isflaidibas, welta laika patehreschanas zaur eedomas murgeem. Otram, teiksim, loti dsitas juhtas, nopeetnis wirseens, bet winsch nejanda sawa dwehseles fatura eetehrpt wahrdu glesnās. Pawisam reti atgadas, kad lahdam wisas ihpaschibas us reises kopā: dsilsch garš, zehla firds, bagata eedoma, skaisa, tekoscha waloda. Schahdu retu weesi tautas dsihwē fouz par dsejneeku. Pee wina tad ziti greeschas gan mahzitees, gan aifnemtees dseja.

Birmā leeta, ar ko muhs dsejneeks peewell un apbur, ir wina dihwaini skaisa waloda. Winā sadfirdam faskanu, sajuhtam meldiju. Weegli pluhst, slaidi tel waloda dsejneekam. Prot ischalot lā strautsch, eeschaltees lā mefchs, trofshnot lā negaisz un atkal weegli apklust*). Wisur wina eet zeeschā fatarā ar paschraschojuma faturu. — Katrai walodai sawas ihpaschibas, gruhti fataustami smalkumi. Un schee smalkumi stahw fatarā ar tautas gara nokrahfu**). Wini lauj tautas dwehselei wis-smalkaf, wis-pilnigaf, isteiktees, tehrptees ihstā uswalkā, kas buhtu ne par leelu, ne par masu. Dsejneekam peeder reta dahwana, labaf par ziteem nojauft walodas sawadibas kopā nemot ar dwehseles kustibu. Tahdā kahrtā dsejneeks sawas tautas walodas skolotajs. No wina mahzas wisi ziti, fahkot no masā, labaki isteitt sawu domu un juhtu nokrahfas, istehlot katru fihlako firds wilniti, masako prahta starinu. Tā nahk klajā jauni eeskati un wirseeni. Katram kluhst waloda palkausiga. Gesehtas leelakā mehrā dwehseles kustibu apgrofsiba, peenemas, aug tautas gara dsihwe. Wina nes sawu ahrtawu wispahrigas iglihtibas labā. — Nahk weens dsejneeks pehz otra, kas leel sawu daku tautas walodas gresnumam klah. Tā eet walodas iskuplinaschana fokū folisheem un arween atweeglina dwehseles kustibu us ahreeni. Domu un juhtu isteischana top skaidrata, pilnigata. — Dsejneeka burwiba til leela pee walodas, la tas spehj eedwest dsihwu garu paschds itdeenischkigalds wahrdds, kuri apsihmē leetas fausi, lā zihparu skaitkus. Gan winsch prot ihsto wahrdu usmeklet, gan weenu wahrdu ar otru ihstā kahrtā saweenot. Un schee wahrdi fahk zilbinat eedomu, runat muhsu firdij.

*) Gal. t. ds. „Teizi, mana walobina . . .“

**) Stat: „Дзѣмь и Искусство“, Овсяннико-Куликовскаго.

Eedomas glesnas, bildes, furas dsejneeks issauz muhšds ar saweem wahrdeem, ir otra leeta, kas muhs apbur un faista pee dsejneeka raschojuma. Tehli isnahf tik spilgti, tik gaischi un skaidri, ka mehš itkã redsetu sawã preekschã pateeso pasauli. Mums negribas tizet, ka tee laudis, kas stahstõs un teatra gabalõs nahf preekschã teescham nebuhtu dšihwojuschi. Dsejneeka raschojums aijnem darbã wifu muhsu aisdomas spehju. Šche eedoma atron wisfreetnako iswingrinašchanos, sewis gandarišchanu. Dsejneekam ir apštauschami iswãliga, bagata fantassija. Winsch ari prot radinat pee spehles un kuplinat muhsu eedomu; winsch peeleeft tai weeglatus spahrnis. Zaur to attihstas tas, kas nepezeeschami wajadšigs muhsu dwehseles dšihwẽ. — Dseja isteiz tãš muhsu juhtas, toš muhsu eestatus un jehdseenus, kas ikdeenišchi paleet tumšchi, flehpias muhsu dwehšes dšilumõs, kã aprakta manta. Un, kã israhdas, tad preeksch muhsu gara serdes iteifšchanas neder nekahda zita waloda, kã titat dsejistã ar eedomas tehleem. Ja mehš gribam tikt skaidribã ar sewi, iteift sawu dwehseles faturu dšikat, tad mums jarunã dsejas walodã, ar glesnãm. Grib kahds leelaks wihrs eejaufminat muhsu firds un prahtu us ko zehlatu, dot kahdu jaunu wirseenu muhsu dšihwes gattai, winam jarunã dsejas walodã, ar glesnãm. Žitahdi netiks mehškis šajneegts, nees wahrdi pee firds, nepahrees jauna mahziba firds pahrliezibã, netehrpses zilwela darbõs, wina uswešchanã, domaschanã. — Muhsu Pestitajs reti kad atdaršis muti nešetõjis glesnu walodu. Winsch mahzija wifu usškatõšchi, ar peemehreem, tã šauzamãm lihdsibam. Un mehš šinam, žif Wina mahziba gahja wiseem pee firds. Bausitba jau bija preeksch Wina; Winsch tik atnahzis to ispildit, eejaufminat preeksch winas žilweku firdis dšihwẽ. To pašču glesnu walodu leetoja wezas deribas praweeschi. Winu ari leeto muhsu laiku rakšneeki. — Mehš, šekõdami dsejneeka wahrdeem ar šawu eedomu, nepaleekam ar firdi un prahtu weenaldšigi. Mehš eejuhšminajamees par aprakštamo personu likteni romanã, stahstã, dšihwojam lihdsi ar wineem weenu dšihwi; zeescham šopã ar wineem, šo wini zeesch, preezajamees, kad tee želas un uswar. Mehš tãpat lihds ar dsejneeku pahrspreescham winu likteni, apšweram winu gaitu pež muhsu pašču usškateem us dšihwi un pasauli (idealeem). Zaur šcho dseja kluhšt par muhsu dwehseles ihsto iteifšchanas weidu. Žihdsi walodas šastanam, lihdsi winas burwigai tezeschanai, zaur aifgrahbjõschãm dsejneeka glesnãm pluhšt tad us aheenu muhsu wisdšikalas juhtas, mirds zauri gaischaka prahta šaule. Břihwa spehka patehreschana aijnem muhsu dwehseles "nowadus plaschã" mehrã un mehš

fajuhdam brihnischfigu atweeglinajumu zaur dseju. Gespaids kluhst debeschfigs. Buhtu tad aplam usstatit dseju, usstatit til ka eedomas spehli ween. Tas nosihmetu no wisa baudijuma paturet to neezigato: formu, un pamest paschu satureu, to swarigato, kas ween mums spehji atnest sweichibu. Dsejas glesnam jakalpo, ka daschdeen walodai, muhsu dwehseles satura isteilschanai, dwehseles audumu isflahschanai us ahreenu. Dsejneeks, ka karris zilweks, kas to stahsta, grib isteitt ziteem to, to winsch atradis par zeenigu wispahrigai eewehroschanai. Winsch grib modinat zaur glesnam to paschu domu un juhtu bagatiba, to tas atrod sewi. Dsejneekam pascham patiht isstarot sawu dwehseles spehku diki un plaschi us ahreeni un tadehl winsch wehlas, lai ari mehs bauditu to paschu laimi. To nedrihst aismirist audsinatajs, ja winsch grib zaur dseju sawa darba panahst to ihsti kreetnu un dauku.

Weegla fantasijas rihziba, dseju lasot un baudot, isfraidrojas tahda kahrita, ka dsejneeks ar saweem raschojumeem leek mums no jauna pahrdsihwot muhsu paschu fenajos eespaidus par preekschmeteem un notikumeem. Tad muhsu dwehseles spehki, waditi no dsejneeka wahrddeem, noستاiga weegli eemihstus zelinaus, rotajas. Wini juhtas sawas mahjas, kur wineem wisi stuhriichi, wiskas stigas pasihstamas. Mehs tad dsejneekam felojam ar sawu eedomu til daudj, zil wina pagahtne, peedsihwajumi, eespaidi, sakriht ar muhsu paschu atminam. Sahf nahst sweschas leetas preekscha — mums suhd spehki wini eegaumeschanai, mums neatleek spehka brihwai iwingrinaschanai. Naw wairs dsejas, winas weeta paleek iddeenischkis (prosaists) darbs, peem. siuista pehtischana. Tamdehl, atkeezotes us walodu un eedomibu, dseja war buht til tautiska: muhsu paschu waloda, ar paschu peedsihwajumu krahjumu. Sawu dsejneeku mehs saprotam labak ari tad, kad winsch attehlo sweschu dsihwi un pasauli. Winsch wisu redj ar sawas tautas azim, wisu dsird ar sawas tautas aujim, fajuhst ar sawas tautas sirdi, apgaismo ar sawas tautas prahtu winas walodas no krahfas.

Mehs pahrdsihwajam dsejneeka raschojumds wezos faldos eespaidus un wehl mantojam pee tam to jaunu kluht. No katras leetas dsejneeks leek uswehrt to wisraksurigato, galwenako, aij kura stehpjas, ta teitt, leetas dwehsele. Totees' winsch leek atnest no katra preekschmeta un notikuma nekam newehrtigus sihkumus. Ta nosfaidrojas peedsihwajumu un eespaidu krahjums. Kas bijis pee wineem leeks, tas pasuhd. Totees kluhst spilgtakas, rakturigas leetu ihpaschibas, aij kuram weegli eerangams leetas swars

un noſihme. Inaht jauna paſaule, laſ maſaſ raiba par iſteno, weeglaſ aptwerama ar muhſu garu, un laſ tomehr ne maſaſ wehrtiga par iſteno. — Patram no mums, laſ uſauguſchi uſ lauteem, atminâ wehrpeja ar winaſ ratina tirkſcheſchanu un daudſ ziteem fiſteem eeſpaideem. Bet tiſ iſlaſijuschi Weidenbauma dſejolu „Wehrpeja“*), mehſ kluhtam ſkaidribâ ar ſawâm atminam, un, dſejneekam ſekojot, ar pahriſ eedomas wilzeeneem ſtahdam ſewim preekſchâ wiſu wehrpejaſ dſihweſ muhſchu, ar winaſ zeribam un ruhpeem. — Tiſ weegla, zaurſpihdiga dſejneeka waloda, tiſ weegli wina modina muhſdſ wiſdſitakoſ ſajeſgummuſ, wiſplafſchakoſ eeſtatuſ. Tâ wiſpahſ, pateizoteeſ dſejneekam, mehſ eeraugam ſawu peedſihwojumu paſauli labatâ gaiſmâ. Wiſi notikumi un preekſchmeti dabun zaur dſejneeka peedurſchanoſ preekſch mums ſwarigaku, zeenigaku weidu. Wiſ wineem wiſeem eeraugam mehſ kaſdu ideju, pamata domas. — Uihdſ ar to dſejneekſ mahza eedomu, jaunuuſ eeſpaiduſ ſanemot paſcheem, uſ ſawu roku, toſ labi nokaſt, kâ uhdeni no peejaufumeem, lai no wineem iſnahtu ſkaidriſ baudijumuſ. Winſch mahza paſcheem, uſ ſawu roku, kaſru leetu redſet pehſ iſta mehſra un wiſheſ, lai mums buhtu ſaprotami winaſ ſwaraſ un noſihme; dſejneekſ mahza muhſ lahgot dſili un nopeetni. — Wahzu prahtneekſ Hegelſ iſteiza, ka ja winſch gribetu aprakſit iſhdſ pehdejam ſihki un ſkaidri kaſdu papihrina gabalinu, tad taſ papiriſch papreekſchu pahſwehrtuſ par putekleem, neka darbſ buhtu beigſ. Taſ noſihmê, ka leetâm tiſ daudſ ihpaſchibu, ka mehſ neſpehjam winaſ wiſaſ apturet ar prahtu. Tapehſ mums eedſimtuſ, wiſu ſanemt ſaiſſinatâ, bet toteeſ ſpilgtâ weidâ. Un ſchai muhſu gara wajaſſibai eet dſejneekſ pretim ar ſawu palihdſibu, peeradinadamſ fantaſiju eet pa iſhu un weeglu zeku, lai mehſ aſtraſ noſkuhtu pee mehſka. — Tâ muhſu eedoma no weenkahrſchâſ rotafſchanâſ ar atminam pahreet domafſchanâ, leetu pehtiſchanâ. — Kaila iſdeenifſcha domafſchana gruhta leeta. Turpretim domafſchana zaur eedomas tehleem, gleſnam, bildem pawifaſ weegla, kâ jau daſchdeen ſpehleſchanâſ. Wina kaſtram pee-ejama. Spreedumuſ: „Auklê mani, mahmulin, weeglaſjam rozinam (kamdehl:) — tad eſ tewi aptezeſchu weeglaſjam kaſjinam“, peeſjamſ maſaſajeem behrneem. Bet mehſgineet winu iſteikt kailaem wahrdeem un paſchi ſajutiſat gruhtumu. Jau paſahtuſchi muhſu laiſdſ iſſchirt zaur dſeju, peem. romaneem, ſtahſteem, dſituuſ, gruhtuuſ ſadſihweſ, pat ſiniſtuſ jautajumuſ. Bet wehl noderigakai jabuht ſchim domafſchanaſ

*) Stat. „Mehn. Kaſt.“

weidam pee masajeem, kuru prahinsch til wahjisch un pawirschs. Dai tad isleetojam dseju sawâ mahjischanas un audsinaſchanas darbâ beeschal, kâ tas lihds ſchim darits. — Teeschâ pasaulê wiſs ſajauſts, ſareſchgits. Naw weens notikums jau nobeidſees, ka jau ſahſas otris; tam ſeko treschais, u. t. t. Tapat naw redſams weens preeſchmets bes aplahrtejeem ziteem. Mums gruhti noſtaht uf ko nebuht, kâ laita, tâ weetas ſinâ un tâ atkratitees no iſklaidibas, pawirſchibas. Dsejneeks nahſ palihgâ, wiſu apmehro un norobescho, ka mehſ bes gruhtuma waram nodotees leetu eedſikinaſchanai. Ur pirmo rindu ſtahſtiaſch, dsejols, eesahſas, ar pehbejo nobeidſas. Dſihwes aina iſnuahſ noſchſirta, par ſewi nodalita, kâ eerahmeta bilde pee ſeenas. Tâpat ar preeſchſkara pazelſchanos ſahſas teatra iſrahde, ar wina nolaiſchanos beidsas. Dai wiltigi ſahneespaidi muhs nenomaldinatu no paſchas iſrahdes, ſtatuwes aplahrtno tehrpjas tumſâ. Ja raſchojums plaſchaks, tad winſch ſadalits dakâs, kura katra par ſewi weegli aptwerama. Pehz tam dakas, tâ ſaiſtas kopâ, ka mehſ pa winâm, kâ pa trepitem, ſchakli nonahſtam pee gala mehrka, kopiga eespaida. Tas jo leels atweegli-najums preeſch eedſikinaſchanâs leetâs un wina aptwerſchanâs ar garu. — Wiſpahy tad dſejâ atrodam jau behrneem peejamu ſtolu dſilâ un plaſchâ domaschanâ. Peemineſim wehl, ka muhsu dſihwes muhschs ihſs un ka mehſ tapehſ ſteidsamees darit wiſu uf ahtru roku, pehſ gataweem eesſateem, gataweem eedomas planeem un mehrkeem. Eedoma ſpehlê ſawu lomû. Wiſa muhsu dſihwe paeet zeribu ſapnâs, eedomâs. Tad wajadſiba jau no masâm deenam dot eedomai dſitu un plaſchu, ſpehzigu wirſeenu, ſaiſtit to ar zehſlakâm juhtam, kreetni iſkoptu garſchu. — Juhtas, kuras eedomai, kâ kurai zitai gara darbibi, par zehloni, pahrdſihwojot iſdeeniſchâ pasaulê, mehds buht loti aſas, nomahzofſchas, apreibinoſchas. Dſejâ, turpretim, winas ſandê ſawu kaitigo puſi. Tur naw wairs pateeſu behdu, kas muhs balina, ſahpju, kas muhsu ſirdi lausch, kaiſlibu, kas muhs ſadedſina. Paleet til atbals no paſchâm ſkanam, kas naw til ſatrizinoſcha; atſpihdums no faules, kas naw dedſinoſchs. Mehſ kahdâ teatra iſrahdê*) pahrdſihwojam loti ſchauſchaligus ſtatus un tomehr nekrittam par upuri iſſamishchanai. Mehſ paturam ſawa prahta gaismu un tad wiſu labi nowehrojам, nolahgojam: kahdi dſinekti, kaiſlibas rakſturo weenu otru perſonu; kâ weena diwehſeles parahdiba atrifinas no otras, u. t.

*) Peem., „Paſuduschais dehs“, no Blaumara.

. pr. Tschuhstas, odses ir faudejuschas sawu gisti, mehš winas panemam rokâ; wilka sobi muhs wairs neewaino; mehš winas aptaustam.

Tâ mehš mahzamees pasiht sawus eenaidneekus, ar kureem mums nahlas it beeschi sadurtees muhsu eekshejâ dwehseles dšihwê. Šchi zihna gruhta, kâ jau pašchi apšinamees, bet toteef' fwehtiga. Zaur winu isaug leeli raksturi, kam dšihwê sawa nošihme. Tapedz lai pabalstam šcho eekshejo zihnu zaur dšiju jau no masam deenam. — Plašchu materialu pašneedš mums dšejneekš preekšch juhtu pahrdšihwošchanas, winu ispehtišchanas. Winšch zel mums preekšchâ wiswisadus zilwekus ar daschdaschadeem dšinekteem, zentibam, mehrkeem winu darbiba: gan launus, gan labus. Winšch leel mums pahrdšihwot to, ko pahrdšihwo tee, kas tagad tahtu no mums, jeb ko domajuschy un darijuschy tee, kas šen jau miruschy. Daschadi un wispusigi wingro winšch muhsu garu. Bet ar to wehl nepeeteek. Winšch juhtas weenâ šinâ par wiseem ziteem pahrats, ar sawu lihdsjuhtibu pret zilweku un wisu, kas us to atteezas. Šcho lihdsjuhtibu dšejneekš tad modina muhsdš us katra sawa sola, sewišchki atteezotees us teem, kas šchaj pašaulê masak aplaimoti no litkena. — Pehz kahdas Pestitaja lihdsibas parauga, dšejneekš atgahdina bagatajam, kas nodewees dšihwes ispreezinašchanai, par truhzigeem kaimineem, kas wineem apfahrt, bet kurus tas aismiršis sawâ preeka reibumâ. Rakstneekš leel dšiddet bagatajam ispreezajotees Lahzara balši un redset to stahwant sawâ tuwumâ. Tapat kâ Jezus, rakstneekš rahda, kâ Lahzars, nekatotees us sawu truhkumu dšihwê, zeenigs sehdet Ahbrama šlepi, t. i., kâ truhzigo širdi mirdš ta pate deewišchka dširkstele; kâ wini zeenigi, kâ tos eewehro lihdsj ar ziteem. Tâ zilweki islihdsinas ar juhtam, tuwinas weens otram, pateizotees weens otram, pateizotees dšejai. Dšejneekš prot eejuhšminat wiszeetako širdi. Pehz greeku teikam, winšch pat akmeni, kôkâ eedwešchot dšihwu garu. Wina balsš esot prawešcha balsš, kas dedšinot zilweku širdis. Pašaules wehšturê lašam, žil leclu lomu špehlejuši weena ween grahmata nehgeru atšwabinašchanas leetâ Amerikâ, jeb dšimtbuhschanas atzelschanas šinâ Preewijâ. — Ir tad parahdas dšejneeka lihdsjuhtiba pret zilweka personu, kad winšch istehlo lauschu truhkumus. Winšch leel usstatit zilweka krišchanu kâ ihšu wahjibas azumirkli, pehz kura tas špehjigs no jauna pazeltees. Pret launu zilweku no dabas, kas nešpehj labaks tikt, rakstneekš modina šchelaštibu, istehlodams to kâ kropli, kas patš sawâ launumâ nes fewim šodu. Ja dšejneekš šmejas mulkibai, tad wina šmaidi isnahf

zehli, skaisīti, beš kaħdas rupjības, kureem tāpat zauri spihd liħdsjuħtība. Un sveħtas tās ašaras, kuras wińsch raud par liktena nepelnītu ņodu pee kaħda zilweka, waj tautas. Apdseedadams zilweku nelaini, wińsch to padara swarīgaku pašcha zeeteja azīs. — Dseja swarīgs ne tīf daudī pats temats, kā wina apstrahdašchana, apgaismoschana ar dsejneeka praħtu un firdi. Tā radina dsejneeks liħds ar eedomas speħli raidīt uš ahreenu wišweħlakās un smalkakās no muħsu firds juħtām. Wińsch audsina un isdaito muħsu firds juħtas, audsina pašchu zilweku, jo wišām eefšchejām kustišām galu galā ir par zehloni tās pašchas juħtas. Un kā wińsch audsina? — weegli muħsu dweħseli šchuħpodams, darīdams tai preeku. Dseja ir labs palihgs muħsu gruħtā audsinašchanas darbā. — Diwi leetas ešam minejušchi: kā dsejneeks mahza eedšilinatees preekšmetōs, winus peħtit, attihstīt gaischo praħtu; un kā pee tam weħl isgliħtojas firds, lai speħjigai praħta mašchinai buħtu labs šaimneeks. Muħsu laikōs wišpahr atšihšs truħkums: weenpušiga praħta attihstība uš juħtu reħkina. Dseja tad aizīnatu no jauna eewetot muħsdōs liħdsšwaru, šastanu, lai praħta weħreenam liħdsi meħrotos firds dailums. Warbuħt zilweks no ahreenes škaišs, neškaišs, tas reti kad wina nopelns waj noseedsība. Toteeš beš dweħseles škaištuma neweenam newajadsetu palīkt, jo tas katram šašneedsams. Tas wina tīkums. Šaudsina tā, ka bašnīzas aišjuħgā, sveħtku ušwalkā seħd liħdsi peenahzīgi gresnota firds. — Dsejneeki prot modīnat šimpatīju (liħdsjuħtību) pat uš nedšihwām leetam. Peem. wińsch leek mums redset dabā atšpiħdumu no pašchu juħtām un domam (Šal. „Kā Daugawa waida“. — „Šaħsti manim, Daugawina.“). Daba īšnaħt it ka dšihwa, kas interesejas par mums un muħsu likteni, dšihwo ar mums weenu dšihwi. Naw tad mums nekad garlaižīgi. Daba wišur mums apkahr. Katrā weetā un laikā atronom meħs šewim laika īšīnataju, liħds runataju. („Laštīgala mešā dseed — šawu meešchu arajīnu...“). — Wišpahr, kas bijīs weenalšīgs, tas kluħst par interešantu, kas bijīs jau šenaf patīħtams, tas īrahdas weħl jaukaks. Wiša pašauļe dabun zītu gresnumu; katrā preekšmetā un parahdībā ceraugam dsejīsko puši, kaħdu glešnu, aiš kuras šleħpjas šīnams šaturš. Wišs muħs peewelk un eeliħgšmo. Mums tad naw jabrauž uš Štalīju deħt dabas jaukumeem. Tos meħs atronom pašchu dšīmentenes peekalndōs, šem muħsu pašchu debešim. Mums naw jazīla beesas pašauļes weħštures graħmataš, lai atraħtu zilweka dweħseli, zeenīgu muħsu weħribas. Taħdu meħs atrodam šawā šaimīnā. Mums naw jalez no aħdas deħt dšihwes eħrtuma. Patīħkami juħtamees

fawâ buhđinâ, ne sliktak, ka bajars fawâ gresnajâ pisl. Ronas mums
 interese preelšch paschu iddeenischlas dšihwes un darba. Mehš paschi
 nefajam fawâs kruhtis to kwehli, kas peespeesch dsejneeku, mahksleneeku
 us ilgadejeem puhliateem, sinibu wiħru — us nemitofschu pehtišchanu,
 leelaku wiħru dšihwê — us nerimstofschu zihnu par faweem ideateem.
 Žaunlaiku fisiologija mahza, ka mehš iddeeniščki patehrejам pee darba
 ne wiħu fawu speħtu, til daku no wina. Dtra tad paleel krahjumâ
 (rezervâ), kamehr neatnahł fajuhsmiba. Ta nem darbâ wiħus speħtus,
 un tad mehš redsam, ko speħjam padarit. Iddeenišchkais darbs tad
 par masu. — Ħur fajuhsmiba, tur speħts; Ħur speħts, tur kustiĦa:
 darbs, zihna. Un peħdejâs ir tahđas leetas, Ħurâs Ħaditajs nolizis
 mums laimi mešet. — Tahđâ Ħahrtibâ dseja dod mums eejaufmibu,
 dšihwes speħtu. Wina padara muħš paschus par dsejneekeem, kas
 protam Ħatrai leetai ištтарot pretim fawa gara faturu, atrast winu par
 dsejisku, žildinoschju. Vai tad atdaram scho speħka awotu masajeem
 paschâ winu dšihwes rihtâ, ka tee justos štĦpri un schirgti preelšch
 wiħas deenas. — Ħas scheslojas, ka wina aptahrtne truhšt dsejisku
 eespaidu, jaukumu, tas apleezina, ka winâ paschâ wajadšigas dšitakas
 dwehseles kustiĦas. Štaistums ir eelšcheja parahđiba — weegla speħka
 ištтарoschana us aħru. Ahreenei peeder til dot eemeslu schai ištтарo-
 schanai. Štaistas ir azim apalas lihniĦas un figurâs, jo tahđam
 azim weeglak šekot ar nuštuku darbibu. Štaists ir Ħatris mahkslas
 darbs, kad winšch padara dwehseles kustiĦu us ahreenei zaur eedomas
 glesnâm til weeglu, kâ putna šrehjeens. Žaula ir daba, kad muħšu
 eelšcheja kustiĦa speħjiga un mehš protam eedomatees winas parahđibâs
 to, kas tai truhšt, eelikt winâ fawu garu, dwehseli. Bet kad schi
 eelšcheja kustiĦa wahja, tad nelihđš nefahđi ahreenes eespaidi. Tahđs
 war apbraukt wiħu pašauli un tomehr neatradis ne weena jaukuma,
 kas winu aisgrahbtu*). — Šaka, ka žilwekam nebuhtu wehrts dšihwot
 schai pašaulê, ja tai nebuhtu biĦis nelahđu jaukumu. Ža leeta til
 šwariga, tad wina jaušaudšê, jaattihštâ, wingrinot eelšcheju dwehseles
 kustiĦu us ahreenu zaur eedomas glesnâm, peem. dseju. — Šawa daka
 peeder ahreenei, kâ eelšchejas darbibas eekustinatatai, til wina ween
 wehl neko nelihđš. Žhsti dabai leels eespaids us muħšu garu. Wina
 pee wiħam fawâm pahrmainam paleel muħschigi jauna. Tad ari wina
 weegli prot usšwert scho jaunibas šwaigumu muħšu garâ. Nebuhtu

*) Štat. Groos (freew. tult.: „Введение въ эстетику“). Ħas baidas
 no wahju štĦhla šmaguma, tam waretu eeteikt jo popularu raktu no Šcherbišê
 (fr. tult.: „Искусство и природа“, Шербюлье).

tad weenalga, kur zelt skolas namu: us skaisa upes krašta ar salumeem apkahrt, jeb kašdā tukšnesi; waj winsch buhtu apdehstits ar kokeem, jeb kails, pehz keegeku zepla, un t. t. Bakar-Giropā dseedinot dserfchanai nodewuschos zilwekus zaur to, la wineem ar dabas jaukumu peepalihdsibu dsenot prom druhmo gara stahwofli. Ja pee tahdeem eespehi ko daba, tad jo wairak pee behrneem. Tapat ne masaka nosihme ir paschai dshihwei. Gegadas laikmeti, kad tautā leelaka kustiba, kad ir leelaks dsejneeku wairums, un otradi. Peem tragedija usplaukst tik tad, kad tauta pahrdshwojuši leelakus notikumus: sweschineeku uswaru, un t. t.

Naw gruhti aptwert, par ko muhsu gara eejaumiba faistita ar mihlestibas, simpatijas juhtam. No laiku sakhuma zilweks bijis kopdshiwotajs. Tahdā wihse winsch radis gandarit sawas wajadsibas: dshiwot un attihstitees. Ahrupus sadshiwes palikt, kluht padshitam no winas, buhtu tikdaudj, kā mirt. Katris zilweks ar meeru labal usupuretees ar wisu sawu dshiwibu, lai tik paliktu par lozekli kopdshiwē*). Winsch sajuht, zil tas atfarigs sawā labklahjibā no kopdshiwes un zenschas pehz saweem spehkeem weizinat sawas kopdshiwes attihstibu. Tas eedsimis katram, tas jau tapis par muhsu dwehseles pirmo wajadsibu. Bet dsejneeks ir pilnigaks par ziteem zilwekem; winsch scho kustibu skaidraki, gaischali apsinas un tapehz prot ar sawu glesnu walodu to labak zitds usfwehrt. Winsch ir sajutis fewi sawu juhtu zehlumu, eestatu pareisibu un grib to wehstit ari ziteem. Winsch grib pahrelezinat zitus domat un sajust kā winsch, gaischal un pilnigal. Winsch leekas atradis muhschigo pateesibu, pehz kuras waretu eerastees zilweku satiksmē ihsta Deewa wolstiba un zenschas ar wisu sawu sirds karstumu to sludināt ziteem. Tahds dshineklis speesch dsejneeku kertees pee glesnu walodas. Dsejneeks tad leetas istehlodams stahsta ne tik to, kahdas winas ir, bet kahda ari, kahdam tām wajadsetu buht. Winsch leek pahrdshiwot ne tik tagadni, bet ari nahkotni, ne tik ihstenibu, bet ari sawus idealus, sawas labakas zeribas un zenteenus. Starp wina raschojuma rindinam sadshirdam wiseem skaiso sauzeenu: us preekschu! — Par ko tad dsejneeks interesejas — ta ir sadshiwē, no kuras attihstibas wisš zits ir atfarigs. Winsch modina muhs peeklawitees laika wajajadsibam; winsch tās pats skaidri isteiz. Un kas jau dsejā noskaidrots, tas jau pahrgahjis wiseem par galwu, tas ir pahrdshiwots. Towect' nahk kahds jaunš sadshiwes wilnis, kuru nem

*) Stat: Иванцовъ: „Объ идеалахъ въ искусствѣ“ (Вопросы философии и психологии, 1899 г.

atkal dsejneeks řawâ wadibâ. Tâ dsejneeks wada řadsihwes attihstibu, woder winai par řkaidrotaju, apgaismotaju*). Ĵauna paaudse tad mahřas zaur dseju dšihwi pařihť un buht par aizinateem řadsihwes ložeķteem, — ne tiť řkatitajeem ween, bet par lihđřdarbineeķeem. — Mehš bihbeľe ľasam, řa praweeshi weřđs ľaikđs behguřshi prom no řadsihwes trořřhna uť tukřneři, ľai tur nodotos řewim, řawai ispehťiřhanai, řo řatris no wineem řpehĵigs darit řawai tautai, tuwatai un tahtľakai apfahrťnei. Bet mums nenahťas brauťť uť tukřneři: mehš to pařchu panahťkam řawâs mahĵâs dsejai nodewuřřeees. Dseja ar řawam burwigam gleřnam aisraui muhs prom no apfahrťreja trořřhna, ľauĵ eedřikinatees řewi, isrunatees ar řewi pařřeeem, řas mehš eřam un řo mehš řpehĵam. Ar řatru dsejas řařřoĵumu ispeľ muřřu apřinâ is dwehřeles dřitumeem ĵauni řehđřeeni, ĵaunas ĵuhtas, ĵitas winu nořrahřas. Ĵas isđeeniřřhi paleeľ tukřřs, neřľaidris, ĵeb nemař neparahđas, tař nahť zaur dsejneeka mahĵeenu pee deenas ĵaismas. Ĵeřpihđ tad řaule dwehřeles dřitumđs, řur ĵitaĵđi neľľust neweens domu řarš Mehš protam noľařit, řas usrařťits no dabas (eedřintibas) un peedřihwoĵumeem řopâ nemot muřřu dwehřeľe, eeraugam pařřhi řewi, řa řpoguli un tad protam řpreest, řas muřřđs ir un řa wehľ truhťřť, řas wehľ darams pařřaudřinařřhanas noluhťâ, dwehřeles isđailořřhanas řinâ. Ĵapeĵĵ ĵo agraľ dodam mařaĵeem roľâ dseju, ĵo agraľ eeřahťas winu pařřaudřinařřhanâs, řurai tad ĵaturřinas tiť ilĵi, řameĵr řilweľs ĵarigi nemirřť. Weenmeĵr winřř řanem ĵaunuš eeřpaidus, řuri, ar weĵeem isľihđřinadamees, řopodamees, weenodamees, řařřo ĵara neapřinamâs dřelmes ĵaunuš, isľabo weřđs řaĵehĵumuš, eeřřatus. Ĵeem atkal waĵadřiba nořľaidrotees, teĵrptees eedomas gleřnâs un isřtarot uť ahreeni atpaľal, no řureenes pařřhi eeřpaidi nahťuřřhi. Ĵahđa ir muřřu ĵara elpořřhana. Ĵihđři ĵara attihstibai eet dwehřeles isřtarořřhana uť ahreeni zaur eedomas gleřnam. — Un ľeľu řwehťibu atnes řhi řewis pehťiřhana, ĵara isľľahřřhana uť ahreenu. Ĵeđřilnadamees řewi mehš atrodam řreetnako, řo ween muřřu ĵarš řpehĵis řařřot; auĵľi, řas radees no muřřu peedřihwoĵumeem, paĵahťnes, muřřu dabas řopâ řanahťřřhanu. Řâ muřřu peedřihwoĵumi, paĵahťnes eeřpaidi, pate muřřu daba pee řilweķeem dařřđada, tad ar pamata eeřřati, řopnoĵehĵumi no wiřa ĵara řatram řawadâs nořrahřas. Řatris, řas buhs řewi eedřikinaĵees, praťis řo ĵaunu teiť atteezotees uť wisisđeeniřřhiĵaľam ľeetam, ar řo

*) Ĵkat. par dsejneeka nořľihni tautas dřihwe, winas ĵarigâ attihstibâ, řreewu ľiteraturas wehřurneeľa Ĵipina (Щипина) řařřđs (atteezoiees uť 199. ř.)

nebuht pakuplinat zilweku eeskatu krahjumu, nest sawu ahrtawu kopejam krahjumam. Tahds nejutisees wairs leeks schai pasaulē. Winam radisees zeeniba pascham pret fewi, sawu walodu, un t. t.. Winsch ar nepadosees eeskatoš kahdam „meeta pilsonim“, kam tik labaka kashkota apstalle, zehlaks aijuhgs. Winsch nebuhs rihks zitu rolās, bet persona pate par fewi, lihdsdalibneeks kopdšihwē. — Augstais Raditajs bijis dewigs daschadibas sinā. Winsch katram augam, katram dšihwneekam lizis ufrunat muhs ar fewischku eespaidu, tā teikt, sawā garā. Winsch ar newareja aismirst ar Sawu dewigu roku zilweku, kuru Winsch apdahwinajis ar tik brihniški pluhstoschu walodu, ko apdseedat sawas afaras un smaidus, slawu un krišhanu. Sai tik melle, katris atradis fewi ko kreetnu. Un kas to nedaris, tas buhs turejis sawu swezi sem puhra, tas buhs grehkojis pret sawu usdewumu. — Ša ihpatniba (individualitete) peeder pee dšihwibas sħmēm, to aprahda leelais dabas pašinejs Darwins. Tas leezina, ka tik tās sugas pastahw, kam noteikts, ihpašchs raksturs; turpretim widejas, nenoteiktas ismirst. Katram tad japaleek tahdam, kahds winsch no dabas ir radits, winam attihstotees japadodas sawai pašcha eekšchejai logikai. — Tamdehī muhfu masajee jausaudsina ne pehz wideja zilweka mehra, bet pehz winu pašchu ihpatnibas. Behrna attihstibai tad jaeet no eekščas us ahru, jaisaug behrna garam no eekščas us ahru sem aplahrtnes: mahjas, skolas, un t. t. eespaideem, kā isaug no eekščas us ahru sehšlina sem walgmes, siltuma, ziteem eespaideem*). — Wezās deribas praweeschi, pahrdšihwojušchi eekšcheju zihnu, rahdija dšihwē no tehrauda kaltu raksturu, ar ko stahtees wisām dšihwes aukām pretim. Tā jauneki, usaugušchi dsejas walsti, nahks dšihwē ar leelu sirds pahrleezibu. Teem nesudis spehks welti ikdeeniška zilweka schaubās, wina patmišligōds aprehkinds. Par schām sħhtām juhtam nems pahrsvaru wisdšilakas un tapehz wisšpehzzigas juhtas un dšinekki. Wina kruhtis kwehlos Prometeja uguns. Tik daudš par dseju, kā par audsinašchanai noderigu weelu.

Zilweka gara attihstiba, wina isklahšhana us ahru zaur eedomās glesnam, newar buht wisōds dšihwes laikmetōds weenada. Wina jaecelahrto pehz audselna auguma, peedšihwojumu bagatibas. — Behrns wehl schuhpli, bet jau fajuhht wezmahtes dšeesminas swehtas slanas. Slanas

*) Interesanti noluhkotees wehsturē, kā katra tauta eet sawu attihstibas zeku. Weeni wairal sħahdā mahšlā, otri islopi, attihsta pilsonibu, treshi ižel basnizas reformaziju, un t. t. Katra tauta sħahdā kopibat pehz sawas wišes. Rašchiba attihstihbas lautā sakriht ar individualiteti.

ir pirmās no wifām mahkflam, tās ar behrns pirmās fanem. Weegli peedurās dseefminas ņanas pee behrna firds ņtihdsinam. Gedrebas behrna firņina, pazelas ņpahrnōs jauna dwehņelite un lido prom uņ paradizes dahrņinu. ņajuhť behrns to, ko putninhņ, kad tas pirmo reiņi zelas ņpahrnōs. Ja bijuņhas raudas, kaħdas pretrunas behrna firdi, — winas iņliħdsinas jaukā ņaņtanā un eestahjas maņajā dwehņelitē debeshkigs meers. Behrns panem no ņahupla dseefnu wahzeliti liħdsi ņewim dņihwē. Ir tad winam ko iħņinatees. Wina dņihwes zehņch nobehrts ar puķem, gresnots, rotats. Neņkatotees ne uņ kaħdeem dņihwes apņtaħleem, tad nowed droņhi atpaťal uņ paradisi. Leelu dņejneeku, kompositoru biograņijas leezina, zih leeli eespaidi dseefminu wehņminai pirmās muhņcha deenās uņ wiņu nahkofcho gara wirņeenu. Ko daņchreiņ peekņaitot pee eedņimtibas, tas taiņni atkarotees no pirmem behrnibas eespaideem. — Prot jau behrns aptezet weegliam kaħjinam wezmahminu, raugas jau ar ņawām aztinam paņaulē — peenahť winam kaħť jauna dņejihņa ņkola; ta ir — paņakas. — Paņakas ir briħnumu pilnas. Tapeħz winas labi ņakriħť ar behrna garu, kurņch ar ņaħkumā redņ apħahrtejās paņaules parahdibās tihai briħnumus. Newar winņch wehl nojauņt liħumigo ņakaru ņtarp parahdibam. Paņakas ņazeretas tautas behrnibas laihmetā. Winās ir riħta ņaule ar riħta raņu, lauku ņmarņchu. Tapeħz tās muhņcham patihņ behrneem. Paņakas modina pirmo peħz kaħrtas gara ņpeħju — eedomu, kurai tih leela noņihme ne tih dņejā ween, bet wiņpahť mahkflā un ari iħdeeniņchkā dņihwē. Wiņu, ko mahkflas ņneedi, ir eeteħrpts formās, teħlōs. ņhee haudijumi naw eespeħjami beņ fantasihjas. Mahkflas walņtiba peeder teem, kas peelihdsinas behrneem un prot nodotees ņapneem, kā pateesiba. Praktihkā dņihwē mehs newaram eesahťt nekaħda darba, ja jau nepratam winu eepreekņch ņewim preekņchā ņahdit — eedomatees. Newar peem. neweens uņbuhwet jaunās maņchinas beņ kā buħtu winu jau eepreekņch noredņejis ņawā praħtā. Tāpat ņinibas wiħri ņawā peħtiņchanā papreekņch eedomajas un tad pahrbauda, zih wina eedomas (hipotesas) pareihņas*) ņawas juħtas un eedomas teħlōs ir taiņni muhņu gara wajadņiba. Eedomas raņchibā paet wiņa muhņu dņihwe. Katram no mums ņawas zeribas, waj winas ņaņneedsamas jeb ne, waj winas atnes laimi waj poņtu — weenalga. Tā tad ir waja-dņiba ņcho muhņu dņihwes pawadoni, muhņu firds un praħta kałponi, labi uņaudset no paņchas behrnibas, kad wina ņewiņchti ņpeħziga.

*) ņtat. Lindala rakņtus.

Nopeetni jagahdâ, ka wina fawâ attihstibâ padodas dšilaku juhtu un prahta wadibai, neišwehrščas par isklaidigu murgoščanu uš zitu garu špehju rehšina. — Pašaku šaturam šekojot, behrns noštahda šewi (eedomajas) weentulibâ, peem. eenaidneeku preekščâ, beš wezako un peeauguščo palihdšibas. Winšč tad mahžas pahrdšihwot uš šawu roku nelaimi, truškumu, mahžas ari ušaugdams eedomatees zitu zilweku šahwoški, teem lihđši jušt. Ušbihgšt ašnis preekšč nahkama tikuma. (Bet wehl wajadšigs daudš labu apštahktu, lai šchis pirmais ašnis nepanihktu). Pašakas mahža lihđšjuhtigi štatitees uš dšihwneekem, zeenit ktru dšihwibu. Bežz pašakam, dšihwneeki tee pašchi zilweki, tiš pahrgehrbuschees. Wini jau prot runat ar'. Pašakas wehl rahda zilweka šakaru ar augeem, wišpahz zilweka dšihwes šakaru ar apfahrtejo dabu, pašauli. — Tâ mahžas behrns daudš ko zitu pašakâs, un kâ wehl! netihšchi, weegli, pašcham nesinot, bet tomehr pamatigi. Neatštahšim šcho lihđšekli neišleetotu.

Ne wišas tautas pašakas weenadi noderigas. Mašak tâs, kuras attihšta baiku, breešmu juhtas. Tahdas juhtas nomahz zilweka meeku un garu; winas kaitigas abejo wešelibai. Preekščroziba jadod tâm, kuras runâ par behrnu tikšibu: pašlausšibu wezakeem, mišlestibu pret braškeem un mahšâm, draudšibu pret dšihwneekem. Naw jaleedš ari tahdas, kurâs ištehlota mišlestiba uš dabu ar winas parahdibam. Tiš jašargajas no pamahzibam ar šaileem wahrdeem. Winu augums atšauj tiš netihšču, neapšinigu mahzšičanos. Šad jau behrns prot lašit, tomehr labâ pašakas preekščâ teizot, štahštit. Dšihwi wahrđi wairak eekustina dwehšeli, neka drukati*). — Mašak wehrtigas ešot auđšinosčâ šinâ pašazines. Winas nahkuschas no despotiškâs Ašijas, kur katriš špehzigakais špeešč mašo. Pamahziba no winam loti šema: aprehšina filošofija. Dšolu laušch wehštras, needru, kas šchuhpojas, nê. Tapežz wajadšigs dšihwê wišam padotees, u. t. t. Winas išleetojot buhtu jaatšwer šlikta moralitete. Peem. naw jamelo newis tapežz, ka zaur to nahš šaudejums (peem. wiškš apehd aitas), bet tapežz, ka weenu-mehr zilwekam jarunâ taišniba. Pamahziba ar pašazinâm išleetojama tant azumirški, šad behrns peelaidis tahdu kšuhdu, šahdu aptaro pašazina**). — Pašunas, šakami wahrđi eegaumejami tâpat kopâ ar peedšihwojumeem. Winu nošihme, ka tajdš ihši išteikta kausču gudriba

*) Štat.: Воспитательное значение сказокъ, Адлера. Вѣстн. Восп. 1895 г.

**) Štat. par pašazinâm loti škaistu Adlera apžerejumu eekšč „B. B.“ 1895 г.

(„Behnam pa tiltu!“ — „Do newar zelt, to newar nest.“). Vabi, kur usglabajees feno laiku paradums — mihklas minet. Tas ihšina noderigi laiku un wehl attihsta asprahtibu, attapibu. — Jo agri jamahja no galwas muhju tautas dseefmas, famehrâ nemot ar behrnu peedsihwojumu krahjumu. Wispahj tautas dseefmas isteiz weenkahršchds pantindš loti dšiku šaturu: tautas eefstaus uš dšihwi un pašauli; tautas rakšturu, winas labas un wahjas pušes. Winas tad mehš atrodam šawa gara pašču firdi. Winas ar noštatom šawas tautas pagahnti, tās nopuhtas, kâ winas pate tauta apdseedajusi. Winas dšihwo tautas zenteeni un ideali, atteezotees uš nahkotni, ar wahrdi labakais, ko tauta atstahjuse: tautas šwehtibu wišâm nahkamâm paaidsem. Meera laikus, mihlestibu, labwehlibu pret eenaidneekeem, kuri ar dseefmam apkarojami, šudina muhju tautas dseja, šudina to, pehz ka tagad wišas tautas šahk zenstees. Škdeeniškâ dšihwê winas eedwešch rošigu, darbigu garu. Winas nahkuschas no tautas jaunibas laikmeta; tapehz pilnas dšihwes preeta, kas ari ir labakais jaunibas pawadons. Lai mahzam ar tautas dseefmam pee tifuma, muhju tautas dahrgakas mantas. Reschaubisimees par šawu tautas dsejas noderigumu, kad jau wina no šwešchineekeem atšhta par labako jaunibas draugu*). Melaimigs jau buhtu tas zilweks, kas neka nesinatu no šawas tautas, kas nebuhtu ihšumâ pahrdšihwojis, ko isredsejusi wiša tauta šintu šimteem gadu ilgâ muhšâ. Winam nebuhtu šawas mahtes plaschakâ wahreda nošimê. Winaš tad nebuhtu dširdejis to štanu, kas jau eedšimtas wina firdij un tapehz špehj to ašgrahbt lihds dwehšeles dšilumeem, nebuhtu šanehmis to eepaidu, kas wišweeglat eekustina wina gara darbibu; truhktu winam dšilaka pamata dwehšeles tahlakai attihštibai. Waišch atwase šatnes dšimtenes semê, zilweka gars — tautas pagahntê. Tikai uš šcha pamata war isaugt jauki seedi un augti (Zeuher. Aus dem Leben des Kindes). — Behrni labak peebeedrofees pee peeaugušcheem, kad tee dseedâs weenkahršchakas tautas dseefminas. Un eepaidi kluhs desmittahrtigi: dseefmu leesmas šneedsas lihds debesim. Ne welti dseja tihko pehz musikas štanam.

Sewiščki noder behrneem tautas dsejas raschojumi ais ta eemesla, ka wini loti štilšjeti. Glesnam nemti tik tahdi šihkumi, kas atgahdinatu pašču leetu. No behrsu birses ihjirsti wiš šihki truhmi, lai

*) Štat. freemu tautas wehšturneela Kostomarowa apzerejumu par leišču — latweešču tautas dseefmam. Anstrums 1885. Dašhi it ka nošchelo muhju tautas dseju šalihdsinadami to ar klušu wehšminau, kas tik ašter tolu wiršotnes. Tam šalihdsinajumam japeemetina, ka ne uguns, ne pehrkora, neš wehtras weidâ parahdijees wežâs deribas Deens, gan lehnâ, weegla wehšminâ.

tif pats ofols birses widâ buhtu labi noſtatams. Zaur ſcho glesnâs iſnaht gaiſchas, zaurſpihdigas, weeglas ſapraſchanai. Un iſtruhktoſchos ſihkumus behrns ar patikſchanu peedomajas ſtaht: winam jau tâ eedoma praſa ſewim darba. Dodat behrnam leetinu, ſas atgahdina ſirgu un winſch buhs preezigats, tâ paſchu ſirgu ſanehmis. Sirga winam naw wajadſigs, bet eedoma gan tam janopuhle*). Tâpat peeteek, ſa tautas paſafas rakſturo dſihwneekus ar ſopeſpaideem, jeb dainas apdſeed bahreniti wiſpahr, neminot winas wahrdu, dſihwes weetu, wezaſos, kad tee miruſchi, u. t. t. Wiſus ſchos ſihkumus eedo- matees paſcham — preekſch behrna leelafais baudijums.

Baeret gadi; behrns no majotnes pahreet puſaugâ. Suhd ſaldais behrnibas neſapraſchanas laiknests. Aij aiſdomas darbibas parahdas gaiſchaki prahta ſtari, dſilaki ſajutumi. Tagad tee eeſpaidi, ſas ſakrahjuſchees milſigâ wairumâ jau pirmâ behrnibâ, iſlihdſinas ſawâ ſtarpâ nopeetnaſ, plaſchak; wini pahſtrahdajas behrna galwâ un raſcho pareiſafus jehgumus, dſilafus zenteenus. Dſejai janahk palihgâ — wadit un weizinat ſcho eeſſchejo kuſtibu.

Tautas dſejai janem palihgâ tâ ſauzamee tautas rakſtneeki. Tee prot eeſehrpt tautas idealus peemehrds, glesnâs, ſas nemtas no tagadejas dſihwes un behrna tuwafas apfahrtnes. Zaur ſcho teek aiſnemi darbâ paſcha behrna perſonigi peedſihwojumi, eekuſtinatas paſcha behrna diwehſeles nokrahſas, atteezotees uſ wina eedſimtibu un pagahetni. Behrns eerauga, kaſhdas iſſkatas debesis, luſkojotees no wina paſcha namina durwin, un otradi: kaſhd isleekas wina pagalmis, ſtatotees no pretim eſoſcham debesim. Tas ir labi. Dſeja un dſihwe ſahk eet weenu ſoli, weens otru pabalſtit. — Pahrejai uſ rakſtneekem lanoteek pamaſam. Sahkumâ noder maſi dſejoliſchi, maſi ſtahſtini un apraſti, lai buhtu weeglaki behrneem ſewi norobeschotees, nodotees kam dſilak. Dſejolini noder ſewiſchki juhtu iſdarinaſchanai, iſteikſchanai glesnâs, ſtahſtini — lehnu eeſtatu, redſes lauka noſſaidroſchanai, iſdeeniſchu leetu notiikumum apgaismoſchanai. Glesnu ſinâ ſcheem wiſeem raſchojumeem jabuht ne par daudſ raibeem, realeem; wineem jabuht peeteekofchi zaurſpihdigeem, lai teem waretu weegli uſtwert ſaturu. — Behrna juhtu nokrahſas war buht maſwehrtigas, bet behrneem tâs tomehr japahrdsihwo, lai attiſhtiba eetu uſ preekſchu. Noſwelas maſafis wilnits — aſſtahj weetu, kur pazeltees leelafam, zehlafam. Beſ kuſtibas naw attiſhtibas. — Laiknetu, par kuru tagad runajam,

*) Mahtſleneeku iſnahtot wairaf no tâm lauſchu ſchſiram, pee kuraſm behrnu ſpehlites weentahrſchafas, ſas peelaiſchot leelatu riſzibu eedomai.

waretu nosaukt par pahrejas laikmetu. Patlaban no meefas attihstibas vini sahļ pahreet uš gara dšihwi. Senat behrneem peetika wairak ar meefas rotalafchanos; tagad teem wajasdiba fazenstees wairak ar gara ņehjam, list tās pee darba. No pawisam masajeem tee ņehkhruschees, bet leelajeem naw ņehjuschi peeweenotees. Tee atņskirti no ziteem. Beeschi tad isgadas dšihwe, ka winu eefņeja kustiba paleet beš pabalsta. Wineem ronas jautajumi atteezotees uš apfahrtejo dšihwi, kuri paleet beš atbildes, winds deg karstums uš kopibu, bet teem truhst beedru, pee kureem ņawas ņirds juhtas isleetu. Ja gars wiht pirmā augumā, tad beeschi winsch paleet wahrgs uš wišu laiku. Dseja ņheem behrneem ir kà leetus maja mehneš isfaltuscheem stahdeem. Wina dod lihdsbeedrus, ar kureem ihņinatees, tehrsetees par wišam leetam. Atņel no jauna gara raschiba. — Stola buhtu ihstā weeta preeņsch pušauguschi kustibas un grosibas. Tik, Deewam schel, muhsu laiku stola statas wairak uš ņaweem mehrkeem, ņawu programu ispidischanu, nekā uš pascha stolneeka gara wajasdibām. Wina nopuhle weenpušigi behrna dwehņeli ar wahrdu eefalschanu un atstahj, beš ween atminas, daschadas prahta darbibas, zitu wišu gara kustibu beš eewehribas. Ais weenpušibas gars sahļ ņimot, saude winsch lihdsņwaru, ņawu weselibu. Behrnam uņtriht drnhms stahwolkis, kas ņimigā wihsē meklē wina eedomu, ņagiste gara rihzibu preeņsch wiņeem nahņoscheem laikeem. Wišpirms zeesch tās ņmadņenu kahrtas, kas no zilwezes waj tautas wehlaņ kultiwetas un tapehž masat ņehžigās. Tās ir, ar kuram ņaistita ņmaljuhtiba, zilweka zehlaņs tikums. Nereti tad fastopam muhsu behrnds zeetņirdibu pret ziteem ņaweem masakajeem lihdsbeedreem, tapat neņehelibu pret dšihwneekem. Pat winu kopigā ispreezaschanās, wiņa ņadšihwe, daschu labu reisi peenem rupju wirseenu; isplatas winu starpā ņmehņeschana, eefahkas kahrtu ņehleschana un ziti tam lihdsigi nedarbi. Dseja tad ņehhtu schos muhsu tagadejos stolas dšihwes truhstumus, kas zehluschees zaur stolas darba weenmuhlibu, atņwehrt. — Klase behrns dšird pahmetumus, ņaimoschanu par ņawu neņinaschanu, nepraschanu. Dsejas laudis to nedara; tee neņoda, neņmejas, kad behrns naw ko ņapratis, uņtwehris ar ņawu wahjo prahtinu. Tahdi eemanto stolneeka uņtizibu. Scheem ņirds draugeem winsch atņlahj to, ko nedrihst isteikt ņawam bahrgajam skolotajam. Tā behrns dabun atbildes uš ņaweem pascha jautajumeem, islej tās juhtas, kas zitadi winu welti dedņina. Wina dwehņele dabu ņawu gandarischanu, peefopj pati ņawas wajasdibas, dabun pati atbalsi uš ņaweem ņauzeeneem. Dwehņele peenemas ņehkā, ņwaigumā, kustibā,

suhd neattapiba, laiskums, kas zehlees aij nospeesta gara; behrns, par preeku pascheem skolotajeem, sah̄t tšhalkat mahžitees. Ceronas preezigals gara stahwoflis, kas ustur smalkatu garschu behrnu fatiksmē. Kas jautris, tas laimigs, tas ari labwehligs pret ziteem. — Dseja ir weenigais dšihwinoschs stars, kas waretu eespihdet muhsu skolu druhmajās feenās un aisdših̄t prom wisadu netikumumu, gara slimibu dihgus. Sewiški noderetu isrihtot beeschaki skolneeku s̄wehtkus, dšeesmu wafarus, behrnu teatra israhdes, u. t. t. Tee wineem lautu modinat un zildinat labakas dwehseles puses: fazenšibu kopigā darbā, iswingri-naschanos gara zehluma finā, u. t. j. pr.

Bahrejas laikmets jau daschdeen grosigs. Schini laikmetā eewehrojām juhtu nepastahwibu, aismirstibu. Behrns nonemas labak uswestees, mahžitees un to atkal drih̄si ween aismirst. Tadehl wajaga wina garu sinamā wihsē pastahwigi zildinat. Ustreis, ar weenu wahrdu „lai top“, te nekās naw panahkams. Naw behrnu galwai tahdu wahr̄tu, kā labibas s̄chkuhnim, ka to waretu weenā wedumā pildit ar gatawu druwu. Te naw nekās gataws eeleeekams no tikuma, labas gribas, bet gan pamasam usaudsejams, kultivejams zaur eespaideem no ahreenes tas, kas winā jau eedšimis*). Wisam jaisaug pamasam is pascha behrna. Spehks, kas winā sakrahjas, gan meklē zeku us ahreeni un ja winam nerahda labu tekū, tad winsch ispluhst beeschi ween nezēlā, ne labu atnestdams, bet wehl launu. Ja peem. nedod behrnam skolā kreetnu grahamatu, winsch ker pirmo, kahda eegadas, ja ar ta buhtu s̄likta. — Behrna dwehsele ir angliga seme; ja tajā nesehj kweeschus, tad winā šaaug nesahles. Ehna un gaisma, launas un labas ihpaschibas — abas kopā atronas behrna dwehselē. Kuru puši tad ahreji eespaidi usšwer, ta nem par otru wirsroku. Ronas eemih̄tas tekas, pa kuram patih̄kami sakrahto spehku istarot us ahreeni. Un, kā redsejam, wisdroshakais lihdselkis behrna kustibu zildinat un wadit sinamā zēlā — ir dseja. Pat tad, ja mahjas, skolas dšihwe par fewi kreetnas un zildinoschas, nedrihtst istruh̄t s̄chis wisu spehzigais lihdselkis.

Paect wehl gadi. Behrniba pahreet jaunibā. Dšihwe rauj jo stipraki audsekn̄i fewim lihdsi un usdod tam dšitatus jautajumus. Gara apzirkni breest un prasa jo nopeetnaka darba. Sajutumi isnah̄t spehzigaki un pehz ilgās grosibas nodibinas reij noteikti raksturi. —

*) Nebuhtu neweenam eemesla s̄chaubitees, ka zilwekam juhtas eedšimtas. Masu behrnu ustrauz laira s̄wescha leeta, peem. kahda zilweta eenah̄šchana istabā. Waidas behrns patš no fewis tumschā weetā jau tad, kad winsch wehl naw ne no weena beedets, nedš sina ko no špoleem.

Pate iddeenischka dšihwe til peleta, weenmuliga, ka wina reti kad špehji jaunekli apmeerinat. Maš dšihwè ideju, kopeju intereschu. Katris dšihwo par sewi un mehds katru jautajumu apšwehrt no šawa personiga stahwotka; maš lihdsjuhtibas pret ziteem. Jauneklis neapmeerinas ar teescho apkahrtni un mekle lihdsasch zitu labaku pasauli, kura pildita ar zihnu un zenšibu, kura bagataka ar kreetneem rakštureem. Tahdu winsch atrod dšejà. To tad winsch tur par šawu dšihwes paraugu, dšihwes šwaigsni. Jaunekla firdi wehl naw pahrnehmusi neeziga zihna dehl šawas personas ušturas; tapehž winà štali štan eedsimti šauzeeni pehž kopejeem zenteeneem, kopejeem šmaideem un ašaràm. Sem dšejas eespaideem šajuht winsch sewi jauna špehta wilni. Bet manam, ka kašdam no jaunekleem šcha pabalšta, ašgrahbjoschas dšihwes dramas parauga, winu protesti beeschi aplušt, pahreet nenoteiktà, šmagà, wehšà gaudenibà. Nedšird tee sewi praweescha balšs, kas winu špehtus ušturetù nomodà; šuhd teem palauja uš sewi*). Šauni, ironiski šmaidi pahrtlašj winu azu štatu, tee pat katram zitam darbineekam kluhšt zelà par atbaidu. Totees' iddeenischkas dšihwes šekluma, pawiršchibas eespaidi dara šawu darbu. Šamasam, nemanot, ar mašeam deedšineem wini šašta, apkampj pat zentigu dšihwes zela eesahzeju, waldšina winu dwehšeles kustiibu un tur winu wehrdšibà. Miršt weena interese pehž otras, šaudè šawu kustiibu, tuwojas nahwei pats dšihwais gars. Šeetruhks jaunibà dšejas eespaidu, pašudis wišs ilgais audšinataja puhlinsch. — Šabums, ko dod dšēja jauneklam, naw ar piršteem taustams, olektim mehrojams, wešumeem uš tirgu wedams, bet tomehr atrahks laiks, kad dšejas nošihme kluhs wišpahr atšihša. Šad, šinams, tàs grahmatu kaudšes, kas tagad širgotawàs uš plaukteem, zels preekšchà jaunekleem, un nebuhs draudšes, pagasta, šam truhktu šawas wišeam peeejamas lašitawas. Šad ari radisees literariški pulžini, kas atturès jauneklus no wiša neeziga dšihwè, ušturès winds jaunibas idealizmu, gara šwaigumu.

Šchà laikmetà, bes zitas dšejas, šewišchi noder romanu lašišchana. Ša štahsti ašnem kašdu nodatu iš žilweka dšihwes, tad romans ištehlo wišu, no šahkuma lihds beigàm. Romanà tehlo kašdas personas dšihwi, bet plaschà šakarà ar ziteem žilwekeem un wišu apkahrtni. Šeegli tad no weenas personas dšihwes aprakšta, no weena parauga, apluhkot gara azim wešelas laušchu šchēras, pat tautas kustiibu šinamà

*) Anglu prahneeks Dšch. Št. Mils atšahša šawà dšihwes aprakštà, ka winaam 17 gadus wežam peelišis tahds bešaturigs, druhms, garlaizigs širds nemeers aš dšejas truhkuma. Tuwodamees žaur dšēju zitu žilweku dšihwei un liškenam, kas no jauna atrahšis sewi dšihwes preeku, debeschkiigu širds meeru, uš darbeem žildošju kwehli.

laikmetâ: winas zenteenus un mehrkus. Pate dšihwe raiba, pilna pretruunu, aflu atgadijumu, lai no winas katris waretu dauds ko mahzitees. Toteef' romanâ, kâ jau wispahy dšejâ, katra leeta nostahdita řawâ weetâ; wiřa dšihwe ře ře nořahrtota, apgaismota ar dšejas řaules stareem. Tur redřami řadřihwes likumi. Romans ir labakâ mahzibas grahmata par dšihwi. — Leelais angtu walřts wihrs Gladřtons, řas wislabak pratis eet lihđsi laika wajadřibam, atradis deefgan laika preeřřh dšihwes tařtakas řtudijas řaur romanu lařiřřanu. — řaunais lařitajs aptwer leelâ iřwehłe dařřadu apřtařłku eepaidu uř řilweka attihřřibu, mahřas ari pats řawu tařřaku gaitu labak wadit. řauno lařitaju aiřrau řrom pate dšihwes řustiba. řajâ winřř uřřwer ko řawam garam radeneezigu, řas aiřnem wiņa dwehřeli lihđř pamateem. Winřř manto augřtaku intereři preeřřh dšihwes. řildas wiņa řruhřtis ar ko warenu, dabun dšihwe řewim řaunus, řreetnus darbeneekus. — řret romaneem dařřam palizis aiřřreedums no wezeem laikeem, řad romans bij ne wairak, kâ miřleřřibas řtařřts. řet tagadeja romana řaturš mehđř buhř tikpat dšitřř, řil dařřads. řromani eeneem muhřu laiku dšejâ řirno weetu. řini dod mřřum dauds řaunu eepaidu, paplařřina redřes lauku un, kâ mineřam, aiřina uř leetderigu dšihwi. — řewehřots, řa řaunee laudis, řam leeđř romanus lařit, řazerē pařři řawus romanus, — řil labus, to neweena řritika tad neřina. řa dabu pa weenâm durwim iřraida, ta eenahř pařařřu pa otrâm. řudřinataja uřderums naw wis welti řarot ar dabu, řet winas attihřřibu wadit ar labu garsřu.

řr wehł dšejas weids, řas řewiřři gaisři iřřełlo wiřmařako řilweka řustibu, wiņa dwehřeseš pařřełptos đřinekus. řa ir dramatiřka dšejâ (lugas). řina řpilgti iřraida řilweka řihnu ar řaweem pařřas řruhřumeem, tapat řihnu ar apřařřeřas dšihwes wahřakâm puřem; wiņa řel preeřřhâ leelus řařřurus ar leelrem darbeem. řramatiřka dšejâ tad wiřweełlak pařřubina řilweku uř eeřřeřu un ařreju řihnu, pawairo řatru řustibu un darřibu. řina mahřa, řa dšihwe ir darřiba un řa darřiba parahdas řihnâ. řadina ařreat pařřdřihwot wiřas eeřřeřas wehřras, weełlak řařneegt weenibu gara riřřibâ un lihđř ar to — leelaku řparu dšihwe. řas řaur řihnu mahřis, tam leela wehřřiba pařřa řilweka ařis; ta winřř tik lehři nepařřdod řitam par lehřu wirumu.

řařdas waretu buhř galwenakas pařařřes dšejitko řařřojumu lařiřřanâ, řařřot no mařas behřnibas lihđř řaunibai. řatura iřwehřles řinâ řadod gan leela brihwiba pařřeem lařitajeem. řini pařři

fajutis, kuresch rakstneeks, kura grahmata weeglaß zildinās, eekustinās winu dwehsele. Tomehr jaewehero, ka pee eeteikshanas jadod preeksch-roziba tahdeem raksteem, kur tehlotas peewilzigas personas (positiwi tihpi), kur gaischās krahsas no dshwes pahrsver tumshās. Behrni, jaunekli, kà jau aishradits, mekle fewim grahmatā labu paraugu, wadoni dshwē. Grahmatas waroneem wini beeschi dara palat. Nedabisku, slimigu rakstu waronu ihpashibas weegli tad usfiveras paschu behrnu dwehsele. Katra grahmata, tā teikt, reformē (pahrgrofa) behrna gara stahwokli. Ir sinami atgadijumi, kur skolneeks, lasidams Dostojewska raschojumus, eekata sawu dshwi un fewi paschu par maswehrtigeem. Talab eeteizamas grahmatas, kuras modina palauju us saweem spehkeem, usaudsē zeribu us sawas tautas attihstibu un wispahrs us zilwezes nahkotni. Nodotees zehleem zenteeneem, luhkotees ar zeribām us nahkotni, tas ir jaunektu dabā. — Weenā sinā gan eeteizami druhni raksti: ziktaht tee leezina, ka personiga laime ween, bes sakata ar apshartni, naw sasneedjama un tapehß dshshchanas pehß winas zilweku tik welti sagiste; ziktaht tee mahza, ka zihna pascha labā neeks, famehrā ar wefelas tautas, wisas zilwezes zihnu: ka personikas shapes neeks, shalihdsinot ar wefelas tautas, wisas zilwezes zeeschanām. Tas radinās attratitees no egoistigām dshnam un toteef' peesleetees apshartnes interesem; dshwot ar ziteem weenu dshwi, kalpot plaschakeem usdewumeem. Nekritis tad jaunekli tik ahtri par upuri dshwes pekiniismam. Buhs teem weenumehr sawi mehrki, zeribas, eemeßlis dshwot. — Sarakstit preeksch behrneem un jaunekteem fewishklas grahmatas, kà to daudsi mehginajushchi, reti kad isdodas. Winas waj nu ar mulligu faturu (kà peem. daudsi Hausa stahsti), jeh bes dsejas, neatstahj nekahdu eespaidu, turpreti wehl fabojā garschu. Behrnu grahmatām jabuht tahdām, kuras ari peeaudsis lasa ar patikshanu, bes fahnu nodoma ispluhdushas is dsejneeka dwehseles; kuras faturs un forma zeeschi kopā saaugushchi un naw weens domajams bes otra.

Dsejas roschojumi wiseem peeejami, bet ne weenadā mehrā. Daschs apmeerinās ar ahrejo pußi: walodu, glesnam; otris aish formas, fatura, daschadas idejas; treschais eet wehl tahtak un shalihdsina, zil ideja pareisi glesnās isteikta. Katris tad nem no dsejneeka, zil tas spehji. Sai baudijums isnahktu pilnigs, dshsch un plaschs, kas aishnem wisu zilweku: ar walodas skanam — juhstekus, ar glesnam — eedomu, ar faturu — sirdi un prahtu, wajaga audsekni sagatawot jau no masām deenam us dsejisku raschojumu lasishchanu. Tam mehrkam lai kalpo walodas stundas.

Lihdſſchinigaſ walodaſ ſtundaſ iſleeto weenfahrfchi tam no-
luhſtam, lai eelaufitof laſiſſchanâ, rakſtiſſchanâ, ja daudſ, tad wehl gra-
matikâ. Weenſ un taſ patſ darbſ atfahrtojaſ no deenaſ uſ deenu,
kuhſt garlaizigſ, nepatiſſkamſ. Aiſ ſcha eemeſla ween wajabſetu pah-
groſit lihđſſchinejaſ mahzibaſ waloda. Behrnſ no wiſaſ walodaſ
mahzibaſ nemanto galwenato — kahri uſ laſiſſchanu, rakſtiſſchanu,
ſawaſ dwehſeſeſ kuplinaſſchanu. Behrnam dod gan rokaſ eerozi, bet
nepeeradina, ka winu leetot. — Waloda ir muhſu gara kalpone, muhſu
domu un juhtu iſteizeja. Winu zitadi nemaſ newar mahziteeſ leetot,
ka tikai kopâ nemot ar paſchu gara darbibu. Jamodina, jazidina uſ
darbibu wiſaſ dwehſeſeſ ſpehjaſ. Kluhſ ſchiſ ſpehjaſ ſpehzigataſ,
kuhſ ari ſpilgtas un noteiktas wiſaſ gara parahdibaſ un winas
weeglat tehpfſeeſ wahrđdſ. Buhſ audſeknim gaiſchakſ prahtſ, ſkaidraſ
domaſ, iſdailotaf juhtaſ, buhſ winam ari ſkaiſta waloda. Kahđſ
garaſ, tahda zilwekam waloda (ſtiſk).

Geſſchejâ gara darbiba pee audſekna walodaſ mahzibaſ ſtundâſ
galwenata leeta. Zapeeradina, ka audſekniſ katru rindinu laſot ko
ſajuſtu, domatu, pahrdſihwotu un praſtu to atkal ſaweem paſcha
wahrdeem iſteikt Kaſ winam wehl truhſtu, buhtu paliziſ neſkaidriſ,
nepilniſgſ, iſpluhđiſ, to ſkolotajſ galigi apgaiſmoſ, noſkaidroſ, ſakahrtoſ
đſihwâ ſarunâ ar behrnu, ar ſawu jautajumu peepaliđđſibu. Behrnſ
tad nodotoſ gara kuſtibai, un ſkolotajſ waj grahmata buhtu wina
kuſtibaſ zildinatajſ, waditajſ. Tâ winſch peeraſtu pee iſhtaſ laſiſſchanas,
kurai tiđdaudſ noſihmeſ, ził katriſ, laſot grahmataſ wahrđuſ, lihđſi
domâ un juht. — Iſhti nihdejamaſ paradumaſ pawirſchi laſit, beſ
eedſilinaſſchanas ſewi. Uſang tad kuhtriſ domatajſ, kaſ padodaſ wehlat
đſihwê katra drufata wahrda pirmam eeſpaidam. Brihwoſ tik taſ, kaſ
katrâ leetâ un weetâ patſtahwigi domâ un dara. Laſiſſchanas ſtundâſ
jazenſchaſ ne tik daudſ plaſſchumâ, ził đſitumâ; jazenſchaſ, ka teeſſcham
wiſſ, kaſ iſlaſitſ, buhtu no behrna pamatigi pahrdſihwotoſ.

Behrni labpraht iſteizaſ, ko wini katru brihđi laſot domâ un
ſajuht, ja tik winuſ par kahdu neiſdewuſſchoſ ſpreedumu nepel, neſmej.
Behdejâ atgadijumâ behrni weenu brihđ domâ, ſajuht, bet otu atbild ſko-
lotajam. Wini peemehrojaſ ſkolotaja praſibam un garſchai un tâ ſewi
ſadalaf: ſawu patur ſewim un ſkolotajam dod, ko taſ wehlaſ. Behrni
tad ar atminu ſanem no ſkolotaja neſin ził augſtu mahzibu un tomehr
ar ſawu ſirdi paleeſ neiſgłihtoti, ar domaſſchanu neattiſtiti, un tapehđ
ari waloda wahji. Kaſ ir atminâ, taſ wehl naw zilweka kuſtiba.
Wehlat đſihwê audſekniſ kriht no ſkolotaja tumſchajam debeſim atpaſat

uf sawu semiti. Talab, lai buhtu zif neezigi buhdami behrna eeskati un fajutumi, wini tomehr jaisprasa, jawed wee gaismas un pascha behrna kritikas. Tee jaattihsta, jaisglihto tapehz, ka winds atronas pascha behrna persona, nahkamais wihrs. Newaretu fuhdsetees, ka behrneem truhktu sawu fajehgumu, sawa redses lauka. Wijs tas wineem ir — lai leel tif aggrofibâ pee walodas stundam. Peeradinasees behrni isteiktees, buhs wineem tekoscha, weegla waloda. — Zaprot modinat dsitaki fajutumi, intereses. Tad behrni ilgat kawejas pee leetas, labak to no faidro, prot ari labaki isskaidrot. Dsilas juhtas un gaischs prahts — weens ar otru faistits. Tamdehl dsejiskee gabali lasischanaï wislabakee. Dsilaku juhtu modinaschanai kalpo wehl skaiſta preekschâ lasischana un ari dsihwa faruna. — Kad lasamais gabals par gruhthu un behrns newar to uf reisi aptwert — tad tas apstrahdajams pa datam un tad tif datas weenajamas kopâ weenâ eespaidâ. Tahdâ zelâ behrns radinas aptwert weegla fahrtâ plaschus dsejojumus. Winsch wehl atradis fewim jaunu baudijumu raksta eekschejâ skaiſtumâ, wina datu samehrâ, domu weegla farkarâ. Tas buhs jauks djinellis uf eedsilinaschanos pee lasischanas.

Ir leela wajadſiba behrneem radinat, lai pahreet no maseem lasamas grahwatas gabalineem, uf weselâm grahmatinâm un grahmatâm. Tad dsihwê isnahzis, winsch pratis staigat uf sawâm kahjam. Kad buhs atnahzis ihstais laiks, behrni lasis ar leelaku patischanu weselus raschojumus, neka wini sawausitâs datas. — Lai aistaupitu wairak laika, nebuhtu katrs gabals no weetas preekschâ zelams, bet gan ar stingru iswehli, pehz labakas garschas. Pee katra no wineem buhtu jawaiza fewim: ko winsch spehtu behrnam jauna dot, kam tas noderetu. Morakſtichanas stundâ waretu daudi ko patapinat no ziteem awoteem, ahrpus lasamas grahmatas. Pee plaschatas rihzibas weeglak katru mehrki fasneegt. Sapeeklausas behrnu paschu garschai, zif wineem katris gabals patihf un modina interesi uf tahtaku lasischanu. Brihscham, peem. iswehlotees dsejolus, ko no galwas mahzitees, behrni paschi ismeklê, kas kuram no wineem wairak patihf. Tad buhs isdewiba noſtatit behrnu garschu, lai to tahtak iskoptu. Tapat buhtu jadod plascha brihwiba pee dsejas rakstu appreeſchanas. Katris no teem ſaprotams pehz spreedeja pagahtnes un dabas. Lai ſkolneeki prastu pilnigak pahrdſihwot pascha dsejneeka juhtas un domas, eedomatees wina stahwohli, to jaepaſihstina ar dsejneeka dsihwes gahjumu, wina darbibas un raschofchanas apstahkleem. Tas atkal buhs, kas behrneem patihkams. Winus ſtipri aisgrahbj leelu wihru darbi un dsihwe.

Par rakstu darbeem jāsaka, ka tee dod behrnam wairak laika, idewibas ņewi eegrint, wiŃu labaki pahrlitt un tad raidit peenahkoŃchā weidā uŃ ahreeni wahrbdōs. Mutes walodā apmeerinamees ar pirmo wahrdu, kas eekritis prahtā. Rakstidami, turpretim, iswehlam to noderigako un to paŃchu ņawijam ņaiŃtā kroniti ar ziteem, ka isnahk glauns isteizeens. Pehz tam jau ņpehjam wairak to baudit pee ņweŃchu raŃchojumu laŃŃŃchanas. Jaruhpejas, ka usdewumi (temati) rakstu darbeem isnahk behrneem patihkami; ka tee peeradinas pastahwigi isteitt rakstōs ņawu dwehŃeles kustibu un ka ņhi isteikŃhana top wineem par nepezeesŃhamu wajadsibu. Temati nemami no paŃchu behrnu paŃaules, no wiņu redŃes lauka, peedŃihwojumeem. Behrni lai apstrahda tik to, kas ņpehji isaugt no wiņu paŃchu gara krahjuumeem. Ja wiņi rakstis to, to teesŃham paŃchi ņajutuschi, peedŃihwojuschi, domajuschi, tad walodas mahzibā wiņi ņaŃneegs to, kas wajadsigs: paŃcha gara attihstibu, paŃchu walodas iskuplinaschanu. Temati wehl labi janorobescho, jaapmehri, lai behrneem nebuhtu par gruhti. Peem., behrnam weeglaf atŃahstitt kaħdu notikumu no ņawām brihwddeenam, neka wiņu ņcho laiku; weeglaf aprakstitt to galdu, kas wiņu istabā, nekā galdu wispahre. PeebildeŃim, ka temati pehz pehdeja pawisam atmetami, jo tee nedara behrnam nekahdas patihŃchanas*). Dotees' eeteizami weeglaki nostahsti, kurōs atŃpogulojas behrna eedomā, juhtas un prahts**). Labwehligu weelu rakstu darbeem war atrast pamatigi zaurinemtōs, eekŃhtigi pahrdŃihwotōs lasamōs gabaldōs. Nekahdi neklahtos ņchos gabalus usdot weenkahrŃchai atŃahstihŃchanai, pat norakstihŃchanai, beŃ kaħdas behrna pastahwigas raŃchoŃchanas. Behrneem war patikt tik tas, kas isŃtaro wiņu paŃchu ņpehtu uŃ ahreeni, nopuhlē wiņu paŃchu eedomu, ņirdi un prahtu. PreekŃch tam wineem dota waloda, tam noluhŃkam wiņa ari janopuhlē. Gesahzejeem gan waretu palihdset ar jautajumeem, paŃkaidrojot, kaħds rakstu darba usdewums un kaħdā zelā tas ņaŃneedsams. WehlaŃ, turpretim, wineem japrot paŃcheem, beŃ ņkolotaja wadibas isteiktees par ņinamu leetu. Ja behrni nebuhs tik taħt nahkuschi, tad newar prasit, ka tee wehlaŃ dŃihwe prahtu to no ņewis rakstitt, raŃshot. Kas naw ņehts, to newar plaut. — Mojas tee, kas

*) Wehl peeanguŃŃham gruhti eedomatees galdu, kreħslu, ņirgu, toku wispahre, beŃ weetas, leeluma, ņinama isŃtata, u. t. t.

***) Peem.: Mana wakareja pastaigaschanas; pirmā pahrbrautŃhana no ņkolas uŃ mahju; pirmais ņneegs; kaħds pawajara rihts, u. t. t.

domā, ka jau gramatika dod wīsu walodas faturu. Gramatika aizrāhda us īfdeenīškō pee walodas, wīnas normu. Bet walodas dīhwiiba šlēhpjas tantis dzejīškōs īsteizeendš, kas ļauj mums leetās weeglat eedomatees, juhtas smalkati īsteikt. Kas tad grib walodas garu peefawinat, tam lihds ar gramatiku jamahzas djejas walodas fawadibas. War buht rakstneeks beš gramatikas sinaschanas, bet beš fawas walodas nokrahšu fapraschanas gan neweens. Pee tam šchis dzejīškās walodas fawadibas daudz weeglatas apluhkoschanai. Wīnas kluhst pasfaidrotas ar pascha dzejīška raschojuma faturu, wīnas weegli peefopjamas katrā lasamā stundā. Turpretim gramatikas formas ir faufas, nedīhwas, nemamas ahrpus lasama gabala fatura, tapehž skolneeka garu wīnas beeshi nobendē. Wajadsetu no lauku skolu gramatikas kursa īsmest wīsu to, kas wīnā atstahts dehl sistemas (wīfadas šīhkās eedalschanas) un toteef' peefopt wairak djejas walodu, wīnas fapraschanu un leetoschanu. Te newajadsetu nelahdas teorijas, mahzibas grahmatu, bet weenigi dīhwas farunas. Lasīshanas stundas zaur šcho kluhs daschadakas, peewilzigakas, un pee tam behrni eemahzīfees labi fapraft fawas tautas djeju*). — Daschu īsteizeenu pasfaidroschana īf tautas dainām, pasakām, nowedīs behrnus us tautas pagahtni un dīhwi, zaur ko walodas stundas kluhs wehl peewilzigakas un šaturigakas. Behrna gara darbiba, raschoschana un attīhstība buhtu ta faite, kas wīfas walodas stundas weenotu kopā. Un pee šchis weenibas īsnahktu wehl loti leela daschadiba darba sīnā. Daschadiba noderetu par atpuhtu, patīhkams ar noderīgu weenotos kopā. Tas buhtu wahlodītes šchuhpolitīs, kas mahzītu tā lozīt walodu, kā lozīja wahlodīte. Tad usaugtu garš, kas spēhīgīs bagati smeltees īf tautas rakstneezības; tad atdarītōs awots ar dīhwiu uhdeni, ka nebuhtu teem nekad slahpes jazeesh.

Šam wīsu laiku runajushī par djejas kreetno eespaīdu us zīlweku un wīna dīhwi. Bet waretu ahrfahrtīgi notīktees, ka zīlweks par daudz eeenemts no fapru walstīs ween, atīweeshinas no teeshas dīhwes. Wīnšch deg eeshējā uguni no lihdszeetības zīteem brahleem un tomehr wīsur aprobešojas ar leelo gribu. Šchī wahjība zehlfuees zaur

*) Dauds praktīshu aizrādījumu atteezotees us walodas mahzīshanu waretu atrast rakstā: „Чему и какъ обучать на урокахъ родного языка“, Тихомирова, Atteezotees us rakstneezību, jamiņ, tā rotas grahmata skolotajam: „Rakstneezības teorija“, no Kalnīka. Preešch eewingroschanas literarīškā domašchanā, waretu eeteift: „Руководство къ чтенію поэтическихъ сочиненій (по Эберарту) съ приложеніемъ краткой теоріи поэзіи“, Острогорскаго. 1897 г. 1 p.

istabas kulturu. Dehl dseedinaschanas, jaiswed audseknis no istabas ar faldam grahmatam — us pagalmu, tautu zeku, kur puhšč dsestras dšihwes wehtras un wehji. Tee tad dod wisam, kà rudens wehšma, šawu breedumu. Dšihwes teesčas šanas šawilno waronigi jaunekla kruhtis. Tas nododas ar šewiščku faldumu žihnai dehl debesu taisnibas. Pat šawâ nelaimē jutisees tas apmeerinats. Winsč wehl atradis zitus, par šewi nelaimigakus, kuru labâ spēhs usupuretees šewi, Winam eeradisees dšihwes šahre. Tas nebuhs wairs tahds egoists. kà putnišč, kas šehd buhriti, apdseed šawu gruhto likteni, itka labaka darba nebuhtu bijis. — Dsejas nebuhs nekad par daudj, kad tai ees lihdsjšč dšihwes eespaidi. R.

Fabulas.

No Mehlgała (Pehrseescha).

I. Diwi meeschu graudi.

Diwi meeschu graudini,
Weenà wahrpà auguschì,
Lihdsigi pehz stata
Abi waj uf mata.
Rad tos semè sehja,
Abi noslihdeja

Lihdsjās tihrumà,
Semè weenadà.

Leetus, wehjsch un faules stari,
Zafata, preeksch abeem ari
Gadijās tee paschi.

Tomehr rudenì
Tawi brihnumi!

Birmà steebris audsìs braschi,
Trekna wahrpa galà tam!
Auguminsch — pat otrajam,
Tomehr wahrpina
Tam — kà muschina.

* * *

Ismoziju galwu,
Isloziju spalwu
Gar scheem audsejeem.

Tahlat netiku:

„Kapehz — nesinu —
Tà ar daudsejeem?“

II. Meisteris un mahzeklis.

„So tur runat, Indrikam
Balskà zittahrt schkesteram.
Dseefmas tam un melbinaš,
Til no wina dširdetas.
Dseed jau Juris, dseed jau ar',
Bet ko tur nu lihdset war,
Tam kà odam balstina,
Maiga gan, bet šihzina
Tahdas beefšči dširdetas
Par šcheem abeem walodas.
So kam prahtà eenahzis
Tas, ka taišni Juritis
Brangu dseefmu meisteris,
Un ka Juri klausotees,
Winam pakal lausotees,
Štanbalsigais Indrikis,
Klušà Jura mahzeklis;
Tahš til šlanam sparigam
Pazeklis par swarigam.

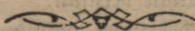
III. Ari paidagogija.

„At, manu mihtu deeninu,
Zil jumš ar behneem puhlinu,
Kahds tšchigans — neatminu — wahrđà kà,
Par audšefšhanu nehmees runat tà,
„Maš knaukš, waj tas grib waj nē,
Jau winu lauša ahbežē,
Waj galwa weegla jeb waj gruhťa
Štkuru katru školà suhťa,
Kur tee ar dšitu mahzibu
Deef augam seemam baroti;
Tur školas kungs šcheem gudribu
Lej eekšhà waj ar faroti. —
Pat dascheem dehli „šhtudere“,
Šups šina, zil tee ištehre!

Tad mahzitees leef meitenem
 Pee smalku smalkàm preilenem.
 Bet noflaufees tu, zilweks, ween,
 Tad wezateem tà nakt' kà deen'
 Par wineem leelu leelas behdas,
 Jo ihsti wezàs mahtes ehdas,
 Kas sinot, kà wijs nowehlets,
 Waj behrni buhshot kreetni pehz?
 Un gadas wehlat, ka is scheem
 Daschs tihri naw is engeleem.
 Bet tshiganinam behda masa
 Par fatweem maseem tshiganeem,
 Ja tikai wize labi asa
 Un maisite pa kumoseem,
 Tad tik lihds puikels kahjam straida,
 Laid meschà eekschà,
 No lai gaida?
 Wijs sinams, kas tam nahkt war preekschà.
 Jo kas par winu spehtu baidit muhs,
 Waj nu par tshiganu tas slistaks kluhs?

* * *

Bet kas par paraugu
 Gan nemtu tshiganu?

Daschadi raksti.

Tautas skola.

Pehz kreeru paidagogu raksteem no A. M.

Tautas skolas ufdewums ir: sagatawot skolenu preeksch dsihwes.
 Wina puhlas zil ween spehdama pasneegt tam wairak waj masak
 galiqi nobeigtas pamata mahzibas, kahdas skolens waretu isleetot weh-
 lakà dsihwè; pee turàm winsch waretu peecturetes, atbalsitees, wehlat
 patstahwigi isglishtodamees un dsihwè nepeezeeschami wajadfigàs

finafchanas krahdams. Tahdâ finâ tautas skolas kufs ir pilnigaks, galigaki nobeigts, neka zitâs weenas fchiras skolâs (pirmmahzibu — eefahzeju skolâs).

Apstahkli, kahdôs plaschâs Kreewijas tautas skolas atrodas, ir wifai dafchadi un dot wifâm fchâm skolam weenu tipu, weenu programu, weenu formu un faturu, — wismafakais tagad — wehl glufchi neefpehjami.

Katrai skolai, bet it ihpafchi tautas skolai, jaispilda weetas, laifu un tâs fabeedribas wajadfibas, kura ta zelta. Skolas newar buht weenadas femkopibas un ruhpnenezibas apgabalds, Baltija un Kreewijas zitâs malâs un zentrâ; atstatu apgâbalu un pilsehtas tuwumâ efofchas skolas kâ ari pilsehtu, lauku un fabriku tautas skolas — katra weena no otras iffchirama.

Wifâm tilko uffkaititâm skolam jabuht gan weenadâm wispahribâ, bet newis fewifchki; un lai dotu kahdu noteiktu programu dodami tautas skolai, — weetejee apstahkli, tautas ihstâ dshwe un winas wajadfibas dos winai wajadfigo wirfeenu.

Wes tam tautas skolai til par fwehtibu naw eewehlamai faiftit un apgruhtinat winu ar tamlihdfigeem programeem. Tautas skola ir kâ kahda dshwa buhtne, kas attihstas fem dshwes nastam un ari pati dara eefpaidu uf dshwi; wina arweenu un negrosami aug, fako, attihstas un tamdehl katrs noteikti ifftrahdats programs war tikai fshadet winas dahrgai un wehlamai augfchanai un felfchanai.

Tautas skolotajam japafihst wislabakâs mahzibu metodes; wehlejams, lai winsch wifâ fawâ paidagogiskâ darbiba nenoguris mefletu un ari atraftu lihdselus, — kâ wisweeglaki behrni fpehtu peefawinatees, wineem pasneegtâs finafchanas, — falihdsinadams fawus peedfihwojumus ar zitu, amata beedru peedfihwojumeem; kâ katrâ fawâ darbiba, katru foli winsch ruhpiגי pahrdomatu: bet peefpeest skolotaju nodarbotees tâ un ne zitadi, fetot wehrdfiski, lai ari, warbuht, wislabakai metodei, — newar; newar — jau tamdehl ween, kâ katrâ fawas darbibas brijdi ir weenigi skolotajs pats fawa darba kungs.

Skola, ihpafchi tautas skola, ir wehfturifka parahdiba, kas zeefchâ fakarâ un faskanâ faiftita ar tautas wifâm zitâm parahdibam — winas wehfturifkas dshwes katrâ eedalitâ laikmetâ. — Winai bij un arweenu wehl buhs, eewehrojot katru wehfturifku laika brijdi, fawa forma un faturs.

Spehts, kas radijis skolu, dewis tai noteiktu wirfeenu, formu un faturu, atrodams pafchâ tautâ, winas pagahtnê, tagadnê un tuwejâ,

wehsturiſi nepeezeſchamâ nahſotnê. Tamdehſt nepeezeſchami zeeti un beſpartejiſi janoſwer tai ſkolas un ari tautas dſihwes pagahſtne un tikai iſ ſcheem avoteem war ſmelt noſazijumus un norahdijumus tautas ſkolas taſlakai gaitai un attiſtitiſchanai.

ſkola eedeſhta ſawôs audſeknds ſawu teeſibu, kâ ari zitu teeſibu attiſtitiſchanu, kâ ari zeeniſchanu, — ſkola eeandſina audſeknds pahreleezinaſchanu, ka iſtâ brihwiba naw neſas zits, kâ meeriga padoſchanâs un nodoschanâs ſwehtigam, neapgrehzigam darbam (puhlinam), familijas, ſabeedribas un walſts dſihwei: tas ir Deewa prahts.

Tautas ſkola neſagatawo ſawus ſkolemus ne preeſch ſinibam, bet puhlinu bagatâs, praktiſkâs dſihwes; behrneem paſneegtâs ſinaſchanas, eeſpaidi un eeradinaſchanâs naw ween tiſ preeſch ſinaſchanas un praſchanas, bet praktiſkai iſleetoſchanai, nepeezeſchamibai pat weenſahriſchakâ dſihwê. Tadehſt tautas ſkolas programam jaiſſchſiras, wiſpahribâ kâ ari ſewiſchki, zaur praktiſkumu, dſihwibas ſpehtu; mahzibu preeſchmetus, laſamos gabalus iſtraugotees uſ katru ſoli ſkolotajam jajauta ſew: waj to wajag? Kapehž to wajag? Waj tas iſleetojams, peemehrojams tagadejâ tautas dſihwê?

Praktiſkai un dſihwai jahuht ſkolas mahzibai — ziſ praktiſta un darbiga ir tautas puhlinu pilnâ dſihwe, praktiſkai un dſihwai tamdehſt jahuht mahzibai, kâ tauta tad ſapratis tahdu mahzibu, tahdas mahzibas dehſt ta tad eemihlêſ ſkolu un ſauks to par tautas ſkolu, par „ſawu ſkolu“.

Praktiſkums un dſihwiba mahzibâs modina ſkolenôs patiſſchanu tahtak dſihtees un mahzitees — neween ſkolâ, bet ari wehſakâ dſihwê. Medomaſim to wiſu ſchaurakâ noſihmê, bet jo plaſchi: tautai jaeguhſt tizibas un tikumibas ſinaſchanas dwehſelei, tagadejai un nahſamai muhſchigai dſihwibai: wajag juhtu un eeſpaidu, kaſ eekuſtina un eeſilda ſirdi, lai buhtu zilweks; wajag paſiht dabu un zilwekus — lai ſaprastu apſahrtui; wajag praktiſkas ſinaſchanas iſdeeniſchkas dſihwes wajadsibâs.

Uri mahzibu metodei jahuht praktiſkai. Gewehrojot iſho ſkolas kurſu, ſewiſchka wehriba japeegreeſch tahdam metodem, kuras jo ahtrâf noweſtu pee ſprauſtâ mehrka.

Naw jaſaudê duhſcha, kad pirmajâ laiſkâ, tautai metode iſleekas ſweſcha, „ehrniga“: wina noſwers tâs wehrtibu, tilko redſes tâs panahkumus.

Ištais laiks neatvehl nesin ko daudj paštrahdat, tamdehl japa-
laujas us skolenu wehlatu pašmahziščanos, sinams, skolā buhdameem
teem jamahzas mišlet mahziščanos, kur leelā švarā naht tas, ko un
kā mahzamees.

Par tautas skolu — winas kurša šaturu, metodem, špreešč, kā
jau parasti, pehž tani teoretiskām, eewestām grahmatam, bet tā dari-
dami loti maldišimees, jo naw tahda skolotaja tautas skolā, kas it
zeeti un noteikti turetōs pee weenas noteiktas metodes un programa.
Wišwarigakais tautas skolā ir religiški-tikumiška audšināščana, bet
pee tam jaeewehro ari sinibas, kas zilā juhtas un širdi.

Reaismišišim to, ka neween taniās skolā, bet wišpahrigi wišas
skolas puhlas pašneegt tik daščadās sinibas, bet muhsu laikōs wiš-
masak mahža to: kā jadšihwo pašaulē un kas jadara, lai zilweks ari
buhtu ihšis zilweks; bet tā kā tas, kā jau mineju, ir wišpahrigs
truhtums, tad newaram apwainot tik ween tautas skolu un tai par
to pahrmešt.

Patra šināščana naw behrneem weenlihdšigi peeejama, tamdehl
jagahdā par to, ka wiššč to waretu jo weegli peefawinatees, bet
newis melaniški eemahžitees.

Mahzibas preekščmetu pilnigi šinot tikai war išščirt peeejamo
no nepeeejamā, weeglo no gruhtā.

Tikai tas atradis kahdā wiššē wišlabati masajeem eefahzejeem
pašneegt sinibas, kas usmanigi un pazeetigi eewehros behrna gara
darbibas ihpaščibas.

Peedšihwojums rada labu skolotaju, — peedšihwojums, t. i.
paštahwiga un usmaniga mahzibu preekščmetu ismahziščanās, paštah-
wiga un usmaniga mahzibu lihdšektu mekleščana, kā masajeem wiš-
weeglat peefawinatees pašneegtās šināščanas, paštahwiga šawas dar-
bibas, kā ari atraštā preekščmeta apšwehriščana.

Pašča peedšihwojums, šaprotams, wišwairak mahža, bet skolo-
tajam lai ir dahrgs ari zita peedšihwojums; tadehl, amata brahši
mahzišimees zits no zita.

Audšināščanas jautajums ir preešč tagabējās
šabeeeribas dšihwes un nahwes jautajums; ir jau-
tajums, no kura wiša nahlotne atkaras.

Denans.

Bahrlabots burwju lukturs.

Skolotajs N. A. Paščkowskis pahrlabojis burwju lukturi „fotofkopu“, ar kuru var parahdit paleelinatâ weidâ gihmetnes, sihmejums uš grahmatas u. t. t.

Lukturs taisits no dšels un apgaišmojams ar weentahršču petroleja lampinu, kura nolikta šawâ weetâ uš wišeem laifeem un tamdehš neprasa nekahdas leelas puhles no israhditaja. — Ari foto-grafijas kahrtis ehrti eeceekamas.

Beeteek, ja aisklahj zaurumu ar bilditi, tuhlin preekščâ šare-dšams pilnigs, škaidrs atspihdums paleelinatâ isskatâ. No wišites kahrtis, ar 1 petrolejas lampinas gaišmu, dabun 2—2½ arščina paleelinatu škaidru notehlojumu. Lukturis wišai peeejams zenas pehž: 30 rubli. Par ščo maksu dabun lihds eerihkojumu, kâ parahdit zaur-spihdigas ainas uš stikla. Ja Paščkowska šga lukturi paleelina, eeceek stipratu gaišmu, tad bildi war 3—4 arščineem paleelinat, pee kam, šaprotams, winas škaidrums buhs eewehrojamašs.

Ja p. p. eeliktu lukturi aiteru lampu, tad waretu jauki demonstret pat leelu leelajâ šahlē pee publiška preekšnešuma.

Gewehrojams tas, ka krašfaina aina parahdas šawâš dabiskâš krašfâš.

Lukturis noder neween ainu israhdiščanai, bet ari daščadu leetu (šermenu) demonstresčanai: atspihgulojas pulkštens, škruhweš, koku fugu rinki, šchuhnas, insekti, koloni zc. Paščkowska šga lukturis, kâ wišai ehrtis un praktiškis mahžibas lihdselis, pelna katra eewehribu, kam ween til ruhš tautas apgaišmoščana uu išglištoščana.

Gewehrojams wišch wehl zaur to, ka tas daudš nefasilšt; wina lampai ir stikla stobrs un ta nekwehš.

(Adreše: Элементарная школа и мастерская волшебных фонарей и картинъ Николая Афанасьевича Пашковского въ г. Елисаветградѣ, Миргородская ул., № 16).

И. М.

Tikumiskâ audšinasčana.

No Herberta Spenšera. Latwiški no Wišula. Apgahdajuši Nigas Latweešču Weebribas Derigu grahm. Apgahd. Nodata. Rišgâ 1898. g.

No pedagogiskâ literaturâ plaschi pašihstamâš H. Spenšera grahmatas par meešisko, garigo un tikumiško audšinasčanu latweešču walodâ isnahkusi tikai weena daša — par tikumiško audšinasčanu. Šchi

dafa gan ari ir wisinteresantakà un wisraksturiskakà minetà Spenšera grahmatà. Norahdischu te ihsunà us tàs faturu. Wispirms te Spenšers runà par to, zif nepeezeeschami wajadfigs eepasihtees ar audsinaschanas tikumeem. Pehz Spenšera domam, no wiseem peeauguscha zilweka usdewumeem wisšwarigakais, wisnopectnakais, bet ari wisgruhstakais ir audsinaschanas usdewums. Sinatnei par behrnu audsinaschanu tadehl japeegreesch wairak wehribas, nekà ziteem mahzibu preekschmeteem. „Naw un newar buht nekahdas pamatotas eerunas,“ faka Spenšers, „lai behrnu audsinaschanas mahkslu isslehgtu no zitu mahzibas preekschmetu rindas. Waj turam preeksch azim wezaku laimi waj ari winu behrnu un tahtaku pehznahzeju dabu un dšihwi, — mums jaatsihst, ka ir wajadfigs sinat un pasihst audsinaschanas — fisiskàs, garigàs un tikumiskàs audsinaschanas — ihtos likumus un jau laitus jauno paandfi ar teem eepasihstinat. Ar scho preekschmetu wajaga katram wihreetim un katrai feeweetei beigt sawu mahzibas kursu. Zilweks teel skaitits par fisiski peeauguschu, kad winsch war pehznahzejus rabit, tapat ari garigà finà winsch tikai tad ir peeaudsis, kad spehjschos pehznahzejus pareifi audsinat.“

Nahkofchàs nodatàs ir wiswairak runa par wezaku slitto apeeschanos ar behrneem un par behrnu fodischanu. — Spreedeji, kas nemas prahtot par mahju audsinaschanas jautajumeem, kluhdàs, ja wini wisus truhkumus un launumus uskrauj behrneem, bet nebuht wezakeem. Par familijas pahrwaldischanu, tapat kà par tautu pahrwaldischanu, faka Spenšers, ir nodibinajuschàs domas, ka wisas labàs ihpafchibas, ir pahrwalditaju un wisas launàs pahrwaldamo pufe. . . Mehs sinam, ka zilweki, ar kureem mums darischanas un ar kureem fateekamees, ir loti tahtu no pilnibas. Bet kad mehs sahklam apšpreešt behrnu darbus un kritiset jaunàs paandfes nelabo uswefchanos, tad arween domajam, ka peeauguschee ar saweem launumeem nemas nawa atbildigi par behrnu launàm eeraschàm.

Weens no leelakeem launumeem pee tikumiskàs audsinaschanas, pehz Spenšera domam, ir tas, ka wezaki leeto mahksligus fodischanas lihdseltus, kur buhtu jaleeto dabifsee. Ja behrns kluhp pee fleegschna un pakriht, par scho neusmanibn tam jazeesch sahpes, ko winsch dabu krihtot; naw wajadfigs winu wehl wairak foditu, ar noluhfu padarit usmanigaku. Ja behrns pehz spehleschanàs naw šalafijis sawas spehlu leetinas, tad nahkofschu reis mahste tàs nedod. Wina faka: „Pagahjuscho“ reifi tu ismehtaji spehlu leetas pa grihdu, un Annai bija

tās jalafa. Nunai tā ir daudš darba; winai naw walaš weenumehr tawas spēhlu leetas nowahki, un es ari to newaru darit.“ — Sodš te nahk taišni tani azumirki, kad tas wisstiprafi šajuhtams.

Mahds zits peemehrs: Mahlina nekad newar laika šagehrbees, kad reišā ar ziteem behrneem un školotaju jaet pastaigatees. Ja Mahlina naw laika šataišijusees, tad dabiskais sodš par to ir, ka wina neteek pastaigatees, ka winai japaleek mahjā. Reises diwas, trihs pa to laiku mahjā nofehdejusi, kamehr ziti pastaigadamees preezajas, un šajutusi, ka šchis dahrgais preeks tikai tadeht winai laupits, ka pati naw bijusi deesgan weikla, Mahlina, ka zerams, pehz tam labosees. Wisadā šinā šchis lihdsellis ir daudš labaks par pastahwigeem bahreeneem, kas, beigu beigās, dara tikai rupju eespaidu uš juhtam. — Ja sehns, kas jau til peeaudšis, ka winam war dot špalwu nasi, neprot ar to apeetees: tihscham šalauschi, waj aismirst kautur šahlē pee sehčas, tad wezaki waj radineeki dara neprahtigi, ja pehrk winam zitu nāši weetā, neapdomadami, ka ar to wini laupa sehnam dahrgu mahzibu. Tahdšs gadijumšs tehwm jaiššaidro, ka špalwu nāšchi maškā naudu, bet lai pee naudas taktu, ir daudš japuhlas; ka winsch newar pirkt tam nāschus, kad tos šaudē waj lausch, un kamehr winsch (sehns) nebuhs pahrleezinajees, ka jair taupigam, — pee jauna nāšcha winsch netiks. Sehns šajutis, ka pats wainigs, šodu zeesdams winsch pastahwigi atšihš šakaru štarp šodu un šoda eemeslu. — Sehns šalausis mahšas spēhlu leetinu. Tehws par to winu kul un nopehrk meitenei jaunu spēhlu leetinu. Tas naw pareiši. Ja tehws weenkahrschi buhtu pastahwejis, ka spēhlu leetinai wajaga tikt islabotai, tad nebuhtu nekahdas noškaišchanašs. Buhtu winsch sehnam teizis, ka jauna spēhlu leeta japehrk uš wina (sehna) rehkina, ka tur išeš dala no wina kabatas naudas, tad šchis šaudejums sehnam buhtu bijis taišns un weseligš. Nebuhtu ari bijis jadušmojas. Šhi šakot, dabisko šodu audšinaschanašs metode mašak maitā raksturu, jo uš to škatas, ka uš negrošamu taišnibas prašijumu. Drekahrt, pee tahdas metodes šakars štarp wezakeem ur behrneem ir daudš draudšigaks un daudš štiprats, nekā tad, kad teek leetoti mahšligi šodi. Dušmotees ir kaitigi, ka wezakeem tā behrneem, nekātotees uš to, kas ir dušmu eemesls un uš šo dušmojas. Bet wehl launaki ir, ja wezaki dušmojas uš behrneem un behrni uš wezakeem, jo tas nomahz lihdsjuhtibas juhtas, beš kurām newar buht audšinaschanašs. Ja wezaku dušmas, kas parahdas bahreendšs un šodšs, beeschi atkahrtjojas, tad mihslestiba no behrnu pušes šahl šust un tās weetā eestahjas nizišchana; un ja behrni ir launprahtigi un šaweebu-

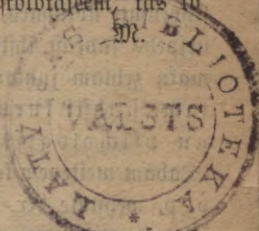

ſchees, wezakeem tee paleef arweenu weenaldſigaki un beidsot tos eefſata waj par paſchu Deewa ſodu. Daudſ behrnu tik tadehl uſwedas ſlitti ka ar wineem ſlitti apeetas. Ja behrnus loti beeschi foda, tad rodas atſweſchinaschanas, pehdejas lihdsjuhtibas juhtas teef nomahftas, un ta behrni iſdara noſeegumus, no kureem lihdsjuhtiba un mihleſtiba winus buhtu aiſturejuſchas. No ſcheem launumeem ir eefpehjams iſſargatees, ja turas pee dabifkas ſodu metodes. Behrnus, kas bauda tikai ſawu paſchu darbu launas ſelas, waj nu wairak waj maſak atſihis, ka tahds fods ir taijus un pelnits. Pee tam, atſihdams, ka fods nenahl ne no kahdas perſonas, bet no dabas, behrnus nemaita ſawa rakſtura. Abpuſejo uſbudinaschanos un duſmas nowehrſhot, ſtarp wezakeem un behrneem nodibinas ſwehtigaks un laimigaks ſakars.

Weens, otrs nu gan warbuht ſazis, ka Spenſers greeſchas pee wezakeem ar par daudſ idealeem praſijumeem, ka it ihpaſchi weentahrſcheem, maſmahziteem wezakeem ſchos praſijumus loti gruhti iſpildit. Schahda eeruna nebuhtu beſ ſawa pamata, bet uſ to mehſ waretu atbildet Spenſera paſcha wahrdeem: „Te (audſinaschanā) tas patš, kas politiska waldibā; lai gan ſche tagad naw eefpehjams iſpildit ihstā goda un pateefibas praſijumus, tomehr wajadſigs ſinat, kur ir pateefiba, lai no mums iſdaritās pahrmainas tuwotos, bet ne attahlinatos no tās; tagad ari mahjas waldibā jawstur ideals, lai tam paſtahwigi tuwotos.“ — Naw wajadſigs uſſkatit wiſus Spenſera praſijumus par iſpildameem, ne ari par gluſchi pareiſeem. Kas ne tikai iſlaſis te pahrrunajamo Spenſera rakſtu, bet to ari pamatigi peefawinaſees, tas atradis, ka labu teefu no Spenſera praſijumeem ari wiſweentahrſchakds audſinaschanas apitahklds ir eefpehjams iſpildit. Gramatina loti eeteizama tā wezakeem, tā ari ſfototajeem, kas to warbuht wehl nebuhtu laſijufchi.

Bar behrnu literaturn.

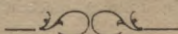
Rigas Latweeſchu Beedribas Sinibu Komisijas 1899. g. wajaras ſapulze G. Medna ſgs nolafija apzerejumu par behrnu jeb jaunibas literaturn, kura ſaturu ihſumā atſtahtifim „Paidagogiſkā kalendara“ laſitajeem. W. ſgs atrod, ka buhtu janodibina kahdi wiſpahrigi, prin-
cipiali noteikumi preekſch rakſtu iſwehleſchanas un iſdoſchanas preekſch behrneem. Atſtahtidams wairaku 1898. gadā preekſch behrneem iſdotu

stahstu faturu, winsch aprahdija, kadehl weens waj otrs no scheem stahsteem naw usskatami par laimigi iswehleteem un kahdus psichologiskus un pedagogiskus prafijumus tee neispilda. Druhmas, nospeedofcha fatura stahsti naw eeteizami preeksch behrneem. Scho prafijumu p. p. neispilda P. W. Sasodiviska stahstinsch „Krahsns preekscha“. Tur behrna azim teel stahditas preekscha pahraf druhmas bilde. Par weenu no audsinaschanas galwenateem usdewumeem meh s usskatam twowu mihlestitbas, lihdzjeetibas, sjehlhirdibas juhtu dehstifchanu un audsinaschanu behrna firdi. Par nederigeem tadehl ir usskatami stahsti, kas waretu wodināt ihgnumu, nizinaschanu, un neustizibu pret zilwekeem wispahrigi. — Jafargas ari pahra kuftraukt behrnu juhtas. („Wahrnu ligda“ u. z. grahamtinā „Kreetneem sehneem ko palasitees“). Breesmigu, schauschaligu notikummu preekscha zelschana naw derigs lihdseklis preeksch tikumiskas audsinaschanas. Meerigs, jautrs gara un juhtu stahwollis weizina behrna wispahrejo attihstibu. Ihtais, psichologiski pareisais lihdseklis pee tikumiskas audsinaschanas ir peeradinaschana pee labeem kreetneem darbeem, pee labam, kreetam juhtam un domam. Ari zitadā sind ustrauzofchu stahstu lasifchana war buht kaitiga. Kas behrnibā peera dufchi pee ustrauzofcha fatura stahsteem, teem ari wehlat patihk tiki wisadi breefmu romani. Wineem naw atihstijusees garscha preeksch mahkslu raschojumeem. Iswehlotees stahstu preeksch jaunibas, jastatas uf to, waj wini ir ihstu rakstneeku, ihstu mahkslineeku raschojumi. Kas mahzas spehlet uf sabojata, slikti fastanota instrumenta, tam newar atihstitees pareisa musikas fajuschana. Kas no sawas jaunibas sahjis lasit stahstus bes kahda mahkslas raschojumu nosihmes, ar kā nekā sakrawatu faturu, tas ari peeaudsis nepehs saprast ihtos mahkslas raschojumus, kas zilweku dara peeejamaku zehlam juhtam un domam. Par nederigeem ir ar usskatami stahsti kuru faturs nefaeetas ar dshwes teeschamibu un psichologisko pateesibu („Marijas zihninsch“ grahamtinā „Labam meitenem ko palasitees“, wehstules R. Bilinsky „Behrnu dahrsā“, p. p. wehstule Nr. 6, Nr. 7, Nr. 12 u. z.). Tee ir par kawekli teeschamibas un pateesibas fajehguma attihstibai. Par gluschi nepeezeschamu usskatams prafijums, ka lai jaunibas raksti nebuhtu tikumiskā sind peedaufigi. (R. Bilinsky „Behrnu dahrsinā“ nahk preekscha lasams gabals, sem wirsrahta „Labs padoms“, kur par kahdu wiltigu isdomajumu teel runats kā par kautko atfinibas zeenigu). Ruhpejotees par behrnu tikumisko audsinaschanu, tomehr jafargas

attihstīti newehligu, pahrspihletu juhtelību. Par kaitigeem ušķtatami stahstī, kas waretu modinat ihgnumu pret dabu un dšihwneekeem („Emma un sirneklis“ grahmatinā „Sabām meitenem ko palasītees“). — No swara ir ari jautajums, waj garīgā barība, kahdu pafneeds behrnam, nahl ihstā laikā: Barība, kas peeaugusham zilwekam warbuht ir koti weseļiga, behrnam war buht nesagremojama un tadeht kaitīga. Leeka moralisešhāna neatnes neka laba, ir pat Ƴaitīga. Abstraktas idejas behrnus newar eejuhšminat. Tikai perfonās tehrpti ideali un ideala darbība eesilda behrnu juhtas un prahtu preekšh idealas dšihwes un idealeem mehrkeem. Ja behrnus nodarbina ar abstraktām, wineem wehl nepeeejamām idejam, ja par tikumistās audsinašhānas galwenako lihdsekli ušķtata abstraktu moralisešhānu, tad behrni peerod pee pawiršhības un leekas tehrsešhānas, pee frahšu leetoschānas, ar kuram naw šaistitas pateesas juhtas un domas.

Uštahstidams L. L. Tolstoja stahstīnu „Wilzens“ un „Stuščhās ahboli“ šaturu, Medna Ƴgs aprahdija, kahdus pedagogistus prašjumus tee ispiļda un kadeht tee eeteizami jaunibai.

Satura rahditajs

paidagogisku rakstu frahjumam.

	Sap. p.
1) Uš ko audsinat? Cespaidi un eewehrojumi audsinašhānā. No Apšišhu Žehhāba	3
2) Par tautiškolu musejeem. No A. Zukura	30
3) Par mahtes walodu. No St. Kr.	40
4) Kalpa dehlam. No Swahrgulu Edwarda	45
5) Par dseju sehtā un šolā. No R.	47
6) Fabulas. No Mehlgala (Pehrsescha)	76
I. Diwi meeschu graudi. — II. Meisteris un mahžeklis. — III. Ari paidagogija.	
7) Daščadi raksti:	
Lautas šola. Behž kreemu paidagogu raksteem no A. M.	78
Pahrlabots burwju lukturs. No A. M.	82
Tikumistā audsinašhāna. No Herberta Spenšera. Latwiški no Wišula. Apgahojusi Nigas Latweeschu Beedr. Derigu grahm.	
Apgahg. Nodala. Rīgā 1898. g.	82
Par behrnu literaturu.	86

„Austrums.“

Sinibas un rakstneezibas mehneschreaksts.

Wehl dabujami:

Austruma 1895. gada-gahjums.

Masā kopā ar peelitumu

Teelas naseegums
3 rbt.

Austruma 1897. gada-gahjums.

Masā kopā ar peelitumu

Nauda un mihlestiba
3 rbt.

Austruma 1898. gada-gahjums.

Masā kopā ar peelitumu

Teefas preekshneeks
3 rbt.

Austruma 1899. gada-gahjums.

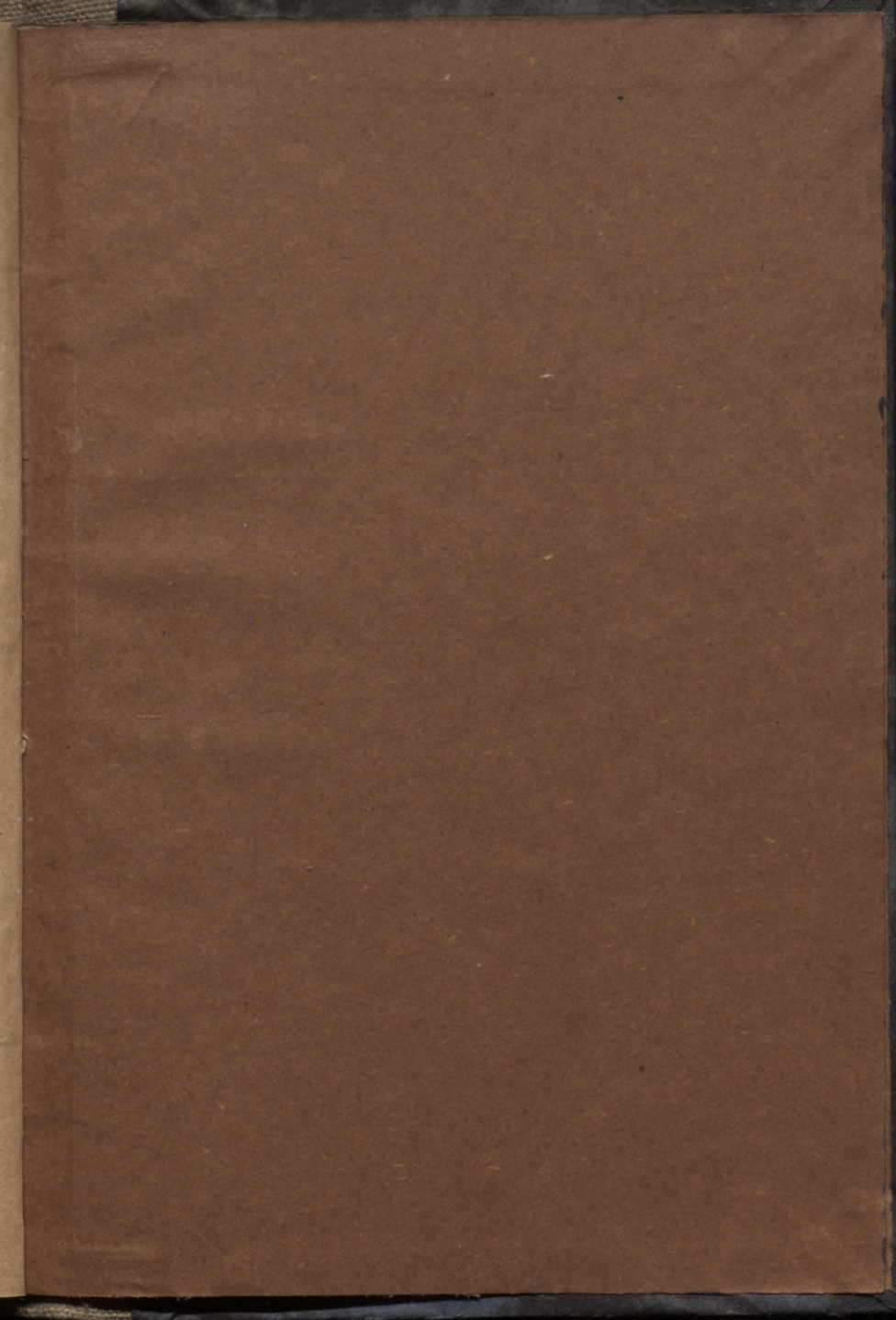
Masā kopā ar peelitumu.

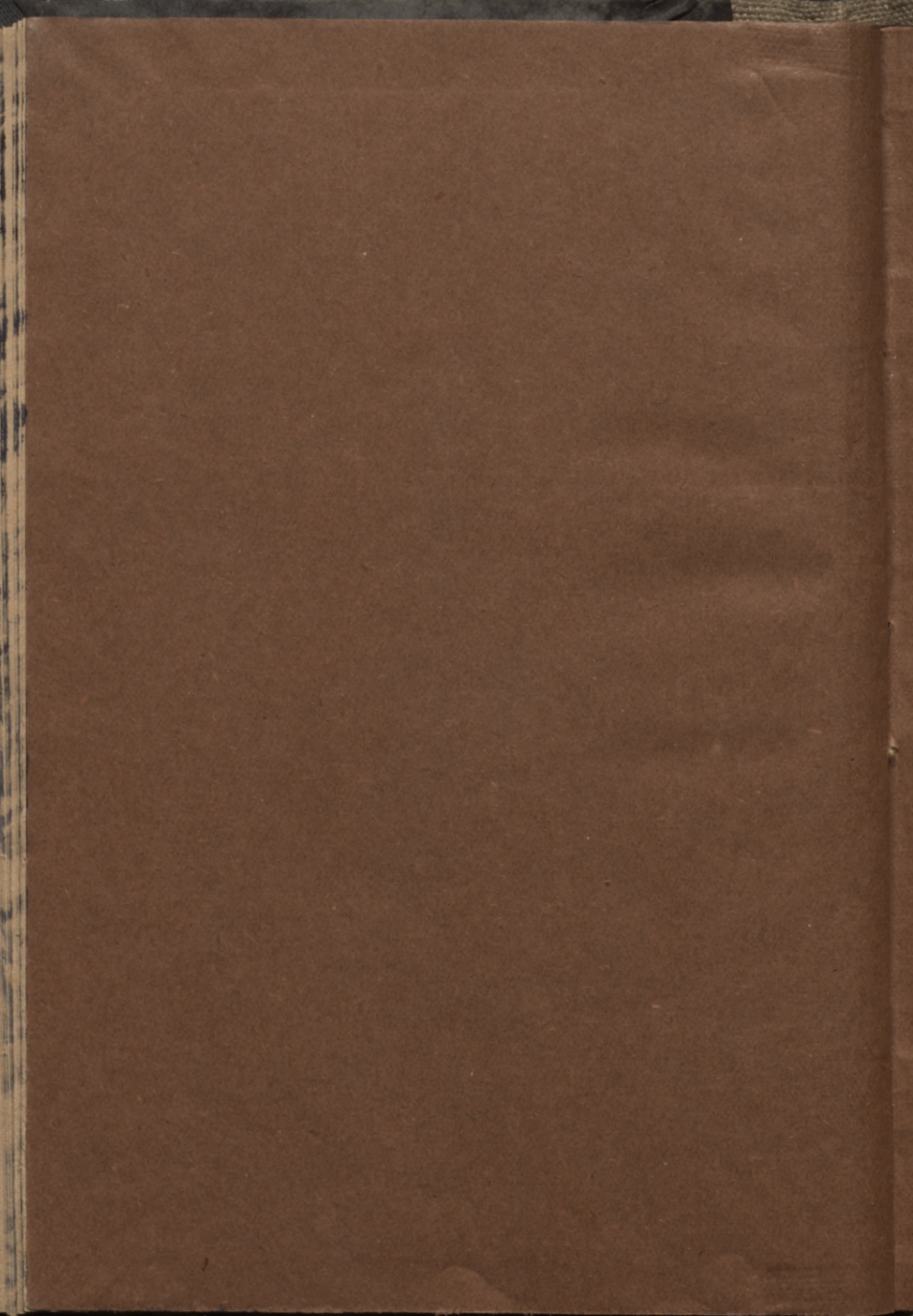
„Gerotschus nost“
3 rbt.

Kaluinsch & Deutschmans,

Rigā, masā Grehzineeku eelā Nr. 2.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309065321

42